

Батчаланы Башир

Кара: 110147

84(2Рос-Кара)б

528

А



ТЕМИРЛИ

Назму халқа роман

Государственной Национальной
и.е. д.б. Юридической
с научными Бахрамуков Р
от автора 24.08.2010г.г.
Бахрамуков Р

Батчаланы Башир

ТЕМИРЛАН

Назму халда роман

2010

ББК 84 (2Рос-Кара)6-5
Б 28

Б 28 Батчаев Б.О.
Тамерлан (роман в стихах, 2010 г.,
504 с.)

ISBN 5-900278-86-86-7

ГОСУДАРСТВЕННАЯ
НАЦИОНАЛЬНАЯ БИБЛИОТЕКА
КАРАЧАЕВО-ЧЕРКЕССКОЙ
РЕСПУБЛИКИ

Кара: 6147 -А

ISBN 5-900278-86-86-7



© Батчаев Б.О., 2010

Зорлукъ этме, зорлукъ
да этдирме
Мухаммад файхамбар
(Саллаллаху гъалейхи
уа саллям)



Ал айтыу



Башын салгъанд къаягъа
Нарт бойлу нарат.
Мында кесин аяргъа
Сюймейд табигъат.

Эмиликге ушайды
Толкъунджал къобан,
Джагъаларын ашайды
Къачарча лобан.

Ташны сыртын къашый да
Тардан тюшед таш.
Барды тауда бет, сый да,
Акъды анда баш.

Тюдю ёрге элтген джол,
Джыланга ушаш.
Мени элге элтед ол,
Кёк бере кёз къаш...

Кёк кесекге ачылды
Джыйганча кюнлюк,
Не эсе да мычыды
Мында ёмюрлюк.

Кёб мычымай басынды
Сагышлыча кёк,
Таугъа джетиб басылды
Булут, тарта кёк...

Тарихчича джайылды
Башха булут – боз,
Джел а кёбден сёз джыйды
Деб шуулдайд кьоз.

Къатыды да ийилмейд
Кишиге эмен.
Кюн бетиме бош тиймейд,
Джеримдеме мен.

Хауа турад тюрлене,
Салыр кибик дау,
Турад кюннге бёлюне
Усу тутхан тау.

Барды джерде джангы зат,
Барды тюрлениу,
Джангырады табигъат
Кичиб таш кириу.

Джангур ууакъ себелей
Аяз бла къатыш,
Турад сюзе эм элей
Заманны ныгыш...

Ташла тутуб бир – бирин,
Эски хунала,
Излеб кюнню тиерин,
Мутхузла ала.

Тарихи бла джубана
Турад эски джурт,
Ёмюрлюкге алджана
Турады Къартджурт.

Кёб алгъанды кьойнуна
Мени Теберди,
Тейри сууну бойнуна
Тау элни берди.

Атланганма ныгышха,
Джолума кьарай...
Къартла кириб сагышха,
Заманны кьармай.

Джазгъанмыса джангы зат
Деб сорду бири.
Болгъан чакьда эс азат,
Сёлешдим тири.

Барды дедим джазылгъан,
Сюйюмчю боллукь...
Истем тюдю ол кьалгъан,
Окьула турлукь.

Кёзлёримден кьан тама,
Этиб да табу,
Алан атлы халкьыма
Аталгъанды бу...

Аллах бла
адам



Уллу Аллах этгенди
Дунияны бир.
Муратына джетгенди,
Кёбге кёб берир...

Дуния чексиз эсе да,
Анда Аллах бирд.
Джер а байма десе да,
Джан джутну бирид.

Айлы этгенд кечени
Дуния иеси.
Кёрюр ючюн кёк джерни
Къараб да кеси.

Джер джарыйды, бурулса
Джулдузла таба...
Кийгенчады ай толса,
Ол алтын аба...

Барды аны хар неси,
Турур кибик токь.
Тезед топракъ териси
Чанчылсада окь.

Уллу топракъ къошунчад,
Кёб отда кюйген.
Ахрат осал хоншучад,
Къайгыны суйген.

Кёгет татыу этеди,
Джерде хур джашау.
Чийни ашай кетеди,
Болуб къалган шау.

Джашау ючюн тиеди
Джылыуу бла кюн.
Терек чырпы иеди,
Джай тыкълайд джюгон.

Къанатларын джай ала
Джайыб барад суу,
Кенг джагдада гоккала
Болмаз ючюн къуу.

Джылыу сынай тыбырла
Берелле джылыу...
Сизге кьарай кьабырла
Кетед кюч, кьарыу...

Бир бирине хар затны
Бегитгенд Аллах,
Джангыз кьураб ахратны
Сынатханд палах.

Джулдузла бла дунияны
Башын бегитген,
Этгенчады Ол аны
Адам ючюн кенг.

Боюнсхала, Гидала
Ёмюрлюк чирри...
Турмаз ючюн кьадала
Биринден бири...

Дунияны кьурааргъа
Кьарыуу джетген,
Сюед джерге кьурааргъа
Кесин джюрютген.

Джулдузланы чюй этиб
Кёкге ургъанд ол,
Кюн кьоймазча эритиб
Ёрге тутуб джол...

Ол адамны джаратды
Джерге ким ючюн?
Кёбню джерге кьаратды
Сыната кючюн.

Адам болду кесине,
Башхагда джау.
Кьууанады несине
Гыбы эшиб ау.

Дунияны кьурагъан,
Кьурасада сакъ.
Тёгюлюрча джерде кьан,
Ишленди садакъ.

Мёлеклеге тенг болса
Джерде хар адам.
Сейир болмам кьоруса
Адамны алам.

Адам бла ахрат

Кара: 6147-Д

ГОСУДАРСТВЕННАЯ
НАЦИОНАЛЬНАЯ БИБЛИОТЕКА
КАРАЧАЕВО-ЧЕРКЕССКОЙ
РЕСПУБЛИКИ
ИМ. Х.Б. Даврамухова



Адам инсан басхан кюн
Топракъны юсюн,
Джер алганды ма ол кюн
Бир башха тюрсюн.

Ол келлигин билгенча,
Дуния болганд кенг.
От алыргъа келгенча,
Келгенди келген...

Көлекгеси келгенмид,
Санындан алгъа...
Алгын эсин бөлгенмид,
Ол дуния малгъа.

Ол сайларча кёбед зат,
Некди иймансыз.
Турлукъ эди табигъат
Бююн да ансыз.

Сан санаусуз джылланы
Дуня тюрленгенд.
Къуш джыртада джыланны,
Эки бёлюнгенд...

Башланнганды адамдан
Бошланыбда эс,
Дерс ала да ол андан
Бармаз ючюн терс.

Эсни хорлаб джер джутлукъ,
Ол джайганд къучакъ.
Излемейди кёкден джукъ
Джилтинсиз оджакъ.

Берилгенди анга джан,
Чыкъмаз ючюн терк...
Гюл чапыракъ бетли къан
Тёгюледи нек?

Ол дуниядан бу игид,
Деб айтылад сёз...
Экиси да бизникид,
Къыйыллыкда тёз.

Бир мёлек да къазмагъанд
Ёлгеннге къабыр.
Шайтанга уа базмагъанд
Ёмюрде тыбыр.

Къазгъан болмаз кёк мёлек
Адамгъа уру.
Адамгъа уа адам, нек
Къазады туру.

Адам кесид къазгъан да
Адамгъа къабыр.
Адамына базгъан да
Болубду сабыр.

Джулдуз кюйсе ызындан
Кюйгенчад Джулдуз.
Адамны уа джазындан
Къалгъанчады буз...

Болуб заман къолунда,
Кюндюз эм кече,
Бара беред джолунда,
Кебинле биче.

Кетген бары топракъгад,
Кёкге барад не?
Къанатларын джан къагъад
Джанга бёлюне...

Кёкден эсе джан деген
Джергеди керек.
Чагъа келиб тюрленген
Джарлыды терек.

Гоккаланы башына
Тюйрей беред джер.
Тюйремейди бошуна,
Ашхыгъа теджер.

Сакълайд сууну келирин
Орналгъан джетек.
Адамла уа бир-бирин
Ашайдыла нек?

Не джетмейди алагъа,
Тие эсе кюн.
Ата эсе талагъа
Джел чапракъ бёркюн.

Джылы ючюн къаяны
Сыйлай эсе суу...
Чачмай эсе уяны,
Кёк теджеб джарсыу.

Тура эсе джылыта
Тыбырны ишат.
Кюн а джерни джарыта,
Кёбдю иги шарт.

Чагъа эсе гюл ариу,
Берир ючюн бал.
Нек болады тиширыу
Гюлден алгын, сал...

Адамлагъа не джетмейд,
Кече эсе шош.
Адам оюм нек этмейд,
Джюрюб турмай бош.

Таза болса керекди
Башында фикир.
Джюрек неге билекди,
Болуб эсе кир.

Джудузланы суурад
Бир-бирине эс.
Джолгъа чыкъсанг джел урад,
Ал дей оюм, дерс.

Джери джокъча чабады
Къралгъа кърал.
Сауут алыб къобады
Ишлей билген нал.

Кърмегенча этеди
Урушну, Орий.
Аскер къураб кетеди
Узакъ патчах, бий.

Уллу Аллах адамны
Этгенд топракъдан,
Толтургъанды Ол аны
Къуру джомакъдан...

Унутмагъан Аллахны
Кёрмезчад палах.
Таб кыссада хан сархны,
Тешдирир Аллах.

Ким болгъанын, ачыкълай,
Билмейди адам,
Бирде тазад ол, чыкълай,
Атады къарам.

Бирде болад ол джылан,
Бирде болад къуш.
Атны тутад джалындан,
Сакълайд дей аууш.

Тюлкю кибик хыйлады,
Бёрючад джыртхычд.
Бирде *тюзлей къалады,
Бирде джангылычд.

Аякъ анга берилгенд
Тюз атлар ючюн,
Джолда бара тубегенд
Анга кёгюрчюн.

Джыгылады ол джерге
Ёрге къобаргъа.
Джолну табмаз кёрюрге
Тюшген къабыргъа.

Къол а неге берилгенд,
Ол этсин сагыш.
Аллах анга тил бергенд,
Айтыргъа алгыш.

Бергенд анга эки кёз,
Кёрюрча тюзлюк.
Хар неден да кючлюд сёз,
Тилге болуб джюк...

Ма алай а сѣзге да
Бойсунмайд кылыч.
Мылы чабад кѣзге да,
Джашау болмай тынч.

Келген кыонакы сауут бла
Болмайд тигимчи,
Келед кыара умут бла,
Келген биринчи.

Келгенге уа кѣкрегин
Тирейд аслангюр.
Кѣк а бошлаб мѣлегин
Анга беред гюр...

Аслан чибин тутмайды,
Бѣрю уа ургуй.
Кыуш джетгенин джутмайды,
Уясын кыоруй...

Кёзлю

кьошун



Сууурады чапракыга
Бош чапракыны джел.
Кесин бергенд топракыга
Эртде ёлген эл.

Кыая турад кыаялай,
Талмагыанча бел.
Заман этгенд джыялай
Джетгенин джемел.

Орналган эд былайда
Хазналы дургул.
Суу а тартад орайда,
Таш тюбей – зугул.

Заман барад болмайын
Кишиге джесир.
Кимге разы болмайын,
Тау сирелгенд сир.

Хапарлыча ёлгенден
Агъады чапракъ...
Асыры кёбню кёргенден
Къаралгъанд топракъ.

Аркъан тюлдю ёмюрлюк,
Бюклерча тамам.
Кёлтюрте да заман джюк
Арыгъанд адам...

Джел, джангур бла биргелей,
Болгъанды къатыш.
Кимни кетди ол излей,
Тарта ашыгъыш...

Тауну кёлю кете да,
Турад аязый...
Кёбден мурат эте да,
Кюн батар джарсый...

Къысылгъанма мен джерге,
Хазнасын тинте.
Излеб бир зат билирге,
Озгъан терилте...

Тюлд ызына къайтырыкъ
Уруб кетген джел.
Бизге хапар айтырыкъ
Кёбдю шахар, эл.

Къаза келиб табдым мен
Къама бла къошун,
Олсагъатлай къарт эмен
Болуб къалды шум.

Къан уюгъанд къамада,
Къошун сакълайд къюл...
Барды тахса талада,
Акъ чакъсада гюл.

Табылгъанды бууунлукъ,
Сыргъа эм джюзюк,
Ёзенги бла ауузлукъ,
Кийиз, джюн сюзюк.

Табылгъанды кюмюш нал,
Эм алтын керек.
Болгъанларын кёргенд сал
Кёбню къарт терек.

Джел тарайды юслерин
Бар табылгъанны.
Къушла ийиб эслерин
Джожълай къалгъанны.

Сарын ётген къошунга
Кюн узалад сакъ.
Сагыш келед башынга,
Чачны бояй акъ.

Чюйресине айланган
Тюкчады заман.
Ашхылыкъны сайлагъан
Боллукъ тюлд аман.

Ышаргъанчад башсюек
Ётген заманнга.
Сорлукъ кимди, былай нек
Болад деб, анга.

Адам асыл болады,
Тюз алалса дерс.
Минг сагъышдан толады,
Бармаз ючюн терс.

Заманлагъа джарайды
Иймейин бошун.
Кёзлю болуб къарайды
Ызына къошун...

Къшун кёбню таный эд
Минг джылны алгъа,
Урулургъа талпый эд
Хар кьуру балгъа...

Асыл джурт
Алан



Минг джыл ётюб, туугъанлы
Адам файхамбар,
Болгъанд алан кыралы,
Кёкге да хапар.

Джери болгъанд аны кёб,
Мюрзеулю, бек бай.
Сыйлагъанды аны кёк,
Дуниягъа къарай.

Тюблери бла тауланы
Ётгенд кёб кюпсе.
Сыйлаб тургъанд аланы
Наз ёрге ёсе.

Алтыныча Аланны
Джылтырагъанд ай.
Бети болгъанд заманны,
Заманла къарай...

Къанджайладан башланнганд
Бу адам джерек.
Алан къралда бошланнганд
Кекге кыушджюрек.

Алан деген сөзденди
«Алгъа» деген сөз.
Алан таза ёзденди,
Къаракъаш, къушкёз.

Ат белинде джюрюгенд
Ёмюрден таулу.
Къушу тенглик джюрютгенд
Болуб махтаулу.

Намысына бек болгъанд,
Адетге да бек.
Тутхан антын толтургъанд,
Болуб бегирек..

Тейри кылыч болгъанды
Къолунда аны.
Джери гюлден толгъанды
Къалмай къараны.

Кёкге джетген къалала,
Ташладан ёсюб.
Турадыла ма ала,
Джеллеге тёзюб.

Алан джурту къалалыд,
Джетмез минг бачхыч.
Гокка ханслыд, ол баллыд,
Табханнга ачхыч.

Алан кюпсе болгъанды,
Кёк берирча къол.
Ичи бла уа баргъанды
«Уллу чилле джол».

Мёлек юйюр кимге да,
Болмайды ачыкъ.
Кесин беред джелге да
Таза къала чыкъ...

Сатыу – алыу, кюлкю, харх
Алгъанды ичин.
Болмагъанды чырт мыдах
Джашы – илячин.

Кюннге бетин бургъанды
Къызы – дуадакъ.
Къарты къартча тургъанды,
Таула болуб акъ.

Сыйлагъанды къартны джаш,
Ананы – бала.
Тюшгенликге андан таш,
Сирелед къала.

Эки тенгиз арасын
Ол этгенди төр.
Джашауну уа багъасын
Билед къызгъан кёр.

Ыйлыкъмазча ёмюрлюк,
Онглу болгъанд ол.
Урдурмаса джел, кёрюк,
Къурчну джазмаз къол.

Ариулукъну джакълагъанд
Ёмюрю Алан.
Къалаларын сакълагъанд
Къушджюрек улан.

Къаласына бек болгъанд
Деу патчах Худдан,
Наз терекге табыннганд
Ол тюшюб атдан...

*Алан
патчаҳны
айтҳаны*



Мен патчахма, таягын
Меннге бергенд кюн...
Атымы уа туягын
Джарытханды кюн.

Тахтамы уа джарытад
Таугъа къоннган ай.
Юсюме уа танг атад,
Чолпаннга къарай...

Эшигим а ачыкъды,
Келсин минг къонакъ.
Кел берген а чыбчыкъды
Ауазы джомакъ.

Джарлы мени ёлгеннге
Санамаз ючюн,
Табыучанды джол меннге
Алыргъа ёчюн...

Джабад къабакъ эшигин
Гюнахы болган...
Баламы уа бешигин
Ай сыйлайд, толган...

Барды базган кесине,
Базмаган да бард.
Халкъ келмейди эсине,
Анда джюрек тард.

Гырджын бермейд джарлыгъа
Сёлешген омакъ.
Табарыкъма мен багъа
Салсам тюз сокъмакъ.

Тюз патчадан джарыргъа
Бек ёчдю миллет.
Бёленеди ол джыргъа
Тутуб тюз уммет.

Къошун эсе джарылган
Чырта тыймаз суу.
Не да болсун зат джалган,
Болмаучанд асыу.

Патчах тюлме, халкымы
Билмесем джакълай.
Табдырганчад хакымы
Кёк мени джокълай.

Чий алтындан эсе да
Юсюмде кийим,
Ёлюм сокъур эсе да
Боллукъду бийим...

Кебиними ашаргъа
Хазырды топракъ.
Джашаган а джашаргъа
Излейд табыракъ.

Саулай джерни юсюне
Ие боллукъ джокъ.
Къууанады несине
Учхан садакъ, окъ.

Джокъду сыйдам джолда да
Ашалмазлыкъ чарх.
Бара онгда, солда да
Сынайбыз палах.

Кёк тюбюнде тынч тюлдю
Патчахлыкъ этген.
Джудуз таугъа ёкюдю,
Къанаты джетген...

Къралын чарсха алдырад,
Санча, оноусуз,
Адамын а кърдырад
Асыры огъурсуз.

Бирикмеклик этеди
Джашауну татлы.
Муратына джетеди
Учса кьанатлы.

Дуня чарсда, джалында,
Бир джилтинди чакь.
Кюнню тура аллында
Джилтинлид оджакь.

Эте билсем кёб тюрлю,
Халкьгьа игилик,
Кюн ышара суююмлю,
Джашнар ёзен тик.

Сослан ташлы, бешикден
Чынгайд суу – улан.
Киред хар бир эшикден
Ол болуб кьолан.

Аны кьошун сакьлайды,
Эте бюсюреу.
Не байдан да суу байды
Сугьарад мюрзеу.

Не байдан да байды джер,
Сугьарылган тюз.
Суу бла джерге кьучакь кер,
Болуб тѣзюмсюз.

Тыбыр ташны чучхуйду
Тѣгерегин джел...
Ташлары бла кьоруйду
Кесин алан эл.

Шыбыр таш



Алан патчах ёмюрю
Иймеучю халат,
Джетген кибик ёлюрю,
Джегиб талай ат.

Тыбыр ташны тебдиред
Тургъан орнундан.
Ол насыбын теберед
Кеси кьолундан.

Ол патчахха хоншу кьарт
Айтады былай,
Сенде кёбдю асыл шарт,
Бу а тюлд кьолай.

Кьартха, патчах джууабын
Этгенди хазыр.
Затны билгенд бек табын
Илияс – Хызыр...

Болмасам да файхамбар,
Кёбдю менде эс.
Тыбыр ташда нюжур бар,
Къораса да терс.

Акка, рысхы амалтын
Этмедим алай.
Керекмиди чий алтын,
Букъгъан эсе ай.

Къарт айтады, биягъы,
Тынч оюлад къош,
Бард тейрини таягъы,
Турмаучу да шош...

Не ючюннге табырны
Этдинг ташдан бош,
Тюлдю ичи къабырны,
От этилген къош.

Тыбыр ташы налмаздан
Сыйлы эди дейд.
Къоратсанг да арбаздан,
Ол орнун излейд.

Тыбырынгы сакълай эд
Кюн табыннган таш.
Тюз къонакъны джокълай эд,
Кёлтюрте да баш.

Патчах айтад ол къартха,
Сагъышлыса бош,
Джол элтгинчи ахратха,
Бол дейд сабыр, шош.

Таш а ташды, тюлдю ол –
Титилген элтир.
Аны энтда сылар къол
Джумушакъ, сетир.

Тыбыр ташны орнуна
Салдырдым кырыкь.
Суу барлыкьды аллына
Алыб тау кылыкь.

Аны бла тийрени
Тахталарына
Къуюллыкьду суу иги,
Юсю нюр джана...

Сёлешеди акьсакьал,
Табдынг дей, сылтау.
Кьалтырата ол сакьал,
Сала анга дау.

Табыр ташы огьур ташд,
Заман бегитген.
Хар ташдан да ол таш башд,
Кёб затны кёрген.

Тыбыр ташгъа табынганд,
Къонакъ, джуукъ, тенг.
Юсюне уа къуш къоннганд,
Арбаз болгъанд кенг.

Тубан басыб, ташайыб,
Турады кёзден.
Этер бизге кёк айыб,
Сёз чыгъа сёзден.

Тубан басыб, ташайыб,
Турад Рум къала.
Къобарчады, сагъайыб,
Ата эм баба.

Къарт айтады орнундан,
Къоратдынг деб бош.
Толурчады джурт къандан,
Турлукъ тюлбюз шош.

Дейди терен ахсына,
Къалагъа къараб.
Аякъ тюбде чѣб сына,
Джолу элтмейд таб.

Къаладан а тамчыла
Джыламукъ кибики.
Болгъан кибики ачыла,
Сынайла кемлик.

Тубан башын алса да,
Къырыкъдады суу.
Кече тюзде къалса да,
Джолдады джарсыу.

Уясында къуш бала
Тынгысызды бек.
Болад сары, эм ала
Къартайгъан терек.

Билмейд асыл тамырын
Наз терекни, тал.
Къуш сакълайды тыбырын,
Болгъунчу да сал...

Тюшед аны эсине
Онгу Амбазук.
Кёрюнмеди кесине
Ол сыннган базук...

Ташха башын салганды
Джол созулуб бек...
Къучакълаб да къалганды
Тилсиз ташны нек?

Андан ары джокъму эд
Созулургъа джер.
Хар эрден да токъму эд
Анда баргъан эр.

Тыбыр ташха элте эд
Кюпсени, сыйлай.
Тёнгерев да кете эд,
Тюз таш, баш алдай.

Тырнакъ тюл эд кёчерге,
Тыбыр сакълагъан.
Орналыб эд таб джерге,
Болуб эд дагъан.

Ойнай эди юсюнде
Ол ташны сабий.
Хаман джарыкъ тюрсюнде
Не бийден да бий.

Къондурады тыбыргъа
Къушну адам юн.
Ушатмаса къабыргъа
Аны субакъ кюн.



Бозқъанат
булут



Бёрю улуйд, юреди
Тапхырда добар.
Суу а сууну сюреди
Кёк деуер кьобар.

Барад чучхуй тик джарны
Эниш тартыб джол,
Тышындагы хапарны
Билиргеми, ол.

Омакь тартхан булутха
Болубду кюзюю...
Сыргъачады тау джуртха
Шумер юзюю.



Джел булут бла тышына
Учуучанды терк.
Чырмамаса башына
Аны тау, терек.

Мийик тауну башында
Боккачад булут.
Уча бергенд тышында
Этиб акь умут.

Ёресине тауранды
Бу алан джазмар.
Джер иеси Аланды
Тюлдю ол гызмар.



Таулу ишсиз туралмаз,
Тюлдю ол беркюл.
Булутлагъа джол салмаз
Илячинсиз ол.

Кёбню кёре къайтады
Таулагъа булут.
Сёзсюз хапар айтады,
Хапар а уллуд...

Шаркъны ичин ол кёрюб
Таулагъа келгенд.
Тауда эки бёлюнюб
Неден тюнгулгенд.



Арыгъанча кыблагъа
Ол салганды баш,
Берлик кибик кюн багъа
Патчахха ушаш...

Кюн кюндюзню патчахыд,
Кечени уа ай.
Булут тауну боз сархыд
Джулдузла къарай.

Туугъанны да кёргенди
Булут – кенгкъанат.
Туугъан кимди дегенди,
Къуш джайыб къанат.



*Шемирланны
туугъаны*



Хан эсе да Чагатай
Халы тюлдю таб.
Алгын кибик, аны ай
Турмайды махтаб.

Ол башчылык этген кьрал
Кьалды оюлуб.
Джалаучу да кюнде бал
Кьалды джоюлуб.

Джууунмады алтында
Шаркь – алтынкекел.
Шахрисабза кьатында
Орналгьанд бир эл.

Анда, бийни юйюнде
Туугьанд бир улан.
Джерни юсюн ол кюнде
Алгьанд чарс, тубан.

Сабий туугъанд кьолунда,
Гыйы уюб къан.

Болмагъанды джолунда
Ол джукъдан кьоркъгъан.

Атын джолгъа бурурча
Ёсдю ол улан.
Кесин, джерин кьорурча
Болду Темирлан.

Бард кемлиги, тюлдю ол
Чингис юзюкден.
Темир эсенг, къаты бол,
Бол онглу кёбден.

Ким болургъа излейди
Сый кёллю кандак...
Хан тахтагъа теджейди
Аны кеси Шаркъ.

Дейди кеси кесине
Салган кибик кёл,
Чабакъ джюзмез терсине,
Сай эсе да кёл.

Саналгъанды онглугъа,
Улусда Темир.
Алтын кетмез уллугъа,
Кеб болуб темир...

Онтёртюнчю ёмюрге
Къалмагъанды кёб.
Джукъ бермесе кёк джерге,
Къалыр ёпгелеб.

Ёрге туруб бий, ёзден,
Къуралды кенгеш.
Эштилмейди сёз сёзден,
Джеллича гатлеш.

Шаркъда – кѣчген юзюкдю,
Бий юзюк – барлас.
Джерни тутхан тюзлюкдю,
Заман бола тас.

Темуджин а кѣб салганд
Бери кыйылыкь.
Темир омакъ джасаннганд,
Бард газда кыйлыкь.

Аты турад тагылыб,
Атлагъа эриш.
Зынтхы бла багылыб,
Болуучу чариш.

Темир сакълайд кенгешден
Сайлаңныгын бек.
Башха тюдю тюн тюшден,
Джаннганча джибек...

Анга шыйых Береке
Узатды байракъ,
Аны этмез селеке
Андан байыракъ.

Бойсундургъанд кёблени
Аслан халили.
Айтханд сыйла деб мени
Деу Халиф – Али.

Файхамбарны тилегин
Джерге тюшюрмез,
Диннге берген джурегин,
Динлини сёкмез.

Анга джумуш этгенди
Къылыч – сюлпюгюр.
Кёзюу Леннге джетгенди,
Кёбге ёчюгюр.

Муслим диннге кёчген джан
Сокъуранмаз дейд.
Диннге, ассы тёкмей къан,
Кёчерин излейд.

Диннге кесин бек берген,
Динине базад.
Аллах бла берилген
Абдези тазад.

Сыйлы сура юретед
Игиликге, кёб.
Джерге джашил нюр джетед,
Чёбню тутуб чёб.

Эмир уя болганды
Мавераннахром.
Ол къууанчдан толганды,
Тёлемейин сом...

Дин Узбекге кьалгъандан,
Келмеген эд тынч.
Джайылырчад ол андан,
Кёлтюрюб кьылыч.

Дин сингеди кьуран бла
Билгеннге окъуй.
Келгенчады ол кьан бла
Зорлукъдан кьоруй.

Кьан бла келген, джан бла
Чыгъыучанды нек?
Кьан джуула кьан бла,
Джанга джокъ билек.

Кьолун салыб кьуранга
Темир этед ант.
Тюшгенд улуу борч анга,
Мураты алдад.

Динде джокъду бай, джарлы,
Барды джуукъ, тенг.
Болганд кьууанч тыбырлы
Хан кюйёю Ленг.

Хан мухурну иеси
Болганд Темирлан.
Абасыны чюйреси
Болубду кьолан...

Сайланнганды, этерге
Кьралгъа башчылыкъ.
Кьарасада кёк джерге,
Излемейд ашлыкъ.

Барды толу хыйсабы,
Алмазгъа джасакъ.
Бармы экен насыбы,
Болса да Асхакъ.

Кюнню тюбюн сайлагъан,
Эм джерни башын,
Болсун къралын сыйлагъан,
Топрагъын, ташын.

Къала ишлеб джеринде,
Башгъаны ойгъан.
Дурус тюлдю, хар кюнде
Адамын джойгъан.

Кимни ючюн олтурду
Тахтагъа Темир?
Бурула да Джер турду,
Энди тебренир...

Джерни тутхан юч бугъа,
Тирейле мюйюз.
Дуния чарсда Джер бугъа,
Бурула да тюз...

Барды бойю Темирни,
Бард кючю – боюн.
Юч бугъадан бирини
Тартырчад бойнун.

Терисинден бугъаны
Этерчад къайиш.
Джаугъа санаб болгъанны,
Ол къысады тиш...

Мюйюзюне бугъаны
Къуйса эд чагъыр.
Аллыкъ эди дунияны
Ичкичи бла джыр.

Къан орнуна чагъырны
Ичер эд адам.
Джерни - топракъ джыккырны
Тутуб да алам.

Хорезмны аллыгъед
Темир эртде, кеч.
Ол алмаса къаллыгъед
Башхагъа Ургенч.

Ала ууакъ джуртланы,
Бегиди тамам,
Тюйген кибик гыртланы
Салта бла адам.

Заман туюд онгсузну,
Онглу болганлай.
Киши туюмез джулдузну
Дейд джуукъда ай.

Къоша келсенг инджиле,
Созулад мынчакъ.
Джерде турган инджиле,
Кёкгед оюнчакъ.

Темир къырмай, бойсунмад
Анга гитче джурт.
Къуш къоянга турсунмад,
Бёрюгед умут...

Аслан кёллю аланны
Джыртыргъа излейд.
Къуш а суймейд джыланни
Ол уулуду дейд.

Сабий тууб ёсгенча,
Ёсе беред кърал.
Оджакъ джелге тёзгенча,
Тюз иннет бла къал.

Демед Темир кесине,
Къырды къоймай джукъ,
Къралла келе эсине,
Узакъ эм джууукъ.

Гитче къралны этерге
Излемейд уллу,
Уллу бла уа джетерге
Муратха толу.

Джуртдан джуртха барыргъа,
Аллах бергенд кюч.
Кёргеними алыргъа,
Алмазгъа ёнгкюч.

Къонгураулу
къуугъун



Къуугъун тюлдю къанатлы,
Сынарча къанат.
Болуб келед ол атлы,
Ташсынмайды ат.

Иги хапар джаяуну
Этеди атлы.
Игилиги джокъ джауну,
Сёзю тюлд татлы.

Шайтан джолдан тас болсун,
Дейди акъылман.
Къонакъбайым ас болсун,
Дейди тюз заман.

Тепсим болсун тегерек,
Кёкде кюн кибик.
Деб этеди джер тилек,
Сынайда кемлик.

Къошун суудан тоймасын,
Деб айтады суу.
Адам джуртун кьоймасын,
Къорасын джарсыу.

Ана бетин соймасын,
Баласы ёлюб.
Эр а бетин джоймасын,
Къызбай кёрюнюб.

Джерде кьала кёб болсун,
Мамырлыкь ючюн.
Кёк джудузну кьорусун,
Адамлыкь ючюн.

Гюл туйрелген, чач болсун
Кёкдеги булут.
Джан а джандан ач болсун,
Этиб джан умут.

Дегенчады табиғат,
Кире келсе джау.
Болғанчады ол да қарт,
Тюше ёлген, сау.

Темир джерге джер кьошуб
Келеди асхай,
Эгетлери болушуб
Анга, басхалай...

Тарта барад кесине
Кьоймай рысхы, мюлк.
Бурулады терсине
Мыйыгьында тюк...

Башы кьалгьанд сисирге
Кьайгьысы кёбден.
Джарыса да ай джерге,
Джер мутхузд кёкден.

Джерни, кёкню кёрмейди
Эте кьан дауур.
Мен адамма демейди,
Ол асхайд ауур.

Анга кёк борч салгъанча,
Къылычын билейд.
Джери къаран къалгъанча,
Башханы излейд.

Затны терсин эм тюзюн
Тюз кёред Къудай.
Аскерине Ленг сёзюн
Айтады былай.

Бизбиз кёлекгелери
Ата – бабаны.
Келген эсек биз бери
Сюрюб заманны.

Бу къралны да узатмай
Алыргъа керек.
Адам санын азайтмай
Джаугъа чабыб терк.

Ленг чачаргъа изледи
Къызыл ардынны.
Анга джуукъ ол келди,
Сагъайтмай аны.

Кечегиде шатыргъа
Къысылгъанд биреу.
Тынгыларчад хапаргъа
Сакъланмагъан деу.

Къулакъ салат ушакъгъа
Тахса излеген.
Сескелениб таркъ – туркъгъа
Чыкъды эрлей Ленг.

Тахсачыны тутдула,
Къарауулла терк,
Айыбына тартдыла,
Келгенсе деб нек?

Бир минг юч джюз токъсан төрт
Келиб турад джыл.
Аскерчиде барды ёт,
Бууса да сынджыр.

Хапар айтад джесирге
Алыннган монгол,
Чабханд дейди хан сизге,
Ширвандады ол.

Юч эмир бла биргелей
Дербентден ётюб,
Адамларын джетгенлей
Ол этгенди тюб.

Темир, кьайтагъ юзюкню
Этди кюл, кёмюр.
Нюр ташыча джюзюкню
Болмад кьан ёмюр.

Кьазауатчы кишиге
Этмед адиллик.
Этерчады сау джерге
Кеси иелик.

Узакъ болмай Кулардан,
Магарамкентден.
Тансыкъ алад акъ кьардан
Шашхынлы эртден.

Дербент кеси тыймайын,
Саркъды, тардан джау.
Кьуш а джуртдан таймайын
Кьалыб турад сау.

Джолдадыла Яглы – бек,
Эм Илияс – оглан.
Къобан суугъа айтад Терк,
Иги бла джокълан.

Келечиси ёзенни
Къарачай къобан,
Кёргенчама мен сени
Джабса да тубан...

Сыланада сени бла
Къыйгъырсырт ташла,
Сыйлы къобан мени бла
Ушакъны башла.

Хапар айта тарихден,
Джырынгы джырлай,
Ашыгъаса, Тахирден
Кетген Зухралай.

Мен сагъынныкъ башхады,
Кириб келед джау.
Тилек таугъа, ташхады,
Сауут алсын сау.

Ангылайса сен мени
Ётгюр ургъан суу.
Сау сезмезча ёлгенни
Джер болгъанд кьуушуу.

Айландырыр топракъны
Чюйресин бу зат
Кёрмегенд ушаш затны
Алкьын табигъат.

Ол биз кёрген урушла
Ма мынга кёре,
Ала чола джумушла
Аллахды төре.

Таякъ джангур кибикди,
Атылган садакъ...
Хар аскерчи кийикди,
Тюлдю кызыбай, сакъ.

Саламынгы Хурзукдан
Тюзге айта кел.
Биз чыкъсакъда тузакъдан,
Чыкъмаз шахар, эл.

Къобан айтад Терк суугъа,
Айтаса деб тюз,
Неди мадар джарсыугъа,
Къачда, кышда, кюз.

Аскеринде татарны
Аланлы да бард.
Оя барсакъ биз джарны
Кеннгере барад.

Тохтамышдан эсе Ленг
Бизге кьоркьуулуд,
Джетген джерин чюйлеген,
Аскери уллуд.

Кьазауатха юренген
Арта салмаз джол,
Ол атлаб да келед кенг,
Кьөрмей онг не сол.

Илячини хазыр д бек,
Тутаргьа бир зат.
Табылады кечинмек,
Джан эсе азат.

Кьучакь джайгьанд дуниягьа
Гураган – эмир.
Кьолун салат джаягьа,
Кьолу уа – темир...

Али – оглан хорланды,
Бошланды Ширван.
Ардын таба кьуралды
• Къанлы Темирлан.

Тохтамышны тахтагъа
Олтуртсада ол.
Къаршчы болмай тохтаргъа,
Табылмады джол.

Игилик бла хаманда
Къайтмайд игилик.
Суу кёбейген заманда
Таш атады тик.

Джолгъа чыкъды Шекиден,
Темир ашыгъыш.
Бирни кьоймам экиден,
Дейд кьураб аргъыш.

Келген джауну джер тартсын
Джарылыб эки,
Дей да кьалды болуб сын
Джунчугъан Шеки...

Билиб Ленгни келгенин
Ардын аскери,
Атыб джуртун эм элин
Джанлагъанд кери.

Орналгъанды Шималда
Сакъ болуб да хан,
Аны кырыр амалда
Джолдады Джехан.

Тохтамышха тюлд кьанлы
Джюзюмлю сахан.
Джолдад кына сакъаллы,
Бойсунур дей, хан.

Ханны ызлаб барыргъа
Излемейд Темир.
Кысылгъанды кыш таргъа,
Къар къачан эрир?

Сакъларыкъды джылыуну,
Эте да зауукъ.
Ызларыкъды ол джауну,
Сённгенлей сууукъ.

Аскерине чачады
Алыннган мюлкюн.
Булут кёкден къачады,
Джылтырайды кюн.

Айырылгъан джигитни
Саугъалайд, сыйлайд.
Табалмагъан къош итни,
Тюлкюню сайлайд.

Эдиреди Ленг байрам,
Кёб болганд хорлам...
Болад дейди терк баям,
Эм онглу адам.

Тебсейдиле аллында,
«Джаш юйден» - он кызы.
Барды аякъ кьолунда,
Болмачуд ансыз...

Толтурганды тепсини,
Тюе, тууар эт.
Темир суймейд иссини,
Къабдыргъан адет...

Джюрюй келгенд дуняда,
Дейди чаггырчы,
Туз къатышса чий бал да
Боллукьду ачы...

Леннге чагьыр аякъны
Узатад тосу.
Салад анга джаякъны,
Келиб джукьусу...

Эмир чагьыр урхламад
Тосну къолундан.
Эт юлюшден ол къалмад,
Тоймазчад сандан.

Чагьыр аякъ толганча
Кёрюнюб къандан,
Тилесе да тос анча,
Урхламад андан.

Чагьыр кёллю адамгьа
Бёчкечад ёзен.
Ёч болады ол чамгьа,
Гюл эше сёзден.

Хауа анга болады
Чагъыр ийисли.
Джолун эниш бурады,
Болгъунчу эсли.

Таш а хантча кёрюнед
Ол эсирге бек,
Сюйгенича кёрюнед
Акь къайын терек.

Атасыча сюелед
Аллында къая.
Эсиргеннге неда нед,
Танг, кече, дуня.

Ичген адам ичеди
Темирден таша.
Кече джарыкъ кечеди,
Сейир тамаша.

Темирланны шатыргъа
Чакъырад Акъсан.
Базад Шаркълы батыргъа
Ол джесир инсан.

Джюз балтагъа бир хыршы
Болурчад кеси.
Ариуд кёзю эм къашы,
Артыкъды неси?

Чагъарчады эшмеси,
Къамчи кирик бек.
Аллындады кечеси,
Барды кечинмек...

Сылай беред шатырны
Кечеги аяз.
Бетичады тытырны
Къызда сан, аяз.

Чачы аны балбетли,
Кёзлери ала.
Субай, назик, келбетли,
Бек ариу бала.

Ич деб тилейд эмирден,
Узатыб аякъ.
Унамайды Ленг бирден,
Ташха джюзаякъ

Бир къадалса, ургъан суу
Андан айырмаз.
Къыз аякъгъа къуйгъанд уу,
Ичген сау къалмаз.

Къадалгъанын Акъсанны
Ушатмайды Ленг.
Инакълай да къыз аны
Къысылады бек.

Ич кесинг деб ариугъа
Къадалды Асхакъ.
Базалмады къыз уугъа,
Болгъанд тамам сакъ.

Билмегенча этиб ол,
Чагъырны тѣкдю...
Шош кечени шайтан къол
Дарийин сѣкдю...

Темирланны тосуна
Мутхуз атды танг.
Турад терен ахсына,
Апчыб иги танг.

Джесир къызны зинданга
Атдыргъанд Темир.
Асмакъ сайлайд ол анга,
Адам ёлед бир...

Деб айтдырад эмирге
Къанмагъан ариу.
Буюрулмад Темирге
Аякъдагъы уу.

Къызны келед эсине
Джити айбалта.
Кюн тиймейди юсюне,
Кесин ышарта...

Шахрух суймейд ёлюрюн
Джесир ариуну.
Келтиреди, батса кюн,
Азыкъны, сууну.

Къачарыгъын излейди
Былайдан узакъ.
Мыртазакъдан тилейди
Салма деб тузакъ...

Хазырда башын кесерге
Акъсанны джалдат.
Терек ёрге ёсерге
Элия да бард.

Кече ётсе, ариуну
Сакълайды дюккюч.
Кючю кёбден джазыуну,
Джетмейд къарыу, кюч.

Къарангыды кече бек,
Джокъду джулдуз, ай.
Шыбла джетген джаш терек
Турмайд шуулдай.

Минг къаргъадан къарады
Кече джабхан тюз.
Джел топракъны кырады,
Болуб тёзюмсюз.

Танг атаргъа къалмад кёб,
Сагъышдады кыыз.
Джарысада анга кёк,
Болубду джангъыз.

Ышанады Шахрухха
Къачырыр дей, терк.
Болуб турад суу хырха,
Тынгылайд терек.

Таш юсюнде кёрюнед
Джыламукъча чыкъ.
Зиндан таба джаш келед,
Кёлю бек ачыкъ.

Къалкъыб турад мыртазакъ,
Кыыз бла улан
Кетгендиле бек узакъ,
Джукълайд Темирлан.

Кыйыр юде, бир эде,
Кызын букдуруб,
Кайтыб келед джаш джелде,
Джюреги уруб.

Сагайгынчы төгерек,
Шатырындад ол.
Шулдамайд кьарт терек,
Тынгылайды джол.

Уяныбда мыртазакь,
Джан джанын сермейд,
Кетген болмаз дей узакь,
Ол кызын излейд.

Табалмазчад ариуну,
Ышылганд табан.
Джабханд тюзю эм сууну
Эртденги тубан.

Джашны сатса атасы,
Аны ууатыр.
Уллу тюлед хатасы,
Олд керти батыр.

Темирланны кьолуна
Тюшсе уа кеси,
Эки кёзю от джана
Кьобар джелкеси.

Уллу сагыш этмейин
Аны ёлтюрюр.
Терссе, тюзсе демейин
Кьылыч кёлтюрюр.

Кёрюнеди кесине
Бир кьуджур сеит.
Джол сайлады терсине,
Ёлсе олд шейит.

Туякъ таууш эштилед,
Эмда ит таууш.
Бир ишексиз Ленг келед,
Тюлдю Сиявуш...

Мийик джарны башына
Келеди Сеит.
Джашамайды бошуна
Къош сакълагъан ит.

Дей да кеси кесине,
Чынгады джардан.
Келе хар не эсине
Ётген джылладан...

Джар тюбюнде ташлагъа
Джагъылады суу.
Азыкь болду къушлагъа
Джагъылгъан джазыу.

Шахрухну уа эсинден
Кетмейди Акъсан.
Джюк тюшгенча юсюнден
Эмен бюкдю сан.

Ёлген Сеит кёрюндю
Чёбча Темирге.
Аскерине бёлюндю,
Эм джангы джерге...

Эрикгеннге бард джубанч,
Барды оюн, той.
Киши джерде болмайд ач,
Барды тууар, кьой.

Бу болумда ётеди
Арадан юч ай.
Джаз суююнюб джетеди,
Нюрю бла алдай.

Къурт, кьумурсха кьозгъалад,
Сууну джокълайд суу.
Зынгырдайда, кёл алад,
Кёл таба асыу.

Аскер шошду, рахатды
Чыкыгынчы джолгъа.
Джаз кеси да шагъатды
Тынглай болумгъа.

Булбул джырлайд булбулгъа,
Джаз келгенди деб.
Хар терекде, хар булгъа
Джан тынчыкъ тилеб.

Аскерчи уа сауутун
Тебрейди джокълаб.
Темир сылай сол бутун
Аллына атлаб

Алмалыкъны чакъыртад
Ётгюр Миранга.
Алмалыкъга ол айтад,
Базама санга.

Тохтамышха иеди
Темир келечи.
Кюн а мутхуз тиеди,
Къайнайды ичи.

Тохтамышха бар да айт,
Бойсунсун манга,
Игилик бла бери къайт
Эндиги тангнга.

Джолга чыкъганд келечи,
Бард тюбюнде ат,
Джарга джетсе биринчи
Джайганчад къанат.

Сөге бергенд эмирни,
Мени атымдан.
Шашдыргъанды Темирни,
Салыб сыртындан...

Къушну сөгер къуру къуш
Халатын сезген.
Эки сынад атлаууш,
Кёб итге тэзген.

Тюлдю мени кёлекгем
Къаргъа кёлекге.
Не джауну да мен сёкмем
Къадалыб, кёкге.

Ол да мен да эмирле
Шаркъда эки кюн.
Меннге кёбле келирле,
Хан алмаз бөркюн

Не джауну да аллында
Шаркъ ханды да ол.
Джукъланады джалында
Джилтин табмай джол.

Сауутуму тешмезме
Къая белимден.
Джесирингме демезме
Тартма тилимден...

Чингисханны юзюгю
Тюлдю хорланныкъ.
Барды дуа – джюзюгю,
Кёбле сукъланныкъ.

Бети бла мен ханны
Тюлме ойнарыкъ.
Биз къулубуз Аллахны
Бар да сен тарыкъ.

Къазанчы да къошады
Тик сѣзлюге сѣз.
Келечи уа шашады
Ача, джаба кѣз.

Алмалыкъны бѣлюрге
Излейд Тохтамыш.
Айт сѣзюмю Темирге,
Дейди ашыгъыш.

Ат юсюнде Алмалыкъ
Къанатлы болду.
Джелде тюлдю ол къаллыкъ,
Джолгъа бурулду.

Темирланнга элтеди
Къабчыкъ толу сѣз.
Кюн айрыгъа джетеди,
Джерге къыса кѣз.

Келечини кьайтханын
Темир огьурай.
Айтчы деди айтханын,
Тик джууаб кьурай.

Ауузунгда барчады
Кьуут джуммагьынг,
Бетинг тамам кьарчады,
Айт терк айтханын.

Тохтамышны сёзюне
Кьаргьа кьондуруб.
Кьараб Ленгни кёзюне,
Джюреги уруб.

Саны бирге кьалтыраб,
Сакьал кьалтырай.
Башламады сёзю таб,
Андан сёз кьурай.

Къайгылыды Алмалыкъ,
Къайгысы кёбден.
Сёзюн артха тюлд саллыкъ,
Джангурча кёкден.

Тохтамышны айтханын
Буруб терсине,
Тюрлендириб бет къанын
Къоркъа кесине.

Айта беред сёзлерин,
Этиб бир башха.
Джерге ие кёзлерин,
Къараб ол ташха.

Айтханд дейди Темирге
Былай, Тохтамыш,
Къарарыкъса сен джерге,
Келгинчи да кыш.

Аскеринги этерме
Сени кюл кёмюр.
Муратыма джетерме,
Кёк кеси кёрюр.

Барды дейсе ийманым
Сен кёкге къараб.
Сенсе мени баш къллым,
Сени огъураб

Тура болмаз Фарс, Урум,
Индус эм Араб.
Барды мени къарыуум,
Турсанг да мараб.

Темир эсенг, мен а таш
Менме Тохтамыш.
Мен итинге болмам аш,
Джерге кълан таныш.

Къара кёсеу этерге
Излейсе кёбню,
Эслемейсе нюр джерге
Къарагъан кёкню.

Къара эмгек кёреем
Урушда джашынг.
Мен а тикге ёрлеем,
Сыйлай да ташын.

Этдирсенг да къарын, джау
Тюлсе этдирлик.
Джау а джауун къоймайд сау,
Итни уа итлик.

Джерге ийсенг башынгы
Къауум джаукъонгкъа
Тешерикле къашынгы
Сен турсанг къоркъа.

Кърым отлукъну салыргъа
Таугъа киред джау.
Сеннге кирлик джокъ джалгъа,
Джаны болуб сау.

Къуш тюбюнден ычхынган
Болурса тартар.
Монголгъа уа энгда танг
Алгъынча атар.

Къылычимда джокъ къылау,
Къамамайды ол.
Джокъду сени чырт аяу,
Къазауатхад джол.

Темир эштиб ёзюрден
Ачы джууабны,
Эки этди ат джерден,
Сермеб чий къабны...

Тургъаныча ол болду
Шыбыла таякъ.
Кёгериб да кёб турду
Эмирде джаякъ.

Садакъ окъгъа ушады
Сакъалны учу.
Ленг джан джанын ашады,
Къанлыд уучу.

Ачыулана келиб ол
Сорушду кесек,
Тыймаз дейди къыйын джол
Биз онглу эсек.

Сакълаялмайд башын дейд,
Башы къарыусуз.
Джараны уа излейд дейд,
Ачытыргъа туз.

Меннге ёлген кибиқди,
Эштилген бу сёз.
Саным энтда кийикди,
Сен ачхынчы кёз.

Ууатырма мен сени,
Дейд Тохтамышха
Сен хазырла кесинги
Къара къаргышха.

Бойсунургъа суймединг,
Дейд анга Темир.
Джаныма бош тиймединг,
Энди таш кемир.

Мен сенича кёблени
Келдим ууата.
Къангъа булгъай чёблени,
Ташны кызарта.

Бу оноуда сен тохта,
Бекди ол ташдан.
Ишлетгенме мен тахта
Кёб адам башдан.

Юслерине олтуруб
Бергенме буйрукъ.
Буйругъуму толтуруб,
Тургъанд толтурлукъ.

Исфаханда этгенме
Кёб суюк къала.
Муратыма джетгенме
Мен намаз къыла.

Адамыма Аллахны,
Динимеме бек.
Мен къысханма акъ сархны,
Сый болуб керек.

Бу джуртну да узайтмай
Алыргъа керек.
Аскерни кёб азайтмай
Джаугъа чабыб, терк.

Сен а меннге тирейсе,
Неге, кёкюрек?
Къан урушну тилейсе,
Эте джан тилек.

Къырылгъынчы бошуна
Бойсунсанг эди.
Къайыр ит да къошуна
Бойсуна эди.

Кёбден ёлюр кёб адам,
Ма аздан да аз.
Сени къырмай кеталмам,
Этсем да намаз.

Аты аман чабаргъа
Излейди алгъа.
Изле гырджын къабаргъа
Тийириб балгъа.

Къойсу суудан ётеди
Эмир Чир – юртва.
Хорлар мурат этеди,
Турмайды артха.

Тохтамышны аскери
Хазырда урушха.
Бард бойнунда барз тери,
Аягын ташха

Салыб, айтад Къазанчы,
Атар атмаз танг.
Уруш болур бир ачы,
Къачар Темирлан.

Тахса табыб Темир а
Этмейин таууш.
Кече бла эмирни
Джыртды болуб кыуш.

Къазанчыны хорлам бла
Сакълайд Тохтамыш.
Аскер кетгенд Холам бла
Ары ашыгыш.

Терк ауушдан аугъанды
Тюзде сакъланган.
Джулат шахар болгъанды
Аны сакълагъан.

Кыуш тюшгенча сызгырыб
Аскери эниш.
Джауну башлады кыырыб,
Кыысыб тургъан тиш.

Чагдадыла тишлери
Акъ ташла кибик...
Темир тюшмед бош бери,
Келтирди кемлик...

Тотур айны онтёртюд
Эки джау аскер.
Этмедиле чырт тюрт – мюрт,
Тебренирчад джер.

Атхан кибик джин аркъан
Джау тутулганд тыш.
Тёгюле да тюзде къан
Къачды Тохтамыш.

Къачалмазлыкъ тарлагъа
Тыйылганды терк.
Шагъат бола алагъа
Сунжи суу бла Терк.

Увек Булгар, Акътау, Бек,
Эм да Утурку.
Сиз къачхансыз, сизге нек
Кирмейди джукъу.

Мираншахды Темирни
Ётгюр уланы.
Бюгед налны, темирни,
Бойлуду саны.

Мираншах а эмирни
Сыйын кёлтюрюр.
Али - оглан кёб джерни
Къылыч бла бёлюр.

Куру сууну джанында
Къалды Мираншах .
Суууйдула ма анда
Джюзден артыкъ чарх.

Ядгар Барлас, Сейфад-Дин
Къурдула шатыр.
Джазса сёзюн Шерфетдин
Кёбню кьаратыр.

Тутарчады бек кьраллыкь
Мухаммад – Солтан.
Джеханшахта бард кьылыкь
Сыйларча солтан.

Азакь таба хар бири
Тутадыла джол.
Аскер барад бир тири
Талмагъанды ол.

Азакь тенгиз ташларын
Турады кьармай...
Толкьунлары башларын
Тутада кьарай

Ызларына кете да
Къайтадыла терк.
Муратына джете да
Чайкъалады бек.

Башында уа тенгизни
Чайкъарла уча...
Тюзде гокка кийизни
Оюун ача.

Джарый келед алтындан
Сыргъа такъгъан кюн.
Болуб турад джер тылдан
Кёрген кёрлюгюн.

Терек турад чач тарай
Сагъышдачад таш...
Толкъун келед джылтырай
Болса да суубаш.

Фарс кьошунча сюелиб
Турады заман...
Заман билед кёб элиб
Джашбет акьылман.

Тенгиз сюед кьошакъны,
Танг кёллю кёкден.
Тохтатмайды ушакъны,
Толкьуну кёбден.

Джеханшахха айтады
Къылычсан Солтан,
Джудуз кёкге къайтады
Атханы бла танг.

Азакъ тенгиз джагъасын
Алыргъа керек.
Билир кибики багъасын
Джашауну абрек.

Тарда, тюзде джюрюген
Табмай юй джылыу.
Олду дейле бек дюрген,
Барды бой къарыу.

Барды аты тубюнде
Тыймагъан бир зат,
Болуучу да хар кюнде
Башына азат.

Къайсы миллетденди ол,
Бармыд башхалыкъ.
Барды анда темир къол,
Минг джара саллыкъ.

Тыймайд аны боран, джел,
Кесиблады ол.
Унутханды аны эл,
Элге салмайд джол.

Джау кирсе уа чёблейди
Ол бирем-бирем.
Менден онглу кимд дейди
• Башынданча кем.

Ядгар айтад Джеханга,
Ол ырнак адам,
Къатылырмы ол манга,
Тик тутсам къарам.

Кёб болурла абрекле
Азакъ джанында.
Бизни тыяр джокъ, чекле
Мында не анда.

Аскер джетед Азакъгъа,
Бард сауут артыкъ,
Къама алыб узакъгъа
Къарайды адыгъ.

Барды улус аскерде,
Орус эм башха.
Орналганды таб джерде,
Кириб сагышха.

Къалкъан этиб багъырдан
Эм таза джеден.
Къарайд аскер тик джардан,
Джокъду къул, ёзден.

Бары бирча алгъанла
Къоллагъа сауут.
Сагышда уа къалгъанла,
Джау джетеди джут.

Биз хорлансакъ Аланнга
Чабарыкъды джау.
Тиш къысыбды ол анга
Бард ташы – Къадау.

Гюрджю эрмен болушлукъ
Этселе эд бек,
Эте да ашыкъ – бушукъ
Джау джетеди терк.

Таш хунаны аллы бла
Терен уру бард.
Тюбеширге къанлы бла
Томурау буруу бард.

Ахыр кере къамада
Тургъанчад джарыкъ.
Узакъ болмай алмада
Сарнайд джумарыкъ.

Тынгы табмай тенгизде
Къаралад толкъун.
Унутханды бет тюзде
Нюрюн, токълугъун.

Көлекгеге көлекге
Къатыша беред.
Садакъ киред кёкрекге,
Къаны төгюлед.

Ёчдю эки сынаргъа
Къамалы джашау.
Ёлгенлени санаргъа
Сан табмайды сау.

Бугъад шайтан, къачады
Имбашдан мёлек.
Туякъ сууну чачады
Къалакъданда бек.

Атлы кетед атындан
Аллына учуб.
Кетмейд къушну къатындан
Къуш бала джунчуб.

Арба чархха чанчылад
Мизбурун садакъ.
Сууну тили нек чалад
Ол акъмайды сакъ.

Уруш уя болубду
Темир ётген тюз.
Къыйыллыкдан толубду
Ёзен кёзюсуз.

Ат басханны билед джер
Деб джюрюйд айтыу.
Къазауатда джокъ хатер,
Джокъду бал татыу.

Къан тёгюлюр ючюнмю
Ура эд джюрек?
Джан а ёлюр ючюнмю
Джашаугъа керек?

Джер амалтын этиле
Бергенд кьазауат
Джашил саны титиле
Тёзюмю уа бард.

Бир патчахны ууундан
Келед минг джарсыу
Кёзню тузлу сууундан
Кёлге джокь асыу.

Кьумукь, башха кьатышхан,
Хорланды азақь.
Болгъанлыкьгъа кёкде хан,
Нюр Темиркьазакь.

Темир турад кенгдириб
Деу тенгизде кёл.
Джагъада уа таш эриб
Кюйгенд шахар эл.

Темир узакъ къарайды
Ад – дин а ёрге...
Джулдузланы санайды
Ядгар бла бирге.

Алыннганды ала бла
Къатылган Азакъ.
Аны сауут – саба бла
Къоруйлай къазакъ.

Толкъунлагъа кёл бере
Батыб барад кюн.
Ол мийикден бек кёре
Айырыб кёюн.

Ала барган джерлени
Излей барад кёб.
Джарыгы бла уа джерни
Эрте алганд кёк.

Эте барад къазауат
Джолунда Темир.
Нал джете да таш кызад,
Сынад кърч темир.

Таш, терек да этеди
Тарда къан татыу.
Таууш кёкге джетеди
Тюлд барбат тартыу.

Учмайд ёрге къанатлы
Бугъад джаныуар.
Ауад джаяу эм атлы
Ёкюрעד тууар.

Эштмейд ачы къуугъундан
Баласын ана.
Бычакъ чыгъад къынындан
Юсю от джана.

Къарт этгенди муджура
Гулоч таягъын.
Къан бла къатыш джел ура
Кимни аягъынг.

Буюргурну ызы бла
Аскери джолдад.
Беш джюз джесир азы бла
Аны къолундад.

Джау чурукъну тубюнде
Чыкырмайд чапракъ...
Джау киргенли хар кюнде
Къан солуйд топракъ...

Чагыр толу мюйюзге
Ушамады ай.
Кёл бериучю кёлсюзге,
Къууанча къарай.

Кёк джулдузну сыртына
Чыгълмады тюк.
Ай тюшмеди къатына
Алыб хазна джюк.

Джылан уруб акъганча,
Акъды бул эм гюл.
Дуня саудан джалганча
Къалды кёбден кюл.

Акка кесген тууарны
Мюйюзючад ай.
Кесмеген эд ол аны
Топракъгъа къарай.

Чегемде
кыйылыкъ
чегу...



Суу бойнунда юй ишлейд
Бир гитче сабий.
Болургъа уа ол излейд
Тик къалада бий.

Къыз сабий а поллени
Чачына туйрейд.
Сынай чууакъ кюнлени,
Джашарыкъма дейд.

Къагъанакъгъа салалды
Анасы эмчек.
Джер насыбы балалды,
Кёкде джокъду чек.

Акка чалман эшеди
Биригейик дей.
Атлы таудан тюшеди
Джаяугъа тюбей.

Къыз суу алад черекден,
Борч салыб къууанч.
Джылыу урса джюрекден
Джюрекед джубанч.

Улан салад арбагъа
Эки уллу чарх...
Аты хазырда чабаргъа
Буюрса Аллах.

Амма кийиз басады
Ойнарча туудукъ.
Юйлю къазан асады,
Келир дей джууукъ.

Джашау ючюн адамын
Джокълайды адам.
Иед этмей тас дамын
Таулагъа къарам.

Озгъан заман озгъанды,
Тахсалыд келлик.
Келе келе тозгъанды,
Къысыб да беллик...

Садакъ тюлдю кюн таякъ
Кёлде бюкленнген.
Кёлтюреди кюн аякъ
Тауну бек суйген.

Кюн таякъ бла къарасуу
Болгъан джерде бир.
Орналады нек джарсыу
Таш налат берир.

Кюн таякъгъа узалад,
Толкъун – акъбармакъ...
Кюн булутдан бузулад,
Джюнча тюлд чакъмакъ.

Бет кьан неден тюрленед,
Ким этед сюрюн.
Джел мыйыкьгъа илинед,
Тырнайд хар тююн.

Заманны уа эсине
Тюшед нарт Гезох.
Суу келелсе кесине,
Джар этеди ох.

Секиртмени дуниясыд
Суу кёллю Чегем.
Джанкьылыч нартны джаясыд,
Джугьу тюлдю кем.

Чорт кьаядан атханчад
Садакьны мёлек.
Биригирге тартханчад
Бёлекни бёлек.

Хорланнганды Иркувун
Болуучу алда.
Болду кюйюб от кюшун
Мийик Пулада.

Темир сюрюб аджирни
Джетед Чегемге.
Къызартханын хур джерни
Санайды неге?

Аны сакълаб турмаед
Огъары Чегем.
Чырт джолундан бурмаед,
Барды дей тюнкем.

Къаялада зынгырдайд
Къайгъы – къонгурау.
Къалаланы джел тарайд,
Башланды къорау.

Джаны сауну кӛргенин
Ол этеди кюл.
Къарангыгъа ёлгенин
Къоюб къачад кюн...

Бодуркъудан кӛрюнед
Кӛк болуб мутхуз.
Джюрек джерча тебренед,
Бола келиб буз.

Бӛлек къызны къаягъа
Байлатханды Ленг.
Къуш джан атад уягъа,
Къанат къагъыб терк.

Отха кесин ашатад
Къургъакъ чымырта.
От къаягъа баш атад
Тилин къызарта.

Кюед кийим, кюед сан
Бетге чабад чарс.
Толгъандыла джалындан
Терек, таш эм ханс.

Тюшедиле терк джерге
Ол кызла кюйюб.
Къараучула гюллеге,
Отларын суююб.

Болгъандыла гыйы таш
Отдан джумушакъ.
Сарын этед къарлы баш,
Суу этмейд ушакъ.

Атыб бетге къара ау,
Бузлагъанд къая.
Тюбюнде уа джокъду сау,
Болубду зая.

Кюйгендиле талай кыыз,
Болгандыла кюл.
Бурулады Джер айсыз,
Болуучу ёкюл.

Къабчигайны алыб да
Ленг кетди узакъ.
Уруш эте арыб да
Салына тузакъ.

Ётюб Кёк – таш ауушдан
Басханга чыкъды.
Ол тирича тау къушдан
Тамам ашыкъды.

Утуркуну джесирге
Алганд, былайда.
Саналмагъан чырт серге,
Тау тиед айгъа.

Турад узакъ зинданда
Батыр Утурку.
Сакълагъанча аланда
Аны ат дуркъу.

Темирланнга чыкъды джол,
Деу Эльбурз таба.
Берлик тюлдю анга къол
Тыбыркёл Таба.

Низамеддин Шамиге
Борч тюшгенди, терк.
Уруш баргъан кюл джерге
Эсин ийгенд бек.

Ол джазады тюз хапар
Къытай къагъытха.
Таулу джашны ётю бар
Келишген нартха.

Джигитликни юсюнден
Тюз джазалса ол.
Хапар алыр ай кюнден,
Джулдуз берир кьол...

Тохтаса да кьазаууат,
Тохтамаз заман.
Айырылыр эшек, ат,
Иги бла аман.

Бети бла джашауну
Ойнайды ёлюм.
Сыйлай билсе сау сауну
Чыкъмаз эд кёлюм.

Керек эди джашнаргъа
Бизни джашакгы.
Кёл береди джашаргъа
Джуртда кьуш гакгы...

Джолдады джау



Узакъ джолда учуна
Келелле бери
Къушла – тири уучула
Эм иелери.

Гебох, къылыч, муджура,
Садакъ а сѣзсюз.
Этмейле иги джора,
Джол эсе да тюз.

Тюе, къадыр, ат, бары
Бурмайла джолдан.
Аланны уа хапары
Джокъду ол джаудан.

Ат туюкъдан чартлайд таш,
Чачылад балчыкъ.
Сюйсенг алын, сюйсенг шаш,
Букъу ичед чыкъ.

Барды чамчы, оюнчу,
Оюн тюлд уруш.
Мингден артыкъ джумушчу
Этерге джумуш.

Бард джазыучу Гомерча,
Тюлдю ол Хайям.
Хорламланы этерча
Дуниягъа баям...

Арбалада джыккырла,
Машокла да бар.
Чархла эм да чарх хырла,
Хар зат да къадар.

Джашил байракъ бет алгъан,
Къаудан болмаз ханс.
Къазауат бла атланган
Нюрюн этед тас.

Шатык⁴ чериу джолдады,
Бурмай бир джары.
Аны учу мындады,
Къайдад къыйыры?

Къуш кёллю
Къарча



Беш кырданы арасы
Шатырдан толганд.
Темиркяанны кяаласы
Заман бла онгганд.

Алан бийден излемейд
Темир, рысхы, хакъ.
Юй бийченнги бер демейд,
Бутундан асхакъ.

Диннге бура келгенди
Кёб миллетни ол.
Бойсунганны кёргенди
Саут алмай кьол.

Бойсунмагъан чыкъса, ол
Кетгенди кырыб.
Солугяанны суймейд джол,
Кесинден арыб...

Гяур къачы узбекден
Алыннганды кеч.
Темир ёте кеб чекден
Айтханд «Аллах кеч».

Муслиман дин тазады,
Деб бергенд ауаз.
Бир Аллахха базады
Этген беш намаз.

Абдезге уа джетмейди
Джер юсюнде джукъ.
Динин тутхан этмейди
Кишиге джаулукъ.

Джая билген динни тюз
Аллахны къулуд.
Джан болурча тѣзюмсюз
Дуния бир уллуд...

Тутулады ораза
Джерде толу ай.
Аллахха уа кёл база
Турабыз чыдай...

Къурманда уа бир кере
Сау дуния тояд.
Ургъан суугъа къол бере
Къая джол къояд.

Болмаз артыкъ абыннган,
Тутхан тюз иннет.
Бир Аллахха табыннган
Тутад бир уммет.

Бети джарыкъ болгъандан
Джарыгъанчад гюл...
Ичи кирден толгъандан
Сен джанла, тюнгюл.

Аз болганды Аланда
Терекле – гыджыр.
Тыйялмагъанд къобанда
Джырны таш сынджыр.

Алан джуртда терекге
Табыннганд адам.
Тейри кызгъа мёлекге,
Ата ол къарам.

Табынырча халкъ ташха
Бар эди чурум...
Кире бергенд сагъышха
Чакъгъан кибиб чум...

Баш магъанад адамгъа
Дуния трынчыкъ.
Къарт а чыгъад орамгъа,
Къысыб акъ башлыкъ.

Дослу болгъанд аланлы,
Аз тутханд усу.
Болгъан болур ол джаллы,
Хоншу оруслу.

Рахат халда барады
Кёб суулу Итил.
Таза орус болады,
Кимге да адил.

Ай болмаса кечеге
Бард джалангачлыкъ.
Келед бийге, бийчеге
Сюймеклик ачлыкъ.

Сынатдырад къазауат
Ачлыкъ бла бушуу.
Бола беред табигъат
Кеси да къуушуу.

Къысылгъанды ёзеннге
Джаудан къачыб джел.
Къарам атад Ленг кеннге,
Кёбдю къала, эл...

Темиркъанга иеди
Адамын Асхакъ...
Излемейме мен, дейди,
Сенден рысхы, хакъ.

Темир бла урушха
Кирмезед селджук...
Сызгырады къуш къушха,
Сезилгенча джукъ.

Талай кюнню барады
Къанлы къазауат.
Садакъ атыб урады
Джауну сабий, къарт.

Сабий Къарча кѣреди
Урушну халын.
Джау аскерни бѣледи
Терс джары, аллын.

Бѣрю атар бѣркюнден
Деген бард айтыу.
Башланады ма бирден
Садакъдан атыу.

Къырылады тузакъда
Джау аскерден джюз.
Атлы аскер узакъда
Болгъанд тѣзюмсюз.

Атлы аскер къатышды
Атлы аскерге.
Джюзминг садакъ чалышды,
Чанчылды джерге.

Сабий Къарча садакъдан
Къаблады онну.
Буйрукъ болду, асхакъдан
Алыргъа джолну.

Хорланады Темиркъан,
Къалады ёлюб.
Къарчагъа уа Ленг аркъан
Атады кёрюб.

Бар адамын къаланы
Къыргъанды Темир.
Тутду батыр уланны
Юсю болуб кир.

Джесир этиб ашырад
Къарчаны Шаркъгъа.
Ким болгъанын джашырад,
Кирсе ушакъгъа.

Ыйлыгъады ёлгенге
Сабий къолундан.
Къолун салыб джюгенге,
Бурмай джолундан.

Киред Темир ёзеннге
Къоюб ёлгенин.
Ёзден чабад ёзденнге,
Айтмай келгенин.

Къарчаны уа эсинде
Къалгъанд къан уруш.
Бард кубеси юсюнде,
Этген къурч таууш.

Туначладан келеди
Биргесинде сый,
Джуртун ачыкъ кёреди,
Къалгъанын джарсый...

Джокъду сабий аныча,
Леннге гирежген.
Кърым татарны ханыча,
Уста сермешген.

Кеси гитче болса да,
Болубду онглу.
Бугъоуланыб барса да,
Тюлд ханны къулу.

Къарча барад бугъоуда
Къаплан бла бирге.
Баргъанчады ол тауда,
Къарай тик ёрге.

Термилтеди къушнуча
Къарчаны тузакъ.
Тауну аспар къушуча,
Ол къарайд узакъ.

Джуртуд асыл адамгъа
Ёмюрге дженги.
Биргесинед сый, тамгъа,
Джашау тюлд эки.

Джесирликде джесирча,
Кёрмейди кесин.
Бургъанчады терича
Джолну чюйресин.

Ёлгенд патчах атасы
Этиб къазауат.
Кимге бар эд хатасы,
Кёзлерин ууад.

Эркин эришүүлөдө



4

Кюн чууакъды, барады
Тюзде эришиу.
Аяз таудан урады,
Суу этед эжиу.

Хапарсызды къанлыдан
Бу ёзенде эл.
Джашур атны джалындан
Тутханды таукел.

Къолташ узакъ учады,
Атхан кибик нарт.
Эришиуню ачады
Чал сакъаллы къарт.

Башланады туурада
Къама сермешиу.
Барды сыйлы таулада
Хатер, келишиу.

Аязына салганды
Алманы Зурум.
Симсиреб да кьалганды,
Табылганд чурум...

Эки этди кёгетни
Къама бла, Тауас.
Къызда сезди ол ётню,
Таула бийи - ас...

Туурасында элчини
Турады алма.
Къол аязын бийчени
Кесмегенд къама.

Этеклерин бийчени
Ба этсе да гюл.
Кийиминде кечени
Кетерчады кюл...

Барадыла кьамагъа
Эки алан бий.
Сукъланады алагъа
Тилленген сабий.

Кюч алгъанчад сосландан
Таулу джашда сан.
Алалмайды кёз андан
Тиширыу инсан.

Эришиуге келгенди
Ма биреу эниб.
Сермешиуге киргенди,
Джашча кийиниб.

Джунчутханды ол бийни,
Къама бла сермей.
Тешерикме кийимни
Мен хорласам, дей.

Бөркю тюшюб, джыйылгъан
Төгюлдю, терк, чач.
Сейирсинди джыйылгъан,
Излеген джубанч.

Джел кечеди чий хансха,
Кьургъакъны туююб.
Къайгъы келгенд Тауасха,
Ол кызыны суююб.

Зурум суюмейд уланны,
Ол бийчеден кем.
Эркелетед ол аны,
Сенсе дей эркем.

Сёз айтыргъа излемед
Бийче – Зурумхан.
Джазыу анга теджемед
Джюзюмлю сахан.

Юлеширча, алма тюлд
Тауасда джюрек.
Зурум бийче тамам гюлд,
Джайда чакъган бек.

Ол бири да гокка хансд,
Джашаргъа чакъган.
Сезим джибге кёл – кытчасд,
Сюйюб чыныкъган.

Тауас ариу Зурумну
Къарнашча сюед.
Бийче сезед болумну,
Къыйналад, кюед.

Къысха урад джюреги,
Ичинден кызад.
Тауну къая кёкреги
Джылыугъа базад.

Бийче къоймаз бийчеге
Керти сюйгенин.
Тау айталмайд кечеге
Кюнде кюйгенин...

Джел ёзеннге кьайтады,
Бола келиб тас.
Ичги сезюн айтады
Зурумгъа Тауас.

Епгелеучю тюл эди,
Къыз умут юзген.
Тик къалада гюл эди
Кёб джелге тёзген.

Суююб къонакъ бийчени
Къысылгъанд анга.
Чолпан кёрмей кечени
Чыгъады таннга.

Болма меннге кёлкъалды,
Дейди Зурумгъа.
Къонакъ къызгъа кёл салды,
Къарай болумгъа.

Бошалыбда эришиу,
Чачылды миллет.
Татлы болду тубешиу,
Бетге къарайд бет.

*Ананы Қызына
айтқаны*



Анасына сёлешед
Джангы джетген кыыз.
Бу суймеклик анам нед,
Къаллай къояд ыз.

Кызым сенден тилейме,
Намысынгы тут.
Кысымлыды кыыз, дейме,
Болма затха джут.

Алтын хазна кёрсенг да,
Джутланма ачыкъ.
Кёкге сагыш бёлсенг да,
Джерде эрге чыкъ.

Сабы сынган къошунга
Ушайды насыб.
Ай сукъланад къашынга,
Булутла басыб.

Кёбдю ашхы, турма сен
Уллудан тутуб.
Отну сайлагъанем мен,
Сууну унутуб.

Къаш берсенг а осалгъа
Къашынгы кёрмез.
Джолда тартхан кёб солгъа
Онга бёлюнмез.

Къанатлыны юсюнде
Бир тюкчады сый,
Тутулмаса хар кюнде
Турлукъса джарсый.

Анам сезим деген нед?
Джюрек къутурад,
Мен сайлагъан терсеед,
Меннге сырт бурад.

Кюбе мени санымы
Къабханлыкъгъа бек.
Биреу ючюн джанымы
Мен берликме нек.

Рума бийче суйгенин
Иймегенд къолдан.
Болгъан кюнде ол келин,
Джол чыкъгъанд джолдан.

Болгъанлыкъгъа джан джансыз,
Кёкде кюн кибик.
Мен болгъанма джетген къыз,
Къоймайд суймеклик.

Ана айтад кызына,
Ахсына терен.
Ургъан суугъа кызына
Туруучуд тирмен...

Учуб кёкге джетгенге
Ушайд кызда кёл.
Халал рысхы этгенге
Сен эсинги бёл.

Рысхы келед бир кетед,
Дунияд кьаллыкь.
Джюреклени эритед
Дуния адамлыкь.

Керти эрни табаргъа
Буюрса джазыу.
Насыб келир тыбыргъа,
Мёлекден кызыу.

Сатылмайды иги эр
Артыкь ачхагъа.
Агъызады ишлеб тер,
Табад сый, багъа.

Иги кызгъа осал эр
Тюбед да къалад.
Кӕргенди да кӕбно джер,
Джелде таралад.

Къатын эрни къанатыд,
Эри эсе къуш.
Учарыкъны шагъатыд
Эр кӕлло аууш.

Эси болгъан, акъыллы
Тута билед тенг.
Джюрегинде хар къылы
Тюзлюкге тебген.

Джашау джолда юлюшюн
Ала да билген.
Кӕре тауну кюмюшюн,
Кюмюшдю деген.

Ким эсек да чыкъмаз джол,
Буйрукъдан алгъа.
Биреу ура беред къол
Эркин чий балгъа.

Сенден алгъа ёлейим
Кёрюб минг къууанч.
Насыбынгы кёрейим
Агъарса да чач.

Джулдуз кёкден къачмайды,
Алайды адет.
Бизде джашха ачмайды
Не ариу да бет.

Къурч халили джашха да,
Болма мукъладис.
Тейри къоннган ташха да
Базад Ибилис.

Сеннге керек кюбюрчек,
Толургъа керек.
Тюбесе уа эр – чёрчек,
Ол джарыр джюрек.

Насыб тутуб биреу, терк,
Болад эр къоллу.
Эр табсанг да кечирек,
Ол болсун толу.

Чыкъмайд ариу ариугъа,
Эслиге эсли.
Дау салырча джазыугъа,
Тюлсе сен дерсли.

Сен сауругъа чыгълсанг,
Сени ангылар.
Акьылсыз бла уа къалсанг,
Ишлетир къыллар.

Тур ашхыгъа, базаына
Ашхылыкь теджеб.
Заман къайтмаз ызына,
Ханны да излеб.

Джудуз тюлсе ёмюрге,
Джарыкълай къаллыкъ.
Кеч болгунчу бар эрге,
Тутма да къраллыкъ.

Эркишини аллында
Керти сёзлю бол.
Джюрегинги къылында
Тюз ойнарча ол.

Къозу гитче, къой арыкъ,
Демез юйленник.
Табса джылыу эм джарыкъ,
Джашнай д гяхиник.

Зурум бийче киргенди
Сагышха, терен.
Кёкде айны кёргенди,
Тартханын кюрен.

Кетмейд чырта эсинден
Эришиуде джаш.
Кетелмейди кесинден,
Чайкъалады баш.

Санын алад бирге от,
Болад суу кылды.
Къолай тюлдю кызда чот,
Саудан кыйылды.

Аягыны учундан
Башына дери.
Умутлуду уучудан,
Сюйгенли бери.

Анасына айтад кыз,
Эшмесин сылай.
Джюрюмедим чарыкъсыз,
Эм да джаланлай.

Иги джашны тутаргъа
Керекди болум.
Кюн ашыгъад батаргъа,
Салкъынды джолум.

Мен джаратхан барды джаш,
Акыйлы, ётгюр.
Ол кёбледен болду баш,
Анда барды нюр.

Мен суюме ол бийни,
Айталмайма джукъ.
Кёлю кибики сабийни
Кёлюмдю зауукъ...

Апасиак юзюкню
Уланыд Тауас.
Бети кибики джюзюкню,
Бард юзюк – буртас.

Биз джашайбыз чегетде,
Джыра кёкен, ханс.
Буртаслы да бек эртде
Болганд онглу ас.

Сюйюб кьалсам джууабсыз,
Кёз джауун бошар.
Кюйюб ёлюб замансыз
Джерге кюл кьошар.

Не эсе да кюн иссид,
Кюймез бир кюйген.
Рум кьаланы иесид,
Ол Тауас суйген.

*Алан бийче
Акъбилек*



Биштаг таба джетеди
Санаусуз аскер.
Аны сакълай этеди
Гѣзет, таулу эр.

Бийче – Таугъа джаягъын
Къысханд танг – улан.
Сау этерми аягъын
Мында Темирлан.

Сау аскери ийгенди
Ариу джерге эс.
Кюн а таудан тийгенди,
Келгенсе деб терс.

Тынчаяды тар тюзде
Джау аскер, арыб.
Къалды алан кюйюзде
Оюу къаралыб.

Къапы тюзде джел тартад
Тейри ораны...
Элге хапар эл айтад
Бошлаб хораны...

Джел туюди шатырны,
Къурулдунг дей нек?
Чабад тюзню эм тарны
Шашхынлыча бек.

Солуйдула ат, арба,
Болуб букъу, кир.
Эси кетиб суу таба,
Атланды Темир.

Мен биргеннге барайым,
Дейд тенгледен бир.
Сеннге ёзен тар, дайым
Къайгы келтирир.

Тахсалыды Сибилти,
Тюлсе азматур.
Тутар джетиб кьош ити,
Сакъ бол, артха тур!

Керек тюлдю кьарауул,
Дейд Темир анга.
Кёбдю гокка, бард булбул,
Джырлагъан манга.

Ким да болсун этерчад
Былайда оюм.
Джурт ариулукъ илкерчад,
Болмазчад тоюм...

Ариу джерге кьарасанг,
Джокъчады кьоркьюу.
Чегетде уа кёз атсанг,
Джокъду терек, кьюу.

Джер юсюне ариурукъ
Чыкъгъанчад мындан.
Кёб чачакълы ау джаурукъ
Кибик къобандан.

Джагъасына бойнуна
Чыгъа да къайтад.
Ташны алыб къойнуна
Суу белляу айтад.

Уятына бек кибик
Къызарад наныкъ.
Сынай чапракъ суймеклик,
Джылтырайды чыкъ.

Ёшюнюне къайынны
Баш аалады джерк.
Чырта суймейд къыйырны
Ёхтем наз терек.

Къызылэрин джилекге
Узалад аяз.
Таш тынгылайд терекге,
Бергенча ауаз...

Гоккагъа уа атады
Гокка кёлекге.
Толкъун джарыкъ тартады,
Бёлюнб кёкге.

Уруб тургъан джюрекге
Суу ушайды бек.
Ариулукъну кёрлюкге,
Джер кесид билек.

Къанатлыны къанатлы
Учурад ёрге.
Джерди мында къууатлы,
Чакъырад төрге.

Мында хансча, келгенге,
Дарманды топракъ.
Ушайд сүйюб ёлгеннге
Кёлде дуадакъ.

Кёлтюргенчад таланы
Ёрге джел – шайтан.
Чач тюклери ма аны
Къоба иги танг.

Акъ къайынны тюбюнде
Болуб къалды сёл.
Айтхан кибик джай кюнде
Меннге эс бир бёл.

Барды джуртну кёлюнде
Ариулукъ, тынчлыкъ.
Къуш учады бек кенгде,
Къысыб акъ башлыкъ.

Джети кёкню бири эд
Эркин джурт, Алан.
Анга багъа берир эд
Келген Кябадан.

Ариулукъдан башха джукъ
Эсленмейд мында.
Джюрек табад асыулукъ
Дуния джалында.

Бу ариулукъ къатышса
Бусурман диннге.
Файхамбар да къол салса,
Сый келир меннге...

Дейди кеси кесине
Къанлы алчадакъ.
Чанчыла да эсине
Джити къырда, акъ.

Джасабдыла хур джерни
Алма бла кертме.
Кёзюн алдайд Темирни
Баллы эскертме.

Секиртмеде бир кызыны
Ол кьойду эслеб.
Айтды сезиб джангызыны,
Ким халкъданды деб.

Джокьду кыызгъа къарауул,
Тюлдю чыртада сакъ.
Анга джырлайд тау булбул,
Кюн төлейд джасакъ.

Кийимини юсюнде
Джылтырайд кылыч.
Кыыз джуунад джай кюнде,
Сууну чайпай тынч.

Акылына, эсине
Джокьду зат келген.
Суу кыюлад юсюне,
Санланы суйген...

Кьрген болмаз фарс эм тюрк
Алан кыздан таб.
Джуталмайды тюркюрюк
Темирлан, бузлаб.

Чырпыланы бөледи,
Атад анга кез.
Суйгенди да ёледи,
Табалмайды сёз.

Кыыз кьрмейди Темирни,
Юсюн джууа суу.
Суйгенчады сау джерни,
Джокьчады джарсыу.

Къутас чачы тѣюлгенд,
Секиртме кибики.
Алан кыызга кърккыуу нед,
Сакълайд суймеклик.

Кѣкню булут чачындан
Кѣрюнгенчад кюн.
Алалмайды кѣз андан
Ленг, алыб бѣркюн.

Быллай кызыны кѣрмегенд
Алкынчы ол деу.
Мындан ариу ким дегенд,
Этиб бюсюреу.

Къар тюбюнде эки кѣл,
Кыызда эки кѣз.
Не сууукъ да болур сѣл,
Ол айтхандан сѣз.

Тау суу чачын кычакълай,
Мычыгъанды кыыз.
Джууннганчад толгъан ай,
Заман – замансыз.

Барды чачы, этерча
Кёк кеси умут.
Бек узакъдан джетерча,
Сукъланыб, булут.

Сюегине сукъланад
Эм субай нарат.
Чачына уа чулгъанад
Кеси табигъат.

Кёрюнгенча акъ куртде
Эки акъ хауун.
Темир кёрдю кёкрекде
Затны ариуун.

Къайынланы арасын
Алгъан кёлекке.
Хур джашауну багъасын
Сагъынад кёкге.

Хансха чыкъды джалан кыз,
Мылыд къол аяз.
Аны этмейд ушакъсыз
Ингил тау аяз.

Балагъына джабышад
Тансыкълы чапракъ.
Къайын чырпы танышад,
Чачын сылай сакъ.

Къанджал кюзгю къарайды
Кюнлю тюрсюнге .
Ол кёз кибик къамайды,
Къарайды кюннге.

Къошун санын ариуну
Къабады кюбе.
Толкъунунда тау сууну
Таш – джюрек тебе...

Кюбе санын къабады
Къызны, табыракъ.
Чачында уа чабады
Аяз – джут таракъ.

Толтурганды къошунун
Къызны суу – кюмюш.
Тёгерек а болганд шум,
Кёрген кибик тюш.

Къая джолну къысханды,
Тёле дей джасакъ.
Джел аягын басханды,
Ташха джетиб сакъ.

Къызны сакълаб тургъанча
Джарыгъанды джол.
Джолда мёлек баргъанча,
• Барад джолну ол.

Сакълаб туруб, аллына
Чыкъды Темирлан.
Кимге тургъанд джалына
Алтын джурт – Алан.

Тохта дейди ариугъа
Къазауат башчы.
Тюбегенди джазыугъа
Барыучу къаршчы.

Къызны тутуб кёзлерин
Кёзлери бла ол.
Айта тебреб сёзлерин
Буту кыйнайд сол...

Къошун бетли дуняда
Ким халкъданса, дейд.
Къуш бузларча къаяда
Не инсанса, дейд.

Сюйюб кьойдум сезимден
Къымылдарча джер.
Сюйюб ёлген бирд мингден,
Минг эрден бир эр.

Деб сёлешед ариугъа
Кёл теге Темир.
Бетден бетге джазыугъа
Тюбегенча бир ...

Ышармады къыз артыкъ,
Сёз айтмады бош.
Джел эсе да бек шатыкъ,
Кетди джолну шош.

Имбашында ариуну
Джаяу джолда кюз,
Къошун барад тау сууну,
Чайпамайын тюз.

Рума атлы къалада
Барды сакълагъан.
Темир къалды талада,
Бетден кетиб къан.

Къыз бла Ленгни арасын
Алгъанд келекге.
Унутуб да дуниясын
Ленг къарайд кекге.

Уюб сакъат аягъы,
Тобугъун туюд.
Сагъышдады биягъы,
Бийчени сюед.

Бюгюн бийче багъалыд
Анга кылычдан.
Алан кызы сыргъалыд
Шаркълы къачхачдан.

Тейри кызыд кимден да
Сейирлик ариу.
Кесилирча кюнде да
Сюймеклик сарыу.

Тагылыргъа эшмеге
Сюе болур эр...
Къыз эшмесин тешерге
Бир бурулад джер...

Саулай джерни уланы
Кёз атарча терк.
Ариу эди Аланны
Къызы Акъбилек.

Акъ джитиден боз булут
Тюшед бурулуб.
Къыздан этед Ленг умут,
Джюреги уруб.

Салам беред ариугъа
Бюгюле терек.
Гокка къарайд кёк суугъа,
Ол болуб керек.

Къызны аякъларын джол
Этгенчады ба...
Бурулады ёрге ол
Рум къала таба.

Къала ташла бир – бирин
Тутубдула бек.
Сюйед нени келирин
Чайкъалыргъа джерк.

Оюлурча тюлдю джар
Чыбчыкъ аякъдан.
Къыз джюреги тюлдю тар
Боза аякъдан.

Джерден ёсген тау турад,
Кёкню огураб.
Къуш мийикден бурулад,
Бийчени мараб.

4

Джар башында ёсген сакъ,
Юсюн джел тараб.
Къала таба джаш бусакъ
Турады къараб.

*Шопракъ бла
тлюш*



Таяныбды ташха ханс,
Сылай да аяз.
Тауда болмаз чырта тас
Суймеклик ауаз.

Къая этмез кычырыкъ
Кеси аллына...
Ауушдурад кюн чарыкъ,
Кюнден джылына...

Сууну сёзю алгышха
Келишеди бек.
Мында чабмайд кюн башха,
Сакълайды терек.

Ёзен башха тюрлюдю,
Башхад къая таш.
Тау а гюллюд, кюнлюдю,
Агъарса да баш.

Кёрген бурмаз джолундан,
Бир джашилд тала.
Тейри кызыны кьолундан
Учад кьуш бала.

Къуюлады къаядан
Сууурула суу.
Къуш уады уядан,
Чакъырыб джазыу.

Айта эсе суу джомакъ,
Сёзю джокъ бошу.
Джай болгъанды бир омакъ,
Кёбдю джумушу...

Тикге элтген джол, мында
Джудузгъа элтед.
Чабакъ чынгай къобанда
Ташайыб кетед.

Кёрюнеди туурада
Бир башха топракъ.
Барды неда таулада
Джокъларча Боракъ.

Сагъышдады Темирлан⁴
Топракъгъа къараб.
Барды сенде нюр, алан,
Дейд эсин къармаб.

Эсге тюшед Тарагай,
Къоян, къой, бёлек...
Узакъ Шаркъда уллу ай,
Эм къошкъаш мёлек.

Эсге келед Акъбилек,
Сюйюмлю тамам.
Акъды анда бут, билек,
Сюйсенг а атмам

Дейди Темир къарабда
Топракъгъа мыдах.
Джай барады къорабда,
Джокъчады палах.

Джай кетседа омакъгъа,
Келиб къалыр къач.
Темир къарайд топракъгъа,
Олча баш джубанч.

Дарман дары балчыкъны
Къолуна алыб.
Эсде тута хар чакъны,
Сагъышлы къалыб.

Бутун этиб Ленг джалан
Топуракъ джакъды.
Ол къарт эди джылындан,
Заманы акъды...

Саулукъ джокъда адам джокъ,
Сыйсыз джокъду джукъ.
Джюрек неден болад токъ?
Неденди зауукъ.

Кете барыб къалкъыугъа
Ленг кѳреди тюш.
Нек чабады сау саугъа,
Неди къан туйюш?

Деб сѳлешед тюшюнде
Темирге Хафиз.
Кѳбдю джерни юсюнде
Къайгъы керексиз.

Темир тутад темирни,
Агъачны агъач.
Тута эсе кѳк джерни,
Олду баш къууанч.

Туреш сёзлю
Хафиз



4

Хафиз айтад Темирге,
Сёз бола гиреш.
Биз келгенбиз нюр джерге,
Ол тюлд эки, беш.

Ёмюрлюкню сызына
Джокьду хоншу сыз.
Бармаз ючюн ызына
Заман кьояд ыз.

Бизге келген ёмюрлюк
Башланыб бизден.
Кьыйырын а кимд кёрлюк
Тубанлы тюзден.

Кьяяма кюн кьобаргьа,
Аллах берсин кюч.
Кьууанмайбыз биз баргьа,
Алгьанча ёнгкюч...

Туурасында джарлыны
Ай – алтын апас.
Алалырмы ол аны
Болмаса да тас.

Аллах берген буйрукъга
Бойсунабыз биз.
Ёлюб кетген джууукъга
Этебиз кемсиз.

Башханы уа ёлгени
Бизге не истем.
Бурмаз эди кёк джерни
Джугъу болса кем.

Етдюреди терк төрге
Адамны акъыл.
Кёк излейди кёрюрге
Боллукъну такъыл.

Къаргъа къабар этинг джокъ,
Бутунг а сакъат.
Ол сен билген уруш, окъ,
Джауур болган ат.

Дунияда адам сан
Барад азайыб.
Кёбдю ёлген тюз инсан,
Кимгеди айыб.

Кёкде мурат толады
Кюн жарыкъ тие.
Патчахха да болады
Ибилис ие.

Мен къаламны ханыма,
Неникисе сен?
Нюрлю Зухра джанлыма,
Сен Дахир эсенг.

Эт оюмла тарихден
Тюз къалырча ыз.
Ачы мурса, тюлд дыхтен,
Гелеу тюлд андыз.

Алдым кёкден мен барны,
Сюйгеним ючюн.
Бердим эки шахарны,
Себгили ючюн.

Саламынгы алмазча
Ахратда мёлек.
Аллах кечим салмазча,
Кийдинг къан кёлек.

Къылычынга къын этдинг
Кёб джюрекни сен.
Асхадынг да терс кетдинг,
Дуния тюлд эсен...

Бир ауукъгъа дери сен
Турлукъса анда.
Мюйюз тирер тюбесенг
Джугъутур ранда.

Урушлада артынга
Турмагъанса, чырт...
Тенгди дуния алтынга.
Сёз тюшген къагъыт.

Бола болур джанынга
Топуракъ себеб.
Бойсуннганса сен анга,
Ол дарманды деб.

Дарман эсе джанынга
Бал къатышхан суу.
Нек чабаса Аланга,
Келтире джарсыу.

Бард юсюнде осал шарт,
Урушд билгенинг.
Сени кечмез джаш не къарт,
Болса ёлгенинг.

Алан къралы асылды,
Акъсюекди ол.
Сенден башха къайсыды,
Къара тутхан джол.

Хар кимге да туугъан джер
Кёрюнед Мисир.
Иблинге да таулу эр
Болмагъанд джесир.

Алан кимге салгъанд от,
Таулары суйген.
Ауузлукъну этмейд тот,
Къолунда джюген.

Тауну кюмюш тюймесин
Тешед джангыз кюш.
Кёбню кёргенд кубесин
Кийиб кяр аууш.

Къаб башынги ёшюнге
Салыргъа излей.
Кёз атаса сен кюннге,
Ёлген джокьду дей.

Тамгъалычад къалгъандан
Къайын – акъ – бийче.
Джарсый берген ургъандан
Джел сууукъ кече...

Кече тангнга деричи
Тутады бийлик.
Джауну хорлайд биринчи,
Джуртха суймеклик.

Джудузланы бергенди
Кечеге алам...
Аллах кёбню кёргенди,
Кёргенд кёб адам.

Кече кынгыр къарабмы,
Бугъады джудуз...
Кесин кюннге къурабмы,
Ай кългъанд джолсуз.

Бурнун бурсанг унутур
Джауурун аджир.
Алан джуртдан кенге тур
Къланлы мухаджир.

Сен джылкъымдан тай тутхунг,
Дей болур Алан.
Бетингде да джокъ къутунг
Кълачарча кълан.

Къзауатчы джашаугъа
Этед ыргъаджик.
Джан бѐлюнсе бушуугъа
Тутмайд сан не джик.

Ат ауунаса тюк къалыр,
Урушдан а не?
Гокка эртде саргъалыр,
Кюер наз ийне...

Азраилге бермейд ал
Бу адам деген.
Кесичаны этед сал
Хатерсиз дюрген.

Рысхы ючюн къырады
Миллетни миллет.
Булут кѐкде – къарады,
Джерге тутмайд дерт.

Шайыр назму джазмайды
Урушла ючюн.
Къуш къузгъунга базмайды
Ауушла ючюн.

Эт бла тери кибикди
Джери бла джигит.
Кийикден да кийикди,
Джетиб тутмаз ит.

Ол кютеди джугъутур
Джитиден къарай.
Ол миллетден кери тур,
Бузда учад ай.

Башындагъы кёк кибик,
Уллу къралды ол.
Ашагъаны джур – кийик,
Уугъа элте джол.

Сыйы аны налмазды,
Адеби алтын.
Саны гитче бек азды,
Субайд кыыз, кыатын.

Кёб кюпседен эштгенме
Аланны халын,
Андан оюм этгенме
Эште хапарын.

Хар кырал да кесича
Джашаргъа излейд.
Джерден эсе эслича
Кёк айлыма дейд.

Джер да айча джылтырар,
Къарасанг кёкден...
Джер юсюнде кёбдю тар,
Къара джюрекден...

Аллах бизге бергенни
Тутаргъа керек.
Диннге, элиб билгенни
Тартыргъа керек...

Эм джарлыгъа, байгъа да
Болурча дагъан.
Кёчер киби́к айгъа да
Динин туталгъан...

Къазауат бла бургъанынг
Тутар артдан дерт.
Киши, джерге баргъанынг
Джарыкъ этмез бет.

Шайырла бла алыннган
Билим сынар джурт.
Къамала бла сылыннган
Атар чырай, къут.

Дин буду, дей кёл басар
Ташха табыннган.
Кёкге болмаз чырт арсар,
Джерде абыннган.

Билед башха джетгенни
Кеси хар адам.
Ангылачы сен мени
Къолумдад къалам.

Керексиз келечиле



Темир кирген топракыга
Кирелмез башха.
Чапракь тиед чапракыга
Ишанмай ташха.

Джагыасында Джайхунну
Солугъан кибик.
Бутуна салыб къолну
Джокъча чырт кемлик.

Къалкыб турад Темирлан,
Бетге тийиб кюн.
Аяз сылай ол къолан
Тик чилле бёркюн.

Джукъа тылдан тутады
Санны, болуб кеб.
Ол аурууну тартады,
Кесине джюклеб.

Джерге аны юсюнден
Джаярчад хапар.
Къыза беред ол кюнден,
Дарман тымы бар.

Ол джарайды кебгинчи,
Болад терк къургъакъ.
Тау орнундан тебгинчи
Туруп ол топракъ.

Узакъ болмай Темирден
Бёлюндю чырпы.
Джырылады ханс – белден,
Джуугъан суу, шылпы...

Кёлекгеге кёлекге
Силдей келед къол.
Ёрлейд ташха терекге
Тынгысызча ол.

Ленгни аякъ джанында
Ол къалды тохтаб.
Ленг бычакъча къынында
Джарашыбды таб...

Уятдыла Темирни
Эки мыртазакъ.
Сылады да ат джерни,
Къарады узакъ.

Алан къызны кесине
Чакъыртад Шаркълы.
Къыз тюшеди эсине,
Сюйгени чакълы...

Турад артыкъ джасалыб
Тахталы шатыр.
Чыкъды андан джасаныб
Омакъ шаркъ батыр.

Тал терекге кылычын
Такъганды кыанлы.
Кёбню кёрмей ол кыачын
Этгенд джаралы...

Суймекликден кеси да
Джаралы болганд.
Кыанат кыагъа эси да
Сезимден толганд.

Келечини иеди
Бийчеге Темир.
Джюреги уа кюеди
Кыызгъанча темир.

Сакъламай эд Акъбилек
Ол келечини.
Сен келгенсе бери нек,
Ким ийгенд сени?

Дей да, башха сыпатха
Кирди эрлей кыыз.
Барыр ючюн ахратха
Барды джол джангыз.

Кыызгъа айтад келечи
Сакълайд деб Темир.
Ушатмады къарт – элчи
Ийгенин эмир.

Келечиге айтады
Чал сакъаллы къарт.
Суу орнуна къайтады
Ёчюлед шынкъарт.

Тасмы этдинг ийненги,
Келирча бери.
Къойдунг мында сен ненги,
Болуб ит тери...

Гокка чагъад орнунда,
Орнунда агъад.
Тауну джылы кьойнунда
Джашнай, агъарад.

Джаны болгъан, джан келген
Джеринде ёлед.
Джерде барды кёб ёлген,
Бизге ёлюм нед?

Кёзге джарыкъ урады
Къууанса джюрек.
Шайтан джел а бурады,
Бош, чапракны бек.

Келечиле келгенден
Бери сакъды кызы.
Чыкъмайд джары ол элден
Ма кеси джангыз.

Узакъ болмай къаладан
Барды бир тала.
Гоккалары чий балдан,
Толу кёк ала.

Кеси джангыз алайгъа
Барыучанд бийче.
Кесин санайд бек байгъа
Тюз умут биче.

Таланы уа башында
Барды къара суу.
Ол таладан тышында
Туура отлайд буу.

Гокка хансдан гоккагъа
Чабад кюн таякъ.
Къая ушайд akkaгъа
Ол джыйрыкъджаякъ.

Шындык чегет талагъа
Болады ышыкъ.
Узатханчад таллагъа
Кюн алтын къашыкъ.

Гоккаланы джыйыб кыз
Таладан энед.
Тюню къоя джарыкъ ыз
Анга тюш да нед.

Сибириле, барады
Чачы бла ханс.
Джюрек къысха урады,
Тынгы болуб тас...

Бюгюн кызны къолунда
Кёрюңмейд садакъ.
Барды къайгы джолунда
Ол эсе да сакъ.

Кюч бла кызыны кесине
Келтирди душман.
Кыуанныкды несине
Зорчу бурушман.

Кюннге тутуб аязын
Алыб кюч кыарыу.
Этден чыгар ауазынг,
Дейд анга ариу.

Айтад анга Акъбилек
Джашау болад бир.
Сен келгенсе бери нек,
Джюреги темир.

Бизден башха джокъмед джер
Этерге уруш.
Сен эсенг да кыаты эр
Бизде кёбдю кыуш.

Сюелмезме сени мен,
Гюлге салмайд баш
Тебмейди да джеринден
Гыйы кьатыб таш.

Чортлатсангда башымы
Кьылыч бла сермеб.
Тюрлендирмем кьашымы
Алан кьызма деб.

Джокьмуд кюпсе Шаркьында
Сени бир суйген.
Кьама турмайд шош кьында,
Шынкьарта кюйген.

Суу табмагьан чабакьчад
Суйген суйгенсиз.
Джауу кебген чыракьчад,
Суйген а кемсиз.

Барды сени кѣбынга
Джыярыкъ бир джаш.
Узаласа кѣынынга,
Джюрекдида таш.

Сюйед тауда чагъаргѣа
Анда ёсген гюл.
Чыкъган эсе джол джаргѣа
Джашаудан тюнгюл.

Кѣычырыред кѣбырым,
Сеннге чыкъсам мен.
Оюлуред тыбырым
Ойгъунчуда сен.

Кѣазан кѣошакъ болургѣа
Сюймейди джаным.
Ай сюеди толургѣа,
Толуду ангым.

Чакъдырсанг да санымда
Къамчини учун.
Барды наным джанымда
Ачхан ууучун.

Ол ууучдан тиеди
Тюрсююме кюн.
Мени кемсиз сюеди
Меннге тюш бла тюн.

Байланыббыз экибиз,
Болуб тау бла суу.
Кемди бизни айт небиз,
Кёрюрча джарсыу.

Бизге келген келеди
Багъаргъа саулукъ.
Ай джулдузну кёреди
Къысыб акъ джаулукъ.

Келген эсенг таулагъа
Саулугъунгу бакъ.
Къайгъы салма саулагъа,
Бугъарча чабакъ.

Кертме суусар чыкъмазча
Нарат къуушдан.
Сууну джыры чыкъмазча
Садакъ тауушдан.

Кюл тѣбеси болмазча
Сен джыйгъан аскер.
Ол терс джолну бармазча,
Кюннге къучакъ кер.

Тауас бла акъджал тай
Болурла сакълай.
Сѣлешгенчад толгъан ай
Къар башны сыйлай.

Алай айтыб алан кыыз
Кюннге тутду кьол.
Асхакъ Темир тюлд сансыз,
Бир мыдахды ол.

Тарда болганд джибек хар,
Джашилтил чырпы.
Тау – джыкгырда уюб кьар
Болганды гыпы...

Таш кьошундан тегюлед
Таза дарман суу.
Наз ийне бла тигилед
Сегюлген джазыу.

Тынгысызды Акъбилек
Сюргенча кьайгы.
Джуртха этед кёб тилек
Кюн джылы джайгы.

Алыб кьолгъа джюгенин
Айтады Темир.
Ачыб толу джюрегин
Эм кьанлы эмир.

Менден онглу тюл элле
Фыргъауун, Скандыр.
Сенден кьалмам тюнгюле,
Сёз бла джан кьандыр.

Къыйынмыды берирге
Кюнлю тюз джууаб.
Келмегенди бу джерге
Сенден субай таб.

Сен ариуса Акъбилек,
Кюн табмазча сёз.
Сеннге этсин ай тилек,
Джерге атыб кёз.

Джангы айча кыйылыб
Сенде эки кыш.
Сеннге этмез чырт айыб
Гюлню кысхан таш.

Джан дарманча сёзюнге
Сёзюм болсун бал.
Эки ариу кёзюнге
Бет нюрюмю ал.

Джангы ай бла кёрюн сен,
Толгунчу да ай.
Кел табама мен, кюлсенг
Бетинге кырай.

Сени элинг кыайсы элд?
Ол мен билген джокъ.
Сени бла кёл таукелд,
Джюрек болад токъ.

Халал тюлсе сѣздеча,
Уятлыса сен.
Кюн таягы гулдеча,
Ариуса кюлсенг.

Барды сенде артыкъ сый,
Бард адеб, намыс.
Турурчама мен джарсый,
Къоймайды нафыс.

Къалдым сени бек суююб,
Тюлдю ол ырыс.
Ёлген эсем мен куююб,
Джаягымы кыс...

Къобса талпыу джюрекде
Джокъду джол артха.
Тенгиз тебед кѣкрекде,
Тюшюб шынкъартха...

Чакъганлыкъгъа гюл ариу,
Атыб бетге ау.
Сюйген кьууад анга суу,
Ол турурча сау.

Джюрегинги бёл меннге,
Сёзню этме кьуу.
Сени сюйюб ёлгеннге
Боллукъ тюлд соруу.

Олтуртайым тахтагъа,
Шаркъгъа катах бол.
Кёз атаса сен таргъа,
Джокъча тюзге джол.

Адамынгы кьырмазма,
Тёкмем артыкъ къан.
Рум элинге бармазма,
Дунияны кьыргъан.

Чархдан мийик болганны
Кесмезме башын.
Мен суйгенме Аланны,
Топрагын, ташын.

Джаны саулай кишини
Джерге басдыртмам.
Заман атха кишенни
Мен сизде салмам.

Элинг болмаз кюл – кёмюр,
Алмаз тарны чарс.
Сен ариу да кёклюд нюр,
Чырт болмазча тас.

Аскерими бурама
Нарт джерингден, терк.
Сеннге мен баш урама,
Суйгенме да бек.

Джюр биргеме бийче кыз,
Джокьду джол артха.
Джолунг къалмаз чыракьсыз
Нюр Самаркандха.

Бухараны кёрюрге,
Къала хазнасын.
Сууукь ранда сен-гюлсе,
Аллах джазыкьсын!

Джюзюмлени тубюнде
Кёб кёрюрге тюш.
Джюрютюрге хар кюнде
Алтын эм кюмюш.

Этегингден тутаргъа
Келир, къараууаш.
Кюн кетсе да батаргъа
Ай берир кёз, къаш.

Ауруунгу алайым
Сакъат бутума.
Сюйсенг мында къалайым,
Кетмей джуртума.

Ишлетгенме тюзде кёб
Медресе, мектаб.
Шаркъ къошунга кеси кёк
Салгъанчады саб.

Медреседе окъургъа
Табарса заман.
Керек тюлдю къоркъаргъа,
Некди бет аман?

Кёз тиймезча бетинге
Сен атарса ау.
Илеширик бард сеннге,
Илешгенча тау.

Шаркъ шайырдан алырса
Кесинге оюм.
Сен бийчелей къалырса
Джокъ меннге тоюм

Къарамынгдан, нюрюнгден
Ышаргъанынгдан,
Джылыу алдынг джай кюнден,
Нюзюрню тангдан.

Шаркъ джуртунда барды бар
Керекли китаб.
Джаздырырма мен хапар
Ма сеннге атаб.

Кёк чыгъарад джулдузну
Чыкъгъынчы махтаб...
Эритеди кюн бузну
Къалмаз ючюн таб...

Динни джаяр ючюн мен
Келгенме бери.
Джашырамыд тау менден
Бегеджин тери.

Акъбилек бла ушагъын
Бошай да Темир.
Тауас тутду садагъын,
Ёллюкме дей бир...

Излемейди гаккыда,
Батыр улан, джукъ.
Анда къарыу, ёт, барда
Олду Сосурукъ.

Ариуумдан айырмаз
Дейди къара кюч.
Назны суюсе къайырмаз,
Джелкесин кюрюч.

Суйген кызым – таза гюлд,
Дейди тюз инсан.
Керти суйген джансыз тюлд,
Сууусада сан...

Кысгыныкга киргенди
Шаркылы ташджюрек.
Кёб джарлыны кёмгенди,
Елтюргенди нек?

Гура кылыкъ тутарчад,
Бурнундад ачыу.
Тёгерекни бутарчад,
Къоймай чий не кьюу.

Бетден бетге тюбеди
Темир уланнга.
Анга мутхуз кюн келди,
Тиш кысад анга.

Тауас тамам саубитген,
Кесича катед.
Этгюр кьушха болган тенг
Кёб лагьым этед.

Бёрю кьарам бард анда,
Барды сыфат, бой.
Кийик кютгенд ранлада
Тыймай джар, бугьой.

Къайнаб уллу къазанда
Чий къалмаучанд эт.
Татар гёджеб Къазанда
Анга тутмайд дерт...

Айтад джашха Темирлан,
Алай эсе сен,
Кёргюз бир зат деу улан,
Эс ийерча мен.

Ат юсюнден харбызны
Сермеб алчын дейд.
Туурасында ол кызыны
Чурумла излейд.

Тауас атны терисид,
Ат белиндед ол.
Чынгаб минген ол кесид
Джетдирмейин кьол.

Шын турады юсюнде
Тюбю бла чыгьад.
Тау илячин тюрсюнде
Атда чыныгьад.

Тауас атны сынайды,
Аны сынайд ат.
Эмиликни сайлайды,
Битерча кьанат...

Леннге айтад, кьойладан
Сайла деб бирин.
Ююш алган тойладан
Билген билирин.

Төртгюллеген аджирде
Ол сояды мал.
Кьама суууй танг джелде,
Джелге бермейд ал.

Ююшлени териге
Чырмайды улан,
Ушатханды бөрюге
Аны Темирлан.

Темирланны эсине
Тюшдю нарт Созар.
Джел келмесе кесине,
Ол кюнню бузар.

Тауас атды терини
Ленгни аллына.
Сына энгда дейд мени,
Кёзлери джана.

Къытай тулукъ къой джюнден
Болуб турад тыкъ.
Ауурлугъу ат джерден
Тюлдю чырт артыкъ.

Тауасны уа садагъы
Тулукъдан ётед.
Барынданда алдагъы
Бюсюреу этед.

Имбашына къагъады,
Сен джигитсе деб.
Анга майдал тагъады
Ленг тамам эслеб.

Аскер башчым болсанг, дей,
Темир болду шум.
Турмаз ючюн тёнгерей
Толуучанд кьошун.

Толад бирде ол балдан,
Отда кёб куйген.
Суу уртлачу кьобандан
Ташларын суйген.

Сюе болур юсюне
Кёб тиерин кюн.
Аны джарыкъ юсюне
Алыб да бёркюн.

Кьолтукьлашыб тиелле
Кюнден таякъла.
Алтын аба киелле
Ёмюрден ала.

Тауас айтад Темирге,
Тюлме бойсуннукь.
Ленг кьарады терк джерге,
Болмай онгсуннукь.

Ийилмейди дейд нарат,
Юзюллюк кюртге.
Кюртде барды кыуш кьанат,
Бойсунмайд тикге.

Буйрукъ берди бөлекге,
Терк байлагъыз деб.
Көлекгеге көлекге
Кысылды кюсеб.

Кысылгъанды джашха кыыз,
Сыртны тутад сырт.
Темирлан а ажымсыз
Эшитди шыкьырт.

Сөлешеди Темирге
Биягы Хафиз.
Джокьду суйген ёлюрге,
Суйюб бек кемсиз.

Хафиз айтад, чыгъад танг
Көк тарбуундан.
Суйгенлени джылатхан
Сокьурд дорбундан.

Ақбұлманнл айтханы



Кёб да бармай осалны
Къылыфы чыгъар.
Эниклесе ай налны
Юсю от чагъар.

Ненча элни, сахарны
Этдинг кюл – кёмюр.
Тазалыгын нахарны
Сыйлар хар ёмюр.

Къандан тойгъан гыбыла
Болгъандыла кёб.
Тин байлыкъ бла къыбыла
Айтылгъанды кёб.

Учхан къушха ушайды
Ачылгъан китаб.
Джюрекледe джашайды
Ол джазылса таб.

Шаркъ алимле джайдыла
Дуниягъа акъыл.
Тёлюле уа джыйдыла
Болургъа такъыл.

Халкъгъа къара кийдирген
Онгмаучанды ол.
Кёбню ичин кюйдюрген,
Къабырлагъад джол.

От джутланад отунга,
Рысхыгъа адам.
Чырмалса да тау тоннга,
Кёреди алам.

Къан къазауат этеди,
Зорлукъ кюч бла кюч.
Ёлюм учуб джетеди,
Джан алмайд ёнгкюч.

Анча джанны алса да,
Тойялмайды ол.
Къарангыда къалса да
Табарыкъды джол.

Мурдар адам ёмюрю
Къалиан къазсын.
Джурну джыртад ач бёрю,
Сермеб джалкъасын.

Аз айт, кёб айт, къазауат
Сакълатмайды нюр.
Ёлед сабий, ёлед къарт,
Чарс болад ёмюр.

Ат иймесе джалына,
Ачыуланма, тёз.
Заман барад аллына,
Биз ачхынчы кёз.

Зая этген дуняны,
Шайтанга ёкюлд.
Тыш джеринде къаяны
Кёлекгеси тюлд.

Джер къабынад къуунгча,
Кимгед аманат?
Кече, къара къуугъунча
Къагдады къанат...

Тюшген къара кёлекге,
Джазма талагъа.
Чыкъгъынчы да къуш кёкге
Къонад къалагъа...

Кюндюз болад кюл бетли,
Къан бетли – кече.
Джер болуб эд гул бетли,
Тюз мурат биче.

Эки кьатха алганды
Джерни кьатылыкь.
Дуния кёбге джалганды,
Бек кёбден кьаллыкь.

Уллу Аллах сюеди
Андан кьоркьганны.
Сыбыртхы бла туюди
Шайтанлы санны.

Адамда да чёб тенгли
Бармыды кьарыу.
Джашаса да джюз элли
Бирди тарыгыу...

Керек тюлдю терекге
Чапракь болса кьуу.
Садакь окьча джюрекге
Тиеди джарсыу.

Биреу ачыу этгенде
Алма башхадан.
Ол биз тутхан бард динде
Нюр мархабадан.


Джаннган киби́к минг налмаз
Кёб болса иги.
Кёрюнмез эд джерге аз
Аны тёнгеги.

Сен атангы ачыуун
Алдың кёбден нек?
Сенде кёред баш джауун
Ариу Акъбилек.

Бир файхамбар биринден
Сыйырыр киби́к.
Тебмейд ариу джеринден,
Ариу суюмеклик.

Суюмекликни джаууду
Джан алгъан джалдат.
Алан джерни таууду,
Анга берген ат.

Акъ курт, акъ тау, акъ иннет,
Бары таза акъ.
Акъбилекде акъды бет,
Кюн тиеди сакъ.



Кёзбаулу КЮЧ



Чабсала да булутла
Кюнню бузаргъа.
Кюнде барды умутла
Джайны созаргъа.

Джайда барды умутла,
Гокка болса кёб.
Гоккада уа – умутла,
Чууакъ болса кёк.

Кёкде барды умутла,
Джер турса джарыкъ.
Джерде барды умутла,
Къораса тарлыкъ.

Тауасда уа умутла
Шош барса джашау.
Джашауда уа умутла,
Чырт болмаса шау.

Акъбилекде умутла,
Ычхынса Тауас.
Алан кызда ууртла
Эки гокка ханс.

Кюн тюбюнде тюрлене
Бола кызыл, акъ,
Дуадакыгъа бёлюне
Турад дуадакы.

Кылычыны бурну бла
Джерни кызад Ленг.
Бард кыатылыкь орну бла,
Дейд ташха терек...

Ийнакылайды кёк джерни,
Кыайынны - кюрюч.
Сюйгенлеге Темирни
Бошламайд бир кюч...

Суйгенлеге болуб шош
Кёлтюрмеди кьол.
Башларына этди бош
Экисинда, ол.

Къыз да, джаш да болдула
Алайдан кери.
Ат юсюне къондула
Мёлекле тири...

Ленг мычымай атланды
Дарман суу таба.
Булут къыппа къатланды,
Тау кийди аба.

Акъбилекни кёлюнде
Барды кёб умут.
Алан джуртну кёгюнде
Агъарды булут...

Сөлешеди кеси бла
Кеси Темирлан.
Джарыкъ төге эси бла
Ётелирми танг.

Ант этгенди этмезге
Къызы элин кюл.
Тюртюледи бек кёзге
Кямар къысхан гюл...

Ол ауругъан бутуна
Джакъгъанды топракъ.
Тау гокка уа чыкъ джана
Болгъанд тогъуракъ.

Тюшед эсге сабийлик,
Къумда асхагъан.
Дуняда бард бийлик,
Къыйыллыкъ салгъан.

*Шемирланны
тарыгъыуу*



Ленгни эси бёлюнед
Джерни тарай джел.
Кюзгюдеча кёрюнед
Ходжа – Илгар эл.

Насра – Ходжа кьурагъан
Эл болурму ол.
Болад кёбге бек дагъан
Тюз тутулса джол.

Ходжа бла тюбешген
Табханд акъыл сёз.
Ходжада уа уллу кенг
Болгъанд эки кёз.

Кёргенд кюнню ол сыртын,
Айны джелкесин.
Айтдыргъанды бек атын
Баямлаб кесин.

Дунияда хар ким да
Кесича Ходжад.
Къзауатчы алим да
Аллахха къорчад.

Эсде Ильгар элине
Кетеди Темир.
Турад кёзге илине
Эльбруз эм Памир.

Барад джолда бир улан
Кёлтюрюб наша.
Баш кёлтюред уу джылан,
Болуб кьум паша.

Узакъ сагъыш этсе да,
Орнундады Ленг.
Ай джулдузну кютсе да,
Кюннге тюлдю тенг.

Сууукъ ташха кысханды
Сыртын Темирлан.
Эсин тубан басханды,
Ол болуб джалан...

Атасыны аллында
Сюелгенчад ол.
Къуру чарс бла джалында
Шаркъгъа элтгенд джол...

Эсде келди ол гитче
Асхагъан сабий.
Кюню болду терк кече,
Кёрмейд кёкню бий.

Не ючюннге атасы
Аягын кесгенд?
Соруу бере ахырсы
Ленг кеси безгенд.

Тахтасына кьоркьгъанмыд
Болуучу ие.
Кюннге соруу соргъанмыд,
Кюн джарыкъ тие.

Не ючюннге этгенди
Ленгге кьатылыкь?
Муратына джетгенди
Ол кюн бий артыкъ.

Не тахда да баладан
Тюлдю багъалы.
Толуб алтын кьаладан
Саудан да кьралы...

Атасына айтады
Ахсына сакъат.
Танг юсюме атады,
Барды шапагъат...

Къала болмаз ёлгенни
Топракъга кёлю.
Ахратха эс бёлгенни
Сайлайды ёлю...

Атам эртде ёлгенме
Турсам уа джашаб.
Асхай асхай ёсгенме
Заман эт ашаб.

Ол кесилген бутумдан
Энтда агъад къан...
Кюн къачады къутумдан,
Мууал болгъанд сан.

Бармы эди терслигим
Болурча сакъат?
Ауруйд бутум, инчигим,
Болдум сенден къарт.

Сен табханым болгъанда
Кимден да къанлы.
Къайдан болгунг къум къралда
Адамлыкъ джанлы.

Кесилгенди бутум бла
Биргелей ёмюр...
Ойнай эсе суу кьум бла,
Кьумдан кетед нюр.

Мени онглу боллугьум
Кимге болду таш.
Кетгенд кийик саулугьум,
Агьаргьанды баш.

Сакьат бутум бир ауурд.
Бастыртмайд джерни.
Андан эсе кьаракьурт
Кьабхаед мени.

Туугьаныма асхакь тай
Кесилген кибик.
Кьалдым былай асхакьлай,
Кимдеди терслик?

Темир терен ахсынды,
Кьарады кёкге.
Сабийлигин сагьынды,
Таяныб джеркге.

*Сарай Мулқға
сағъышла*



Турад эсден кетмейин
Биби Сарай Мулк.
Турган болур кютмейин
Не кяз, не тауукъ.

Халал болуб бармайды
Джерде хар чанка...
Бий кьолуна алмайды
Гетмен, не чагъа.

Биби – ханым ёсгенди
Кёрюрге насыб.
Бий джорукъгъа тёзгенди,
Кёзюуде джарсыб.

Хан юзюкден чыкъган кызы
Болганды эрке.
Джер болуред адамсыз,
Бир уллу кюрке.

Къарашинли, къаракёз
Айтдыргъанд атын.
Ауузундан чыкыгъан сёз
Болгъанд чий алтын.

Аялгъанды мияла
Сауутча, Сарай.
Кёкде кимден уяла
Къызаргъанды ай.

Юренгенди алыргъа
Кёбледен джасакъ.
Къууаннганды ол баргъа,
Джашагъанды сакъ.

Болгъанд аны юйюнде
Талай къарауаш.
Джылтырайды хар кюнде
Накъут – налмаз таш.

Къызгъан къумда чабханды
Ол джалан аякъ.
Джазыу кѣбге – къабханды,
Кѣлтюрѣд таякъ.

Аны эри болгъанды,
Асхагъан улан.
Къаны саркъа баргъанды
Анга Темирлан.

Къум бла бирге къанны джел
Элти бек узакъ.
Акъды ненча улус эл,
Малкъар, эм къазакъ.

Керекмиди тыбыргъа
Къазауатчы эр.
Ушай эди къабыргъа
Ол атланган джер.

Биби ханым тура эд
Юйюнде джылай.
Джел а мыдах ура эд
Тыкъ чачын тарай.

Ата кыанлы болганда
Сабий да кыанлыд.
Кыатылыкь а бард кыанда,
Сарай ким джанлыд?

Огъай Чингис туудугъуд
Кеси уа Сарай...
Ана кёлю бир уллуд,
Джарыгъанча ай.

Биби – ханым ючюн, Ленг
Ишлетгенд межгит.
Мийик, омакь, эркин, кенг,
Джашауу игид.

Уруш этген кыанлы эр
Керекмед анга.
Кыоймайдыла кыан бла тер
Чыгъаргъа танга.

Болганд аны отоуу,
Атылгъан хауун.
Кёбдю кёкге соруу,
Ачыб кыадауун.

*Рум қъалада
қъазауат*



Джау киргенди таулагъа,
Чагъад къамчи, нал...
Ёлген сарнайд саулагъа,
Ёлед адам, мал.

Джауорунда алгынча
Кёрюнмейд жарыкъ.
Джюреклени джалынча
Алганд мыдахлыкъ.

Сагъышдады акъсакъал
Къашха тиед къаш.
Эки сыннганды да нал
Кюмюш тартханд баш...

Буз тыгъылыб бурнуна
Къобду ёрге джурт.
Сауут алды къолуна,
Кёгерте ууурт...

Алан аскер болганды
Бир чегет тенгли.
Къулакъ ёзен толганды
Салмазча эли.

Джау аскерни санындан
Азчад тауда таш.
Бири – бирин сылгандан
Башны сезмейд баш.

Джерни тогуз къатына
Джетед къан уруш.
Толу болуб антына
Сермешеди къуш.

Къычырыгы джер джарад
Тау илячинни...
Садакъладан джел къачад
Тырнайды джерни.

Аты эте тесукъа
Тюздед Темирлан.
Сермешгенча Сосуркъа
Сермешед Алан.

Келген эсе таулагъа
Къанлы терстамгъа.
Салад къара джаулагъа
Алан къан тамгъа...

Тёрт дунягъа айтылад
Деу алан патчах.
Темирланнга къатылад
«Андан гитчед чарх»...

Темир кёрдю Аланны
Палапан кючюн.
Кёргюнчю да аламны
Саугъасын ёчюн.

Бу урушда мычыргъа
Боллукъду къанлы.
Сюе болмаз ачыргъа
Къына сакъаллы.

Къалаланы алады
Тарлагъа кириб.
Ташха къоркъуу салады
Къылычын кериб.

Тик къаладан атады
Джетгенин эниш.
Тауас садакъ тартады
Эртде къысхан тиш.

Къуру къалмайд аны бла
Атылган садакъ.
Садакъ ётед джаны бла,
Ол эсе да сакъ.

Зынг деб таууш этеди
Тартылган хорда.
Муратына джетеди
Сермешген горда.

Кириб келед ёрге джау,
Эмеген кирик.
Азды тарда къалган сау
Бугьад джур, кийик.

Джау аскерден бир бёлек
Чыкъдыла алгъа.
Садакъ тартад Акъбилек,
Джау а къалагъа

Ёрлеб келед гыбыча,
Къыз джюрек къатад.
Болсун сизге табыча
Деб, садакъ атад.

Джау садагъы джюзюб терс
Къаяда сынды.
Джау бир кесек джыйыб эс
Къаланы сылды.

Абынмазлыкъ аякъ джокъ,
Абынса да аз.
Абынмазчад садакъ окъ,
Бети тартыб саз.

Къыз кёкрегин тешерге
Къыймайын кёзю.
Садакъ тюшдю шешерге,
Бошалыб сёзю.

Урушдады алан къыз,
Атылад гебох.
Сермешеди къамасыз,
Этигиз дей ох!

Къыргъанды да бёлекни,
Башханы сакълайд.
Къазауатчы мёлекни
Мёлеги сакълайд.

Тейри къашбаш туйгенча
Басыннганды кёк.
Нарт батырла суйгенча,
Созарча бёгек.

Къамасы бла къолунда
Джетеди Тауас.
Къатылалмайд джолунда
Джау тюлдю да ас.

Темир салгъан буйрукъдан
Къайтмайды баргъан.
Тер чыгъады чурукъдан,
Кёкрекден а къан.

Тюзде, тарда джау аскер
Сокъмайды окъа,
Сагаллайды эрни, эр
Тейриден къоркъа...

Кермез эди аман тюш
Былайын алгъан,
Барды тауу чий кюмюш,
Накъутду къалгъан.

Буракъанны чын алгъын
Чачханед Темир.
Шыбыланы таягъын,
Эниклей эмир.

Хорланганед ызы бла
Терк Бурубурди.
Тауну ётгюр кызы бла
Ас джаугъа кирди.

Джаны саулай бийчени
Ленг тутугъуз дейд.
Къобарады нал джерни
Аты тебчилдейд.

Акъбилекге болгъанд джут
Асыры бек суйген.
Этиб тургъан бек умут,
Суйюб да куйген.

Ахыр кере этерми
Ба эринлерин...
Шаркъгъа алыб кетерми,
Ташлатыб джерин.

Аны Аллах биледи
Билмейди кеси.
Джангы буйрукъ береди
Къыздады эси.

Орус гиназны гурушхасы



Джау Аланга киргенли
Тынгысызд Иван.
Джери тюлдю бек джелли
Джокьду кьяя, ран.

Болганлыкьга аскери
Бойлу кьярыулу.
Кел демейин ичкери
Келгенд джау улуу.

Батыйдан да бытдырды
Ленг – темиртырнакъ.
Ыргай тамам батырды,
Джетгинчи ыргакъ.

Орус кьягад кьонгурау,
Киргинчи да джау.
Анга джокьду чырт кьярау,
Джокьду чырт алджау.

Къызы аны алтынчач,
Субай эм кёккёз.
Сёзюн кючлейд къарылгъач
Ол айтса уа сёз.

Тагъылыбды бойнуна
Ариуну бычакъ.
Джел чабады къойнуна
Излей оюнчакъ.

Джашы эсе бек бойлу
Туруучуду шош.
Кийим киед, онг къолу
Турур ючюн бош.

Джери байды орусну
Еседи будай.
Тутдурады ол усну
Бир джау чабханлай...

Хар миллет да джуртунда
Джашар ючюн тынч.
Сюймейд болса отунда
Джанаргъа тыйгъыч.

Сюйед джазгъы бараза
Табса кёкден суу.
Кёкге турад халкъ база,
Джер берсе джарсыу.

Этед уллу гурушха
Ол орус гиназ.
Алан ючюн урушха
Кирирчад гиназ.



Хоншу джакълай хоншуну
Кърал болад кърал.
Ичи букъу кьошунну
Ариуламаз бал.

Алан миллет балдан да
Тура эд таза.
Кёб зат келе кьолдан да
Кесине база.

Кеси – кесин биледи
Тута таба сый.
Хоншугъа эс бёледи,
Ол турса джарсый.



Орус халкъда аныча
Излейд рахатлыкъ.
Джюрек сынса ол джырча,
Эте да джакълыкъ.

Кесинг болуш демесенг,
Болушмаз киши.
Джакъ боллукъгъа келмесенг,
Ол къарар эрши.

Ашхыланы къатында
Ёлмейди ашхы.
Урад тауну артында
Джел сууукъ, къышхы.

Ат башындан сёлешмез
Хоншусун суйген.
Сютню хуб деб ичелмез,
Ауузу куйген.

Ёчдю ант кърал этерге
Сафсыз, тутхучсуз.
Асыл адам хатерге
Ёч болад, даусуз.

Алты кынгыр этгенчад
Джерни кыйыллыкь,
Джулдуз кюйюб кетгенчад
Тутхунчу къраллыкь.

Тыбыр отну джукълатад
Урушну джели.
Кесин кёбге джокълатад
Орусну джери.

Эсиндеди гиназны
Оканы Джаны.
Булгъай эди суу, сазны,
Тебгенча кьаны...

Келе эди Темирбек,
Тёртгюллеб аты.
Саггышда эд ол кюн бек
Васил – Доналты.

Ол кюн шийых Мариямны
Эскере эд халкъ.
Суратына ол аны
Телемей эд хакъ...

Клиса ие Каприан
Береед ауаз...
Джайыкъ джери тюлд Клиан,
Кеч келеди джаз.

Маскываны сакъларгъа
Керек эд джаудан.
Джау боллугъед джокъларгъа
Орусну саудан.

Джангыз Елец къланы
Алгъан эди джау.
Кюйдюрген эд ол аны
Инсан кьоймай сау,

Сора андан ызына
Бурулгъан эд терк...
Къарыуна, базына
Тургъан Темирленг.



*Патчахны
патауасы*



Румда, Грекде кенгешге
Ушайд бу кенгеш.
Къуш чабмайды кюндюшге
Тёзген ашайд төш.

Дейди акъыл джюрекеге,
Болма дей дюрген.
Джетгенчады сёз кёкге
Джерде джюрюген.

Аууз чабмайд ауузгъа,
Сёзню тюртмейд сёз.
Сёз ушайды къауузгъа,
Тутдурады ёз.

Ол ашюгю лахоргъа
Ушамайд ушакъ,
Баргъан кибик ат, джоргъа
Барад джумушакъ.

Бирде кышча ётгюр сёз
Джюрекни тешед...
Мылы тарта эки кёз,
Къыз чачын эшед...

Сёзюн айтад тамада,
Тынгылайд кичи.
Къарыу барды, тамлыда
Къайнайди ичи.

Биз къалгъанбыз ючёулен,
Къадар аскерден.
Сынагъанма кёбню мен
Къар джауа белден.

Джел кыздыра бетими,
Сууугу бла бек.
Джуртну къалды ма кими
Этерге тилек.

Дей ахсынад къаланы
Иеситерен.
Кёз джанлары ма аны
Тартыб да кюрен.

Атасыны къолунда
Накъутчад бийче.
Кюндюз топракъ къошунда
Букъгъанчад кече...

Акъбилекге атасы
Айтады былай,
Бард джашауну багъасы,
Джарыр энта ай...

Ол айтады бийчеге,
Кёбдю джау эскер.
Сен къалма да кечеге
Джый джангы аскер.

Деу Тауас бла биргелей
Тау артына ау.
Чыгыб келед Ленг излей,
Къоймаз бизни сау.

Сени тутса ол, этер
Шаркъда къараууаш.
Бизде асха ким джетер
Кимд анга ушаш.

Ётгюр Тауасд керти эр
Иймез джерге баш.
Сёзюм тюздю, тюлма сер
Джыртдым кёб габаш.

Бирге болуб эки къуш,
Ёзеннгеа насыб.
Сыннганчады атлаууш
Джау чурукъ басыб.

Бёрю кьоймаз улуун
Чабханын а ит.
Джау салалды кьарыуун,
Тыймайд таш, кирит.

Бизге джуукь кьраллагьа
Ётерге керек.
Алан болгъанд алагьа,
Бурун, бек билек.

Аскеринде Аддакьны
Таулу болгъанд кёб.
Ата билгенд садакьны,
Юзюлюрча чёб.

Алан аскер болуша
Келгенди кёбге.
Турмагъанды ол таша,
Ышана кёкге.

Кёбге кёбча ол бергенд
Аууз мардасын.
Алтыны бла төлегенд
Затны багъасын.

Герман къралгъа, Инглизге
Этгенд болушлукъ.
Тенгиз джаны кёб тюзге
Табдыргъанд бошлукъ.

Бизге Шимал гиназдан
Боллукъмуд хайыр.
Джарыкъ урса налмаздан
Кёлюнг сагъайыр...

Монгол, татар бугъоудан
Чыкъмагъанд орус.
Къаты болгъанд бугъойдан,
Тюдю сёз дурус.

Урушла бла ёмюрю
Келгенди арий.
Кимни келед ёлюрю
Артыкъ табмай сый.

Тёбен къралла этгинчи
Бизге болушлукъ.
Ленгни къайнаб от ичи
Этерчад къушлукъ.

Не эсе да ауады
Ол биз тутхан таш.
Сууукъ джангур джауады,
Кёлтюртмейди баш.

Ёзге джолу тайгъакъды
Ёрлерик джауну.
Кьолу шыбла таякъды,
Ол кьоймаз сауну.

Къулакь салат тауушха
Сескекли къая.
Джау чыкъса уа ауушха
Кюрт этер зая...

Хаман джелни тья да
Къартайгъанд кюрюч.
Ленг аскерин джыя да
Ала барад кюч.

Анга къарыу береди
Уахты намаз.
Кече кюн да ёреди,
Артыкъ къалкъымаз.

Дыф демейди аскери
Ол берсе буйрукъ.
Болгъан кийик хар бири
Таб ёре турукъ.

Джау аскери ушайды
Къара ырхыгъа.
Джетген джерин ашайды,
Болубду хырха.

Тамадасы аскерни
Къаджыкъмагъан Ленг.
Арта сытад ол джелни
Неге болуб тенг.

Ахратда да тюберед
Темирге шайтан.
Джерде ачыу анга нед,
Мутхуз атхан танг.

Сюргенд таулу джашланы
Асхай да джаяу.
Къылычы бла ташланы
Эки джаргъан джау.

Ийнанмайма Тауасны
Ол кьояр деб сау.
Джылан джырса джай хансны
Кюн салганчад дау.

Сизден сора кьалмагъанд
Бу урушда сау.
Тейри Румгъа салмагъанд
Керекли кьадау...

Атасына айтады
Ёхтем Акъбилек.
Ай джитиге кьайтады
Боллукъча билек.

Акъбилекге айтады
Атасы патчах,
Джау джангыдан кьайтады,
Сизден гитчед чарх...

Тауас сени сакълайды,
Къач аны бла къач.
Уча барыб къарайды
Сеннге къарылгъач.

Тауас тюлдю къачарыкъ
Къаллыкды ёлюб.
Чакъырса да ай джарыкъ
Джарыгын бёлюб.

Къарт айтады джолчукъга,
Тие келед ай...
Джел ушайды урчукъга,
Хауаны булгъай...

Мен болгъанма энди къарт,
Къалсам да кесим.
Сизни блады табигъат,
Сизни блад эсим.

Джуртун атхан тюлдю тынч,
Дей болур тыбыр.
Боласыз дей джангылыч,
Тынгылайд къабыр.

Тюше болур эсинге
Ётген сабийлик.
Къарай эди тау сеннге
Болса да мийик.

Ананг берген дуангда
Бард бийлик мухур.
Багъалыды бек мында
Сеннге таш чучхур.

Бошлукъ, сизни этмез къул,
Джюрююз ёрге.
Алан джурту къалмаз тул,
Болсагъыз бирге.

Тау артына барыгъыз
Болушлукъ излей,
Орусха да барыгъыз
Болушугъуз дей.

Акъбилек а ахсына
Айтады былай.
Джел турса да тыхсына,
Кёл болмайды сай.

Ёмюрде да болмайды
Къала алаша.
Ай бошуна толмайды
Джерге джанаша.

Къачар ючюн тартмадыкъ,
Дейд джаугъа садакъ.
Бетибизни сатмадыкъ,
Тау тургъанча акъ.

Тауну кыя чатына
Алтын юлюшюн.
Бугад тауну артына
Ай кёре тюшюн.

Къалды патчах къалада,
Кылычын алыб.
Къан тегерчад къарлада,
Ол джангыз къалыб.

Джаугъа кыайгъы салады
Таш ёзен – чынкъыз.
Таш а ташлай къалады,
Болса да джангыз.

Бёлек, адам чыкыгъанды,
Айтад Мираншах.
Къаладагъы акыгъанды,
Ол эсе да шах.

Кеч болганды кьайтайыкъ
Дейди кьол юшюб.
Хорлам ючюн тартайыкъ
Дейд тюзге тюшюб.

Тюшедиле кьаладан
Джаула энишге.
Кьутулуб да аладан,
Кьарт сингенд тюшге.

Тюшюнде уа кьереди
Ёрюзмекни ол.
Батыр нарт а келеди
Анга тутуб джол.

Кьоркъма дейди патчахха
Ол бериб да кьол.
Баш тюшсе да палахха,
Сен Дебетча бол.

Эскергенли кесими
Менме туракъу.
Джуртха ийген эсими
Алалмад джукъу.

Сал агъачы болгъанды
Нартны эменден,
Аны тута баргъанды
Келген эл элден...

Дейди къартха батыр нарт,
Къарт батырды бек.
Ол болса да тамам къарт,
Къушдачад джюрек.

Сёзюн бошаб Ёрюзмек
Ташайды кёзден.
Эрир эди буз сюммек
Ол айтхан сёзден.

Көгет толу терекге
Ушайд керти сөз.
Кюн джылытхан черекге
Джокьду чырта сөз.

Аджир юлюш айырмаз
Аланда Темир.
Тауну кёзюн байламаз
Эм кьаты эмир.

Тиер деди алгынча
Таулагьа эштан.
Баракь атны джалыча
Джарыр джерге танг...

Барадыла джаш бла кьыз
Джол а ташлы, тар.
Башлагьа уа ажымсыз
Тюшюб турад кьар.

Джол узакъды, бошала
Башлады азыкъ.

Аякъ ташха ышыла

Болганчад джазыкъ.

Къая кёзден джыламукъ

Болуб агъад суу.

Джол кыйынды, тюлд мамукъ,

Сюргенди джазыу.

Тауас алды садагъын

Чыгъаргъа уугъа.

Юреннгенед бек алгъын

Чыгъа да джаугъа.

Къалды къая ышыкъда

Батыр Акъбилек.

Къарыу барды джашлыкъда

Чакъганча джилек...

Тейри кызы бергенча
Санына кубе.
Ай булутха киргенча,
Чёге, бир кёбе.

Сынайд калак аязы
Кызда кёкюрөк.
Отха тутад аязын
Джаш нызы терек.

От тишликсиз кьаллыкь тюлд
Джолдады Тауас...
Таулу джашха тау ёкюлд
Болубду тамас.

Джашны санын бюкмеди
Джюк толу артмакь.
Акьбилекге ол берди
Ауур джюкню сакь.

Танга дери турлукьду
Джарыкъ тѣге от.
Тамбла къаллай боллукьду,
Бюгюн игид чот.

Бийче сагыш этмейди
Къойнунда эрни.
Бир-бирине джетмейди
Ол эки эрни.

Темир кетсе тюбелек,
Къан къама сыныб.
Къайтырыкъды Акъбилек
Джуртха ахсыныб.

Тюшед аны эсине
Таш къала, эм эл.
Келелмей эд кесине
Кимни суюб джел...

Юзгереле эштилед
Сыбызгы таууш.
Къушха учуб къуш келед
Сакълаб къар аууш...

Улан тууса аланда
Бола эди ас...
Толкъунлагъа къобанда
Илеше эд ханс.

Улан тууса къоз бёркге
Ёрлей эд таулу.
Къыз бола эд мёлекге
Ушаш махтаулу.

Тутула эд абезек
Къууанчда тойда.
Тартыла эд бекден бек
Къууанч орайда.

Къобан суу а джыр джырлай
Кете эд төбен.
Эльбруз тауда толгъан ай
Болуб эки тенг.

Хоншу джуртха къарай эд
Аны да сыйлай.
Джел а тарны тарай эд
Чыгъыб джаяулай.

Джел къакъмагъан таулада
Джокъ эди эшик.
Сынай аны талада
Юрге, шауэшик.

Танг алада кире эд
Сабанга ёгюз.
Таулу тауну кёре эд,
Джолун тутуб тюз.

Тау джитиге джугьутур
Джол бура эди.
Келтирөөд той, огьур
Кёб бара эди.

Къалагъа уа ёрлеед
Танг-алтын тырнакъ.
Кюн чучхурну кёре эд,
Этмей эд бырнакъ.

Джууукъ адам джуукъгъа
Джюрюй эди кёб.
Санай эди зауукъгъа
Чыкъ тамчыны чёб.

Эне эди къулакъгъа
Джангылмайын джур.
Джулдуз къонса Баракъгъа
Болмай эд джауур.

Кюз заманда теке бёрк
Кюлдюреед кёб.
Джудузу бла эркек
Болуб джер эм кёк.

Кьолташ, тутуш эте эд
Байрамны байрам.
Юлюш алыб джете эд
Адамгъа адам.

Къабырлада боран да
Бола эд тилсиз...
Ахыр джолда баргъанда
Тюл эди элсиз...

Къыркъа эди джел-къыбды
Тубанджюн тикни.
Ана алыб терк къыбды
Бичген кёлекни

Этда кийиб джюрюр эд
Ол хоншу улан.
Барын да бир кёрюред
Этда джурт - Алан.

Алай а айтыб кьалкьыугьа
Кирди Акьбилек.
Башын салыб акь таугьа
Кьалкьыйды мёлек.

Кириб кетди булутха
Джарый келиб ай.
Кьарангы уа кьарткьуртха
Тауасны сынай.

Чыкьгьанд аны джолуна,
Башха джокьча джол.
Онгунa, бир солуна
Бара беред ол.

Къызны алыб къойнуна
Джолдады Тауас.
Башын салганд бойнуна
Джанлы гокка ханс.

Къоллары бла къадалганд
Джашны бойнундан.
Саны аны джылыннганд
Джашны къойнундан.

Келмейд чырта тюшери
Бетине къарай.
Чачын келед эшери
Джууукъ тюшюб ай...

Таза къарны юсюнде
Ай джарыкъ киби.
Къызда нюрлю тюрсюнде
Джокъду бир кемлик.

Джетиб эркин талагъа
Этгендиле от.
Къол узалад къамагъа,
Къама тюлдю тот.

Таянады таугъа ай
Тау да бойну акъ.
Экисине кёк къарай
Тюрленед омакъ.

Джаш салады къаманы
Араларына ...
Салмаса да ол аны,
Намыс сакълана

Турад акъбет Аланда
Сакълангъанча сый...
Джюрек урад тубанда
Джюрекден балсый.

Агундуну суйгенча
Нарт Къара Шауай.
Болду суйюб ёлгенча
Джаш кызгъа къарай.

Кёкрек джабар кёкрекни
Джазыу этсе бир.
Кирпик табар кирпикни
Къонмай букъу, кир.

Джан а джанга джан атар,
Базыкъ бутха бут.
Аны бла танг атар,
Толур джан умут.

Бийче тюлдю чабакъ кыз
Болмазгъа хайыр...
Эрнин этер чыдамсыз
Эрин-наз чайыр...

Шау сёзлю
Шауас



Болса эди ай алма
Кёклю терекде.
Сени алыб кьойнума
Сюймеклик кёкде.

Этер эдим эки тенг
Сеннге, кесиме.
Дуниямы этдинг кенг
Бегиб эсиме.

Дунияны ичинде
Дуниямса сен.
Хар бир кюнде кечеде
Аллыма келсенг

Меннге кьанат битеди
Боракьга кибик.
Кёкге алыб кетеди
Айлы сюймеклик.

Суймекликни Аллахыд
Нюрджаякъ Аргим.
Сюе билген аллахлыд
Сенден ариуд ким?

Суйгенлеге хар джурт да
Болад къонакъбай.
Барды иги умут да,
Толгъан кибик ай.

Къысылады ай таугъа
Насыбхад бирлик.
Табылырмы отоугъа
Ат бла кирлик.

Чархдан мийик къалмады
Аланда улан.
Къул болуб а салмады
Тюзге джол алан.

Джюрек джыры тохтаса
Тохтайды джашау.
Табарыгъын кёл табса
Джан болмаз мышау.

Сени джюрек отундан
Табама джылыу.
Башха тюлдю алтындан
Эриген ариу.

Ай джарыкъны джаяды
Сендеги чырай.
Кечинген а къаяды
Чыкъгъынчы да ай.

Къашларынга сукълана
Туруучуд къундуз.
Къалыр сени сагъына
Эм узакъ джулдуз...

Тишлеринг а бир кысыкъ,
Бары бирча акъ.
Джюрегими сен бир сыкъ,
Сезимлерин сакъ.

Къарангыны хорлайды
Сенде джарыкъ эс.
Джулдуз сеннге къарайды,
Учмаз ючюн терс.

Кёрюнмейди кесине
Сен болуб джангыз.
Къыйналады несине
Къоя билген ыз...

Сени табдым сюерге,
Башха не керек.
Къарасанг а сен ёрге
Кёк джарыйды бек.

Джарыкъ урад мийикден
Юсюне джерни.
Саугъалыма мен кёкден
Сюйгенли сени.

Сёзле меннге келдиле,
Къанатла битиб.
Насыблыса дедиле
Мёлекле джетиб.

Тейри кёкню отуна
Отунла салат.
Джерни къарай чотуна
Терен ахсынад.

Джюрегинги ичинден
Ургъанчад джылыу.
Сууумазма мен сенден
Ёмюрде ариу.

Джау алса да джанымы,
Ол учар сеннге.
Джарыгыса ангымы
Сөлешсенг меннге.

Насыблыгъа санайма
Кёбден кесими.
Танг жарыкыгъа къарайма
Джыйыб эсими.

Къуру кебге ушайды
Джангызлыкъ деген.
Топуракъны ашайды
Сюйюлмей ёлген.

Минг мёлекни ичинде
Танырем сени.
Барды асыл бийчеде
Тейрини эни.

Ўхтемленед сени бла
Гокка тешиб ау.
Сен кьаллыкьса мени бла
Кьалмасам да сау.

Экибизге ачылыр
Тейри эшиги.
Кюнден джилтин чачылыр,
Алгындан иги.

Кёзлерингде джарыкьгьа
Эришеди суу.
Джашау тикген чарыкьгьа
Турсунмайд джарсыу...

Джуртубузгьа келгенди
Сакьланмагьан зат.
Тейри джанны бергенди
Болурча азат...

Суйген болад суйгеннге
Суйгени бла кьул.

Джырын айтыб ёлгеннге

Кюу этер булбул.

Бард суймеклик атмазча

Джуртха кёлекге.

Кыйыкъ сёзю айтмазча

Мёлек мёлекге.

Булутлада букьдурмаз

Кюнню тюз иннет.

Тау артына ай букьмаз,

Джулдуз джабмаз бет.

Не сезим да ётелмез

Къабыр топракъдан.

Джан а джанга джетелмез

Джолу узакьдан.

Тирменчиди бу ёлюм
Дуния-тирмен.
Сен болгъанда ёкюлюм
Кёлсюз тюлме мен.

Болмаз бизни джолубуз
Ёмюрде балчыкъ.
Къуш къонарчад къолубуз
Кёлдю да ачыкъ...

Сюеди да къуш сени,
Зарланад къузгун...
Иги этер игини
Джашауун узун.

Адам къачы уллуду
Деелсе адам.
Къой джол аны джолуду
Джарыта алам.

Тешиледи кёл кюрмем
Сен кюлгенде бек.
Сенсиз кёкню кёрепмем
Айым – Акъбилек.

Кёкню булут джабса да,
Кече айсыз джокъ.
Джерде юлюш табса да,
Джан сениблад токъ.

Джез табакъча кёкрегим
Боллукъ тюлд батыкъ.
Джокъду бир зат кёргеним
Джазыудан артыкъ...

Кёлегеси ёлгенни
Тышында къалад.
Сюеме да мен сени
Кёк борчла салад.

Көлекгенге көшулад
Мени көлекгем.
Джаным сеннге көш салад
Насыб тюдю кем.

Сени эрнинг – садаксыз
Тартылган джая...
Сеннге тюдю ай сансыз
Суу патчах – кьяя.

Джан отунгдан джылына,
Насыблыма бек.
Мөлекге уа джалына
Тургъанчад мөлек.

Не кийимде турса да,
Бийчеди бийче.
Булут тузакъ кьурса да,
Ай айды кече.

Сен джыламуькь тѣкгенде
Кѣлекгем джибир...
Джарсыууму хар кюнде
Эшменг бла сибир.

Гюл бошуна чакъмазча
Асыулуса сен.
Къама къындан чыкъмазча
Бир ариуса сен.

Сени кирпич аскеринг
Кѣб эрни къырыр...
Таугъа джарыкъ кюлгенинг
Байракълай къалыр.

Алтын кюмюш къатышхан
Бард башында бѣрк.
Сенсе кийим джарашхан
Джулдузлуча кѣк.

Ушарыкъма мен сенсиз
Айсыз кечеге.
Асыралад кебинсиз
Сюймеклик джерге...

Асыллагъа ачылад
Тейри эшиги.
Джандетге уа джол ачад
Джашауда иги.

Сени атынг джюрекге
Тюшгенден бери,
Учунады ол кёкге,
Джокъду бош джери.

Ушатыб да мёлекге
Мен сеннге къарай.
Кьолун салат кёкрекге
Къайгъы кириб ай.

Учундурад джашаргъа
Къуш къагъа къанат.
Учханлагъа ушаргъа
• Мен этгенем ант.

Джер бла айны арасын
Ала билген эс.
Билед джашау багъасын,
Учмаз чырта терс.

Туугъанлы да, урады
Кёкрекде джюрек.
Анга нюрюнг болады
Хаманда керек.

Джаратырча кёк кеси
Бир ариуса сен.
Болурчады кюн исси
Мен кюнме десенг?

Сен сѣлешсенг чапракъда
Къозгъалады сес.
Шауракъ улакъ къулакъда
Сеннге бѣлед эс.

Нызы кеси сукъланныкъ
Бард сенде агъач.
Ёмюрлюкге сакъланныкъ
Барды сенде чач.

Тамырындан келгенчад
Хар кимге да нюр...
Гюл сыйынгы кѣргенчад
Акъгынчы кѣрюр.

Джер джухтанды бек кѣбню,
Къамамай тиши...
Кѣре эсе ол кѣкню
Неди бу иши.

Сакълай беред тюбюнде
Алтын эм кюмюш.
Тахса сакълай хар кюнде
Гюл кёргенчад тюш.

Къыйын тиед джюрекке
Сюйсенг аджырау.
Тюшюученди терекке
Замансыз кырау...

Къылыч кесген ташлада
Нечик кёбдю кез.
Къарыу беред къашлагъа
Джарыкъ чабхан кёз.

Дуня мутхуз эсе да,
Турайыкъ джарыкъ.
Майна кюнню кесе да
Учду джумарыкъ.

Кюн джетмеген кѳулакѳдан
Кѳлекгенг ашхыд.
Бу джарыкѳлыкѳ джокѳлукѳдан,
Не кюн да кѳышхыд.

Суу чабханча кѳырыкѳда
Бард менде сезим.
Гюл а чакѳгѳанд арлакѳда
Суугѳа не лязим?

Урдуреды бек джарыкѳ
Бетиме нюрюнг.
Кѳргенчады тюшсе чыкѳ
Ханс да кѳрюрюн.

Джерни басхан кѳарангы,
Базмайды кѳкге,
Чыгѳыб келсе ай джангы
Кѳонуб мѳлекге.

Джаратылган топракъдан
Топракъгады къул.
Толуб турад чапракъдан
Терек къалмай тул.

Эки лампа бир болса
Кенгеред жарыкъ...
Джюрек джерча бурулса
Көрмезед тарлыкъ.

Ёмюрлюкге джашарыкъ
Туумагъанд инсан.
Къабырыма нюр жарыкъ
Тегер сенде сан.

Дуния бир эд, сен аны
Этгинчи эки...
Эсим керкед къаяны
Болуб да керки.

Сыфатынгы керкеме
Хар кыяда мен.
Сени сүйүб эркеме
Дунияда мен.

Көлекгенги турады
Нызы эниклей.
Джылы аяз урады,
Сеникиме дей.

Джюрегинги элибин
Турмам эджиклей.
Билдим затны мен эбин
Насыбны излей.

Сүймекликни кыанаты
Этеди таууш.
Аны бирди мураты
Тыймазча аууш.

Мени кьоймаз ёлюрге
Нюрюнг, кьуатынг.
Джюрегимде ёмюрге
Къаллыкьды атынг.

Мени джюрек сёзюме,
Болма сал агъач.
Бир кьара да кёзюме
Бер меннге кьууанч.

Ақъбилекни ауазы



Биз кѳргенча кѳрсе эд
Джашауну джазыу.
Сюйе кюе билсе эд
Бермезед джарсыу.

Кѳзлерине ѳлюмню
Туралсакъ къараб.
Ол айтырмы бир сѳзню
Кесича къураб.

Кесилген чач ѳседи,
Алайды тырнакъ.
глюм кѳбню кеседи,
Саннн этед къакъ.

Мен а дуния джашаугъа
Бѳлюнеме бек.
Дуниядан бард саугъа,
Болсанг мубарек.

Дуня меннге берилгенд
Ма сени ючюн.
Суйгенлеге кеси тенгд
Суйген кёгюрчюн.

Джер башында мени блад
Сени сыфатынг.
Хар инсан да джери блад
Сагъына атын.

Джер онглуду санымдан
Сакълагъан алтын.
Юлюшлюме джанымдан
Сени амалтын.

Ханс тамыры кючлюдю
Джюрек тамырдан.
Ханс а кёбден ёчлюдю
Ёсген къабырдан.

Ушасада суймеклик
Къызаргъан гюлге.
Мёлек салат кечмеклик
Анга ёкюлге.

Дунияда мен бир кыыз
Эс эсе да гюл...
Ханбийче да тюлд ызсыз,
Башха тюрлю тюл.

От не джарыкъ эсе да,
Кюл болад мутхуз.
Гокка ёрге ёссе да,
Ол тюлдю джулдуз.

Сакъланырча топракъда
Тюлме гюл тамыр...
Джашай келдим таблыкьда,
Болуб шош, сабыр.

Нюрюм тюлдю сыйлы таш
Тейри къолунда.
Ай болганлы кёкге къаш
Сакъланды анда.

Саным тюлдю чыран буз
Эримезча терк.
Мен болганма джукъусуз,
Сени суйюб бек.

Эшмем болсун аркъанынг
Тутаргъа насыб.
Барды сени бий къанынг,
Ол да бир насыб.

Чыгълмадыкъ атамы
Буйругъундан биз.
Атыб кетдик къаланы,
Суйсек да кемсиз.

Излемедик этерге
Биз тукьумну джокь.
Ёч а тюлдю хатерге
Джюзюб келген окь.

Къайсы джерге барайыкъ,
Къайда къалайыкъ.
Джолну къайры салайыкъ,
Кимде болайыкъ?

Тынчлыкь джокьну орнундад,
Кёбдю джерде ит.
Джан Тейрини къолундад,
Салсакь да кирит.

Булбул джырын бузады
Ит чабхан таууш.
Къузгъун чунгур къазады,
Тюшерикча къуш.

Мискиндиле наратла,
Абынмагъан ай.
Ала таба бир атла,
Тола, джылтырай...

Асылгъанды къаяда
Кеси бла тубан.
Аны ючюн дуняда
Тюрленмез къобан.

Къабырладан гокка ханс
Къарайд тышына.
Къыйналма деб башха ханс
Тиед башына...

Джуртха этген тюз джумуш
Ёмюрю онгар.
Сюе эсе кёкню къуш
Джулдуз бла багъар.

Ёлю эсе ма бирге,
Ёлюрге керек.
Ауду джелге джесирге
Тюшмей наз терек.

Биз ёлсек да боллукъ тюлд
Аланны арты...
Таш джанында ёсген гюлд,
Толуб да анты...

Экибиз да батырбыз,
Къанда эсе джурт.
Джаугъа садакъ тартырбыз,
Бард къырыр умут.

Къан урушда суймеклик
Учундурад бек.
Аманатды бизге тик,
Таш, къая, терек.

Халкъ эсинде къалады
Джерде эки зат.
Сый бек мийик къалады,
Къушчад анда ат...

Тёлюлеге юлгюдю
Джигитлик этген.
Къарай турсанг кюзгюдю
Кёлюнге джетген.

Кюзгючады адамлыкъ,
Кесин кёргюзтген.
Ёмюрлюкге олд къаллыкъ
Кюннге болуб тенг.

Таза суучад суймеклик,
Сууун кенг бюркген.
Джуртха этген игилик,
Атын джюрютген.

Ёмюрлюкге къаллыкъды
Аны бла бирге.
Суйгени бла барлыкъды
Суйген ёлюрге.

Мууал болад къачхачча
Сюе да куйген.
Буз болады сынташча
Ёлюрча суйген.

*Къалагъа
къайтыу*



Терс тюл эди Акъбилек,
Кючлю эди джау.
Къырылгъанда бар терек,
Джалан къалыр тау.

Аскер джыйса, этеред
Джангыдан уруш.
Болушургъа джетеред
Эки башлы къуш.

Ата берген буйрукъдан
Чыгъалмады къыз.
Ким къутулгъанд боллукъдан,
Ол тюлдю джангыз.

Сюймеклиги джуртуна
Болубду нёгер.
Зат джетмейди къутуна,
Бурулгъанлы Джер...

Бард белинде беллиги
Їтмезча садакъ.
Тауну билед ол иги
Атламазча сакъ.

Излейд эрин тиерин
Джумушакъ сагъакъ.
Къыз суйгенди сюерин,
Болурча айгъакъ.

Бир сагъыш а талайды
Кемиреди бек.
Анга кёк да къарайды,
Къысыб акъ джибек.

Дуня хали билмеген
Тюлд алан къызы.
Тейри къызы сезмеген
Барды ырызы.

Къыл элек бла сюзмейди
Бийче джетгенин.
Джандан умут юзмейди,
Бюгюб дженглерин.

Бёрю тонун кийгеннге,
Къаплан тон киер.
Аны керти суйгеннге
Кюн болуб тиер.

Къыз кетгенли атасын
Къоюб терсине.
Кечим салмайд, болуб сын
Кеси кесине.

Ата къачын этмеген,
Джаргъады джууукъ...
Сыйы бла ёлмеген,
Джерге къоймаз джукъ.

Ата, ана саулукьда
Къачларын кӛрген.
Чокъракъ суучад къулакьда
Таза кӛрюннген.

Ата къачы кюн эсе
Ана къачы - айд.
Бала ариу гюл эсе
Ана кӛлю джайд.

Кӛре билген дуняда
Джуртну уа къачын.
Къуш балача уяда
Сакълар къууанчын.

Джуртсуз къалгъан болады
Керти да ёксюз.
Джурт къууанчдан толады
Болса ёлюмсюз.

Дейди кеси кесине
Джолда Акъбилек.
Аны ариу тюсюне
Илеше мөлек.

Къайтхандыла къалагъа
Тауас бла ол.
Къала тюбю талагъа
Табыб башха джол.

Джау сыртлыкъдан бошланды,
Келед ашыгыш.
Биягынлай башланды
Къалагъа чыгыш.

Чыгыб келед Темирлан,
Аскерчилери
Чыгыб келе ызындан,
Кесича тири.

Абындырад ууакъ таш
Тенгереб джауну.
Биргедиле кыыз бла джаш
Джакълаб джашауну...

Бир болубда эки джан,
Эм эки джюрек.
Бирикмеклик олду шан
Адамга керек.

Кызыны эси къаладад,
Чыкъмайды таууш.
Бир аллахны къолундад
Не залим да кыуш.

Кыуш къалага къонмаса
Къайгылыд ачыкъ.
Аны джурту онгмаса
Табалмаз тынчыкъ.

Патчах, кызыны атасы
Турады ёлюб.
Джелни неди хатасы?
Тубанны бёлюб.

Кёргюзеди алагъа
Келген душманны.
Кюн джетсе да къалагъа
Джылытмайд санны...

Бийче джашдан бек тилейд,
Бетине къараб.
Сен къаланы сакъла дейд,
Садакъны къураб.

Барды дуа бойнунда
Батыр бийчени.
Кенг таланы къойнунда
Сакълайд кечени.

Бююн айны чыкъмазын
Излемейди нек?
Къоймаз кёбюн, не азын
Джауну Акъбилек.

Къамасы да бард аны,
Ингичге белде.
Джокъду солур заманы,
Джау кирген элде.

Тилек этед таулагъа,
Ол ёрге къарай.
Кёл берирча саулагъа
Биргед кюн бла ай...

Джуукъ кириб келед джау,
Бола келед сакъ.
Къысылыбды таугъа тау,
Атылад садакъ.

Джау бөлекден кёбюсюн
Къырдыла ала.
Къоймаз джауну ёлюсюн
Кесинде тала...

Учадыла ташла бек
Атыб доппасын.
Къырды кёбню Акъбилек,
Кёрмейд дуниясын.

Учадыла садакъла
Сызгыра, джана.
Къалтырайла чапракъла
Джелде алджана.

Деу Тауасха джау садакъ
Сызгырыб тийди.
Болуб тургъан тау бир акъ,
Терк, къара кийди.

Таяннганды каягъа
Аждагъан улан.
Ушагъанды джаягъа
Асарлы алан.

Къалгъанд кеси Акъбилек,
Къолдады къама...
Анга энди джокъ билек,
Артад къадама...

Сыртын салгъанд каягъа,
Симсиребди джау.
Гыбы чыбчыкъ уягъа
Тартыб турад ау.

Акъбилекни къолунда
Тепсейди къама.
Джау къырылад джолунда,
Къан бла тер тама.

Къызны тутар ючюн, терк,
Чабад бир бёлек.
Барын кырды Акъбилек,
Мёлекден мёлек...

Темирлан а атланды
Эрлей аллына.
Кеси кылы ол кьалды,
Шаша, алына.

Кьол булгъайды тюбюнде,
Кьалгъанд бир бёлек.
Тау сирелиб кёлюнде,
Ёхтемд Акъбилек.

Темир таныб бийчени,
Айтады анга.
Мен кёрмейме кечени,
Къарасам санга.

Мен кёреме кюндюзню
Алгындан чууакъ.
Кёллю этед кёлсюзю
Бетинг кьарча акъ.

Кьолгъа алгъанд кьылычын
Эрине эмир.
Кёрген кибик бек кьачын
Алтынны темир.

Ташха тие джассысы
Этеди таууш.
Бард джашауну багъасы,
Деб сызгъырад кьуш.

Тюз аллында ариуну
Сирелгенди Ленг.
Джазыу кьууду джазыуну,
Болушмайд тилек.

Бийче сылай кьаманы
Сакъ узунуна.
Бурду джитисин аны
Джюрек ауузуна.

*Шаянчақълы
Шарқиде*



Бошалады абустол,
Джолдад эндреук.
Къары бла келед ол,
Бард сыртында джюк.

Къаяланы талайды
Боран – акъ добар.
Къарны къаргъа къалайды
Толгъанд къулакъ тар.

Ачы сууукъ тюеди
Къоймайын джаякъ.
Джелауузну сюеди,
Джел алыб таякъ.

Тереклени сыртларын
Тюе беред бек.
Джабалмады бутларын
Акъ къайын терек.

Такъюзюкге бѣлюне,
Къыш кѣред келбет.
Къышны киргенд кѣлюне
Агъаргъанды бет.

Алджанырча кѣргенле,
Акъды Элькъыргъан.
Кѣрюнмейле ѣлгенле,
Тауда къырылгъан.

Джауду демей, барында
Кебинлегенд къыш.
Суу этгенчад боранда
Ичинден алгъыш.

Саудан миллет ѣлмезин
Кѣргюзе агъад.
Джауну къайтыб келмезин
Таугъа сагъынад.

Къышны барды къанаты
Болган чыммакъ акъ.
Суукълукъду баш шарты,
Болса да омакъ.

Акъ дарийден кийсе да
Юсюне чепген.
Кюн джылтыраб тийсе да
Къалад андан кенг.

Таш тыркыкла акъ джюнден
Талган кибик бек.
Къаяладан бек кенгден
Къар этед тилек.

Къараб терен ёзеннге
Бир кетсе дей джау.
Чыкъды Темир терк кеннге,
Джокъду чырт алджау.

Бугазкъумгъа джыйгъанды
Аскерин, кесин.
Тюзде хапар джайгъанды,
Ол джыйыб эсин.

Учкуджанга барыргъа
Джокъду дей тыйгъыч.
Излейд аны алыргъа
Джауну джауу тынч.

Терк сууун а джыра да
Эрикдиргенд ол.
Кесин ташха урада
Созулады джол.

Учкуланны алалса
Алыныр Алан.
Джолун ары салалса
Залимд Темирлан.

Къазикъумукъ шамхалда
Ючминг бард адам.
Болуучу эд ол алда,
Болурму къайдам.

Учкуланны джакъларгъа
Ашыгышды бек.
Джазны сүймейд сакъларгъа,
Тау таугъад билек.

Бирминг юч джюз токъсан
Алтынчыды джыл.
Гёзет этед джау инсан,
Джырланмайды джыр.

Эсге келмейд ай ариу,
Чыкыгъаны кёкге.
Ала беред джау къарыу,
Кирирге чекге.

Шамхал сакълайд Темирни
Сакълайд темир-тюз.
Ала келген кёб джерни
Болгъанд тёзюмсюз.

Джаз а тюгел киргинчи
Таш босагъадан.
Шамхал чабды биринчи,
Ычхыныб тардан.

Садакъ чайнайд садакъны,
Сызгыра барыб.
Сакъат буту Асхакъны
Къалса да талыб.

Къылычы бла сермейди,
Къоймай къарт эм джаш.
Кесин анга тирейди
Чартлаб кетген баш...

Ат теблейди адамны,
Адам а атны.
Шамхал кёрмейд аламны,
Кёрюб ахратны.

Къан урушда къырылды
Сау къумукъ аскер.
Ёлгенледен къарылды,
Ёзен бир кёл кер.

Деди асхакъ къонакъгъа,
Къан ырхымлы тюз.
Мени сана сен джокъгъа
Бизден умут юз.

Аланны ауазы



Барды дуня бурула
Кетген да кеннге.
Чёблеу башча бурула,
Билмеген кюннге.

Бир берилген джашауну
Джюз тюрлю бёлюб.
Сынай сауну, эм шауну,
Кетебиз ёлюб.

Адам келед дунягъа
Къычырыб джылаб.
Бергинчида ол багъа
Кетед тынгылаб.

Мени алан джуртума
Келсе уа мёлек,
Гоккасындан бал тама
Келгенсе деб нек.

Сормаз эди мөлекге,
Олтуруб ташха.
Мөлек атад көлекге
Джерге бир башха.

Шайтан энсе тарындан
Къайгы излеб бек.
Соруучанды къуш рандан
Эннгенсе деб нек?

Тюзлюк деген танг къошунд,
Анда тазад суу.
Кечеге уа от хоншуд,
Танг сынай джарсыу.

Ол къошунну уа джарсыу
Кетсе ууатыб.
Агъар андан таза суу
Кюмюшю татыб.

Джерни къанга булгъагъан
Кимден табар сый.
Гокка болуб чыкъса къан,
Кёл турмаз балсый.

Къан уруш бла дин джайгъан
Сагъыш этмед нек.
Халкъгъа тынч тюлд джыйылгъан,
Этсе да тилек.

Арба керек чачылса,
Къуру чархдан не?
Тауларынгы чарс алса,
Кюнден, айдан не?

Аякълары юшюген
Къартха ушайд тау.
Ёлгенинден тюшюннген
Азды джерде сау.

Чыдамаз эд бу затха
Итни териси.
Джол чыгдады ахратха,
Кёбдю да терси.

Душман кьолу отду бек
Тургъаныча уу.
Джокъмуд башха кечинмек,
Сеннге джер джарсыу.

Билмей неден ёлюрюн
Ёлед кёб адам.
Кёргюнчю да кёрюрюн
Тас болад кьарам.

Иги ёлсе джыйылад
Анга кёб адам.
Джулдуз излей джайылад,
Таб кюндюз алам.

Бай ёлсе да келеди
Джаназыгъа кёб.
Бетсингенни кёреди
Бетсинмеген кёк.

Джарлы ёлсе бармайда
Къалад апенди.
Бурулурча джер, ай да
Аллах кюч берди.

Шайтан мёлек болган кюн
Дуния чачылыр.
Осал ёлсе, ма ол кюн
Ибилис ачыр.

Бир кебин да болмагъанд
Джанкъылыч бетли...
Кёбде мурат толмагъанд,
Табылыб дертли.

Джылынмагъанд кебинден
Ёмюрде топракъ.
Адам джарсый кюн кюнден
Бола барад сакъ.

Ёмюрде да онгмагъанд
Дертлиге дертли...
Ай бошуна толмагъанд,
Барды келбетли.

Чунгурда уа къалмайды
Кюн бата таякъ.
Мурдар бетден алмайды
Тансыкъ кюнджаякъ.

Ма биреуден къан тёгюб,
Биреу излейд сый.
Ёчюкгеннге ёчюгюб,
Джарсыта джарсый.

Джуртум тюлдю этерча
Кёк кеси арман.
Башы кёкге джетерча
Бар эди заман.

Румну джекли кючюне
Тургъанды чыдай.
Къазауат бла кечине
Тургъанд Юлий Гай.

Бар эд Алан къралда
Джюзминг арзамакъ.
Бара эди чын алда
Аджир-чыммакъ-акъ.

Бола ууакъ урушла,
Азайса да халкъ.
Излемейле тау къушла
Къанлы джаудан хакъ.

Урушла бла болмайды
Газнагъа къошум.
Къошун балдан толмайды
Тилерча хоншум.

Алан халкъы тюл эди
Чырта адаргы.
Тоханасы гюл эди,
Джарыкъ эд дагы.

Джер да джулдузд, юсюнде
Джашай минг миллет.
Къан тегюлед хар кюнде,
Неди бу адет?

Аллах джерни этмеди
Ма алты кесек.
Джерге не зат джетмеди,
Деб соруу берсек.

Барды аны неси да
Джашарча адам.
Болад сууукъ исси да
Топракъ къадамам.

Джерден джерге барлыкъбыз,
Ёлюб кетсек биз.
Ёмюрлюкге къаллыкъбыз,
Биз болуб тилсиз...

Гокка татыу этиучю
Тюрленир эрин.
Бушуу бла джетиучю
Кёрмей хатерин.

Юлешейик биз джерни,
Ёллюк тюл эсек...
Бармыд тыйгъан да джелни
Анга тюбесек.

Джер а тамам асылды,
Топракъгъа кёре.
Адамына кёл салды,
Болгъанча төре.

Не патчах да этмеди
Джерге иелик...
Кетгенни уа джетмеди
Ызындан келлик...

Хар кимни да кесине
Тартыб турад джер.
Кетерикча терсине
Атыб къатын, эр.

Ашхылыкъгъа кёл эшген
Джашауну кёлюд.
Сау дуниягъа келишген
Джарыкъ төкген кюнд.

Тешилгенди къаяда
Ол булут байляу.
Баш магъанад дунияда,
Дунияны аяу.

Къушха туура
къалабалыкъъ



Къалабалыкъ болгъанды
Не эсе да джау.
Къуш къаягъа къоннганды
Къалгъаны бла сау.

Кёкенледе джаулукъча
Кёрюнеди кърау.
Заман анда турлукъча,
Гыбы эшгенд ау.

Бир-бирине болдула
Миран бла башха.
Къузгъунла уа къондула
Ташха, кырыдышха.

Башын атад ышыкъгъа
Джаубёдек джунчуб.
Башха тынглайд ушакъгъа
Бир къонуб, учуб.

Мираншахха айтады
Бир аскер башчы.
Темир Шаркъга кьайтады,
Деб айтханд ташчы.

Миран айтад - чыгъайыкъ
Деб Учкуджанга.
Кёбню таргъа тыяйыкъ,
Бёлейик къанга.

Башчы айтад, бизден да
Кесек кьырылмаз.
Алтындан да, джезден да
Къатыды налмаз.

Экибизни сакъламайд
Кьууаңыб джандет.
Элкьыргъанга сукъланмайд
Ол шхылды кёгет.

Бард мында да Эдиге
Мийик кърчтабан.
Бек ушайды Эдилге
Таш кърсхан Кърбан.

Минги таугъа чыгъарыкъ
Алкын джокъду джау.
Ол кийибди буз чарыкъ,
Неди дей алджау.

Сыйыбыз бла кетейик,
Бир чууакъды кек.
Бизден онглу кимд дейик,
Джаралыбыз кек.

Чегетлиди бу ёзен,
Ёресине таш.
Джазганд аны юсюнден
Кек урум джолдаш.

Болур атлы аскери,
Онг миннге джууукъ.
Тахсалыды бек джери,
Тарайд джел сууукъ.

Азыгыбыз болгъанд аз,
Бар эсе да суу.
Бизге таулу къарамаз,
Кесмез эчки, буу.

Чыракъ тутуб кирмедик
Нарт деппанга биз.
Игилик бла келмедик,
Олду терсибиз.

Бери ие болургъа
Ким тюлдю огъай.
Бир ай кёкде толургъа,
Джангы тууад ай.

Биз алсакъ да бу джерни,
Къоймаз бизни нарт...
Ауузун джыртсанг аджирни
Налат беред къарт.

Гаккыларын джыланны
Джылыталмаз къуш.
Бирди бети Аланны,
Дейди тик аууш.

Мында къабыр тѣбе да
Этед тыйгычлыкъ...
Суу а чѣге, кѣбе да
Билмейди тынчлыкъ.

Бутакъ сыныб, хазырды
Тиерге башха.
Къая тюбю зыгырды,
Келмез дей башха.

Ачыкъ уруш этерик
Болур адамы.
Кёбдю анда къая, тик,
Тикди къарамы...

Ушатмады башчыны
Айтханын Миран.
Сёзю бошду ташчыны,
Тюлдю ташлы ран.

Элбруз джанын алмасакъ
Шаркъ налат берир.
Хорлам бла бармасакъ
Бети тюрленир.

Мираншахны сёзлерин
Ушатмад башчы.
Тогъай этиб кёзлерин
Къычырды ачы.

Сора эрлей Миранга
Кёлтюрдю кылыч.
Къарышады ол анга,
Тюйюш тюлдю тынч.

Къази къумукъ шамхал а
Кеси къалгъанд сау.
Къолай тюлдю чот хал а,
Этеди мышау.

Миран берди кылычын
Къумукъ башчыгъа.
Кёрген кибик бек къачын,
Бергенча багъа...

Шамхал сермеб кылычны
Хазырд тюйюшге.
Табмад къолай джубанчны,
Ол бири хашген.

Сермеди да шамхал бир,
Чортлатды башын.
Аны эслеб терк, Темир
Бюкдю онг къашын...

Къурал деди Миранга
Темир Элбрузгъа.
Къолун салыб Къуранга,
Къарай тау бузгъа.

Буунлары шамхалны
Болгъанд къан ырхын.
Бюгюучю да терк налны
Болгъанд джыртыкъ къын.

Къылыч кибик санлы джаш
Болубду джесир.
Аны сезген терек, таш
Болгъандыла сир.

Бу урушдан сора Ленг
Къайтырыкъды дей.
Ол сагъышха киргенд бек,
Таб лагъым излей...

Къан урушда ёлдюмю,
Кетдими къачыб.
Не уа Шаркъны кёрдюмю,
Эшигин ачыб.

Аны киши билмейди,
Билликда болмаз.
Батыр кюбе киймейди,
Джаугъа бойсунмаз.

Бар аскери къырылгъан
Ёлгеннгеди тенг.
Бар эсе да бир къалгъан,
Болду джуртдан кенг.

Баред айтыу Акъсанга
Тюбегенед деб.
Юйлениб да ол анга,
Юй болъганед деб...

Ленг а къайтды ызына,
Элбруздан тюзге.
Къарыууна базына
Туруучу ёзге.

Къарыууна джетгенди
Ленгни къыйын джол.
Ат джерни уа этгенди
Джастыкъ, тёшек ол.

Дуниягъа иелик
Этгени ючюн,
Барды Леннге сый берлик,
Эслеб да кючюн.

Темирланнга беред сый
Кеси Ингилиз.
Къазауатдан джер джарсый
Болса да тилсиз.

Мисир патчах береди
Темирге багъа.
Франк а къучакъ кереди
Джери нюр чагъа.

Испан патчах Темирге
Иед келечи.
Андан тахса билирге
Излеб биринчи.

Кесинеми къоркъады
Генрих ючюнчю.
Къралы алтын окъады,
Тюлдю аз кючю.

Ташха тиймез садакъ окъ
Джумушакъ къолдан...
Магарибге къоркъуу джокъ
Ленг къайтханд джолдан...

Мутхуз болуб турады
Тюзде таш къалау
Таш иесин сорады
Азды къайтхан сау.

Соқъураныу сагъышла



Болгъанды деб меннге минг,
Киши этмез той.
Барды дей да кемлигинг,
Заман салмаз бой.

Бу урушдан сора мен
Таулагъа къайтмам.
Бура берсин суу тирмен,
Тарны сагъайтмам.

Къыркъа берсин таулу къой,
Чалсын чалкъы кюз.
Кюн тюбюнде таш бугъой
Къалмасын ёксюз.

Къыйналама кесиме,
Кесим бла бек.
Келед хаман эсиме
Бийче-Акъбилек.

Буйрукъ болмад этерге
Джазыуну бирге.
Саным ашыкъ кетерге
• Ахратлы джерге.

Мен эсем да тамам деу,
Болубма хомух.
Меннге этмез бюсюреу
Файхамбар – Унух.

Айтмаз джелде атымы
Къандан ёсген гюл.
Мени энчи хатымы
Билед болгъан кюл.

Мен бурама атымы
Тауладан Шаркъгъа.
Тутдум темир антымы,
Атмай топракъгъа.

Таяндырыр гулочха
Бир кюн бир заман.
Кьонуб кьалыр кьыш чачха,
Бет болур аман.

Ахырына дуняны
Чыгьар мадар джокь.
Тешелмейди кьаяны
Шашхан садакь окь.

Ышармадым бир кере,
Ышарса да кюн.
Суу кьаядан секире
Тюшюн этед тюн.

Кьайтыр ючюн тобагьа
Керекмиди джукь.
Меннге беред сый, багьа
Таныш эм джууукь.

Ол мен башын алган а
Кечерми мени.
Ёмюрлюкге кьалган а
Тюбюнде джерни.

Кечмез мени арба чарх,
Ташлада сынган.
Мени кечмез чырт Аллах,
Кёбню сагьынган.

Уллу Аллах мени кеч
Бир сабий ючюн.
Тоба барды эрте, кеч
Ёзден, бий ючюн.

Уллу Аллах кеч мени
Хар ана ючюн.
Сын ташында ёлгенни
Ауана ючюн.

Джаны саулай уруда
Джан берген ючюн.
Тюзде болсун, эм тауда
Хар ёлген ючюн.

Сылтаулуну мен кьарнын
Джаргъан эсем, кеч.
Ауругъанны терк джанын
Алгъан эсем, кеч.

Кеч сен мени, кеч бир бек,
Къан ишим ючюн.
Барды кюннге кечинмек
Тюз иши ючюн.

Тилемейди сенден ай
Мени бир кеч деб.
Турады да джылтырай,
Насыбын излеб.

Минг джулдуздан бири да
Айтмайд кеч деб бек.
Ёлед сакъат, тири да,
Ауады терек.

Уллу Аллах кеч мени
Тюймезча мёлек.
Кече болур кёк джерни,
Джелни тенгиз терк.

Сырмалы Самарқандда



Сербедарла хорланыб
Бойсунду Хусей.
Ленг озганга сукъланыб
Турмайды кюсей.

Сарай Берке алынды,
Бары да эсдед.
Къурч бюгюлмей бир сынды,
Къын къылычха нед?

Тоглукъ Темир хорланды,
Эм джашы Ильяс.
Ленг джангыдан кюч алды,
Ийленгенча манс.

Сыйындыла оноугъа
Самарканд бла Балх.
Анда мында бир оугъа
Тартыла салах.

Ленгни толуд кьаласы
Къуру кюйюзден.
Алтынданды тахтасы
Кетмезча кёзден.

Гыбы аугъа ушайды
Анда къол аяз...
Ол джан джанын ашайды,
Джер алгъанча аз.

Джолу бла уа Темирни
Бармад Улугбек.
Джулдуз кибиб ол джерни
Сюйгенди да бек.

Кесин бергенд илмугъа
Сабий, кюнюнден.
Кёкге беред ол багъа,
Узалаб джерден.

Джудузланы тинтерге
Ишлетгенд къала.
Излейд барын тергерге
Акьылман бала.

Эски шахар Самарканд
Джумушу уа кёб.
Кьумда тылдан теблейд ат,
Алын эрий кёб

Сакьлайд сырға юлюшюн.
Арлакьда кюйюз,
Айтханчады, сен тюшюн
Къачда, къышда, кюз.

Кёкге джете минара
Бояуу омакъ.
Машокладан агъара
Акь мамукь джомакь.

Кёк джулдузла намазгъа
Кёчгенча бирден.
Межгит ушайд налмазгъа
Джылтырай кюнден.

Ары-бери кёз атсанг
Саргъалыб шаптал.
Бал эрикге таянсанг
Акыганчады бал.

Джашчыкъ сюред къадырны
Сыбыртхы алыб.
Кючю кёбдю къадарны,
Джер, кёк джасалыб.

Кече эсе паранжа
Джулдузла – кёзле.
Эс иерча таб раджа
Джылыта сёзле.

Барад джолда тиширыу
Кёлтюрюб кьошун.
Элте болур ол ариу
Не бал, не уа ун.

Айырмазса кьаланы
Гоккалы тюзден.
Сакълагъанча кюн аны
Тиерик кёзден.

Толгъан айны эмеди
Джулдуз – кьагъанакъ.
Исси джелден кебеди
Тюе чыгъанакъ.

Танг атса уа атады
Тутханча байракъ...
Джарлыгъа уа сатады
Затын байыракъ.

Кюн тиеди кьум тюзге,
Алтынын кьозгъай...
Шайыр тыяд терк сёзге,
Тефтерге кьарай.

Окьуй беред назмула
Ол кёкге кьараб.
Кюн турса да бузула
Барды тил – араб...

Аны билед азимчи,
Тамам суу уста.
Ибн Сина биринчи,
Болгъанча уста.

Кюзгю болад Бухара
Къарагъан кёзге.
Ташкентден а джел ура
Тыяды сёзге.

Байлыкь кёбдю Узбекде
Шаркъда бютеулей.
Башлагъанды бек эртде
Хазнаны элей.

Былай джерде туугъанга
Керекмед къайгы.
Болушалмай ма анга
Сакъат аягы...

Алан джуртда алтын кёб
Болуред мындан.
Джулдузлуча кеси кёк,
Ай къарай андан.

Тенглешдиред Темирлан
Алан бла джуртун.
Юзгенчады деу Алан
Бютеу умутун.

Бизде болса тые чарс,
Таулада уа не?
Къарда чагъад гокка ханс,
Кюн анга эне...

Бизде чакъса акъ мамукъ,
Анда турад къар.
Суу а тегед джыламукъ
Къырылса къадар...

Бизде барды Фергана,
Анда уа Гиляч.
Хар джерде да бард ана,
Барды сабий ач.

Бизде ариуд тиширыу,
Андад бек ариу.
Хар джердеда бард ариу
Сайларча джазыу.

Бизде кызад кумлу тюз,
Кёкге джокьду дау.
Барды ёлюм кёзюсюз,
Дейди сууукь тау.

Хар кёкдеда биздеча
Тола барад ай.
Заман турад кёздеча,
Барычу кьорай...

Хар джерде да тыбыр от
Къалады отлай.
Иги эсе джерде чот,
Некди да былай.

Дей таяныб турады
Аманына Ленг.
Джюреги терс урады,
Уруб тургъан бек.

Кюн барады гюллени
Бетлерин сылай.
Ленг сагынад ёлгенни,
Ёлгенин санай.

Эсге болуб туйреуюч
Туйрелед озган.
Заман кетди, джокъду кюч
Къылычха базган.

Келтиреди эсине
Джолну узагын.
Къыйналады кесине
Темирлан алгын.

Уллу къралны башчысы
Болубду хомух.
Атына^а уа джалчысы
Айта барад «чух».

Джокъду сюек табчаны,
Сакъланмайд джорукъ.
Темирни да бард джаны,
Ахратды джууукъ...

Имбашлада мёлекле
Болуб тынгысыз...
Къымылдайла билекле,
Бола да джансыз.

Энди Темир болгъанды
Бериден ары.
Тюсю тамам онганды
Джокъду мадары.

Тюшед эсге терек, таш
Джол букъу, эм къан.
Эсиндеди къаракъаш,
Ат, дуркъу, аркъан.

Бойсунмагъан Акъбилек
Къала, уруш, чарс.
Тау джерине болгъан бек
Нарт туудукъ Тауас...

Къаласын а кесине
Сын этген патчах.
Кёб зат келед эсине,
Улан, къама, чарх...

Чачды ненча уяны
Джюреги - темир.
Эти эки дуняны
Кюлге булгъаб бир...

Инди къралы эсине
Тюшед Ленгни терк.
Джер бурулмаз терсине,
Кёк къакъса этек.

Тюл эд индус аскерни
Саууту дыкгы.
Къыздыраед кюн джерни,
Бишерча гакгы.

Джагъасында Инд сууну
Бола къан уруш.
Бёле эди бек сууну
Къычырыкъ, таууш.

Махараджа кеси эд
Пилни юсюнде.
Кюн а артыкъ исси эд
Къан уруш кюнде.

Бар эд бийни садаггы,
Бычаггы къынгыр.
Пил аскер эд баш джаггы,
Къырылыр, къырыр.

Четенинде джаяуну
Бар эди джылан.
Джунчута эд ол джауну,
Эт болса джалан.

Чегет таба келгенни
Джырта эд маймул.
Садагындан киргенни
Сына эди бул.

Суу, джагъагъа чыгъа эд
Къызарыб къандан.
Сарыубек а чынгай эд
Суугъа джагъадан...

Ие болду Михранга
Кючю бла Темир.
Къууанмазча чырт анга
Джерни суйген Тир.

Эмир джюзминг джесирни
Бир кюнде кыргъанд.
Къан юсюнде кум джерни
Ол намаз кыргъанд.

Дели шахар алыннганд,
Акыгъанд Анкара.
Алынмайын не кыалгъанд,
Кырыла кыра...

Хорланнганды тюрк солтан
Онглу Баязид.
Атхан эди тюркге танг
Улурча минг ит.

Алан кырал а болгъанды
Ма чачыу, кычуу.
Магъасны да кыалгъанды
Бурнунда ачыу.

Сермешиуде къан тѣкгенд
Тау бийче Зурум.
Сагышына Ленгни тенгд
Кыагылгъан кыурум...

Къытайны да алыргъа
Ол этед умут.
Излейд узакъ барыргъа
Джукъаргъан булут.

Суу алса да джагъаны
Башхагъа чабад.
Ояр ючюн терк джарны
Чоласын табад.

Не къобса да ызына
Айланады суу.
Неге туруп базаына
Азайгъан къарыу.

Уруучанды бир кере
Затны элия.
Не деуге да бард төре,
Мёлеклид дуния.

Кюрешсе да къарыгъа
Джетелмез эрни...
Излесе да алыргъа
Бютеулей джерни.

*Къабыргъалы
Къытай*



Темир излейд этерге
Джангы чабыуул.
Ёч эсе да хатерге
Джыр тѣкген булбул.

Келишмейле ёмюрден
Къазауат бла джыр.
Кёбюсюне темирден
Этилед сынджыр.

Ленг алыргъа излейди
Къытайны малтай.
Барды ары джол дейди
Ташсынмазча тай.

Алыр ючюн Къытайны
Уллу кюч керек.
Кёрмесе да ол айны,
Турад тѣгерек.

Джарты джолда кьалыргъа
Излемейди ол.
Темир намаз кьылыргъа
Букьулады джол.

Темир бузмад намазын
Ол аны бошаб.
Айтад джолдан кьалмазын
Джаны сау джашаб.

Кьытай чекге иерге
Излейд туудугьун.
Тартды Темир терк ёрге
Сахтиян чуругьун.

Буйрукь беред туудукьгъа
Билирге тахса.
Ол кьамчини чурукьгъа,
Бард бир зат, тыкъса.

Улан миниб аджирге
Ташайды кёзден.
Эс ийгенди ол джерге,
Мамукьлу тюзден.

Кьытай чекден ётерик
Кьытайлыд джангыз...
Киши тахса тюлд берлик,
Къарт, сабий, эм кьыз.

Тамам базад кючюне
Мухаммат – Солтан.
Джел бла турад кечине
Чапыракъ – олтан...

Джолдадыла уланла
Белгини излей.
Къоратдыла джол ала,
Атла төртгюллей.

Ючюсю да келдиле
Белгиге джууукъ.
Бир шындыкга кирдиле,
Сезмедиле джукъ.

Бара-барыб чыкъдыла
Талагъа ала.
Шыбла къолдан акъдыла
Кёкен гоккала.

Кёкенлени башларын
Бутады къылыч.
Таланы уа ташларын
Джонарчады тынч.

Эки тенгин Солтанны
Ёлтюрдю бабас.
Сюртед дунган къаманы,
Ол джыртыб да ханс.

Бетден бетге бабас бла
Тюбөб Мухаммат.
Тартдырыб да бел манс бла,
Айта да рахмат.

Къартны, алыб кылычын,
Башлады сермеб.
Кёрмед аны къарт къачын,
Къытайлыса деб.

Кюрешсе да ол къартны
Алалмад онгун.
Къарт кёргюздю ахратны,
Сындырды къолун.

Сейирликди Шао-Лин,
Анда башхад хат.
Тутулады анда дин,
Кёбдю асыл шарт.

Къарт сорады Солтанга,
Келгенсе деб нек.
Къаууз тюлдю дейд анга
Джурт сакълагъан чек.

Байлайд джашны билегин,
Бети тартханд саз.
Соруу берсе билгенин
Ачыкълайды аз.

Не ючюннге келгенин
Айтмаз Мухаммат.
Асырады тенглерин
Адетдеча къарт.

Азыкь бериб къолуна
Ол айтады, кет.
Солтан кетди джолуна,
Джол а тюлд джандет.

Къарты былай сермешген,
Джашы болур от.
Кимд кытайгъа эришген,
Къолай тюлдю чот.

Дей да кеси-кесине
Солтан этед кёл.
Джел кетгинчи терсине
Болгъан эди сёл.

Алан адам кесича
Онглу эди бек.
Ёсе эди эсича
Аны наз терек.

Джюрюте эд Кытай бла
Джуукълукъ Алан.
Тюбешеди бай бай бла,
Джалан бла джалан.

Джол саггышха бёлдюрэд
Джолоучуну бек.
Бёрю улуйд, ит юред
Чыкырмайд терек.

Джол кьоркьюулуд пилге да
Кеси эсе ол.
Кьоркьюулуду кимге да
Тахса сакълаб джол.

Темир сакълайд туудугьун,
Эштирге хапар.
Тас этгенча бир джугьун,
Хынылыгы бар.

Арыб тозуб туудугьу
Темирге келди.
Толу эди кьолтугьу,
Бард тахсам деди.

Узунд Кьытай кьабыргьа
Кирмез кирик джау.
Шайтан болур арыргьа,
Юсюнде джаяу.

Эки арба сыйынныкъ
Бард анда кенглик.
Джокьду аны сыйырлыкь,
Къысханд таш беллик.

Ётерчады андан тынч
Къуру джанкъылыч...
Кёлтюрген а терк къылыч
Болур джангылыч.

Деб айтханед къытай къарт,
Деди Мухаммат.
Анга кесид кёк шагъат,
Эм тюбюнде ат.

Мухамматны сёзюнден
Ленг тюрленди терк...
Джилтин чартлай кёзюнден,
Ачыулуду бек.

Чачхан эди Аланны,
Алынса Къытай.
Ёсдюрюгед ол аны
Дуркъусунда тай.

Ара сахар болуред
Дейди Самарканд.
Джер межгитден толуред,
Джашау тер бла къанд...

Тенгизлеге чыгъарыкъ
Менме Кытайдан.
Таба болмаз кёл джарыкъ
Толмагъан айдан...

Кёкню, джерни таныгъан
Патчахымды дер.
Тахтама уа талпыгъан
Табыллыкъды эр.

Туталмасам къраллыкъ
Къул бийни джегер.
Менме джолгъа къураллыкъ
Кёл эсе эгер.

Неге разы тюдю ол,
Кёблени кыргъан.
Джаханимге элтед джол
Къан бла сырылгъан.

*Отрар шаҳар,
Ахыр джол*



Имам беред межгитде
Керекли ауаз.
Кёлюнг турса киритде
Мёлек джол салмаз.

Мында таза джашагъан
Джандетни кючлер.
Халал хакъын ашагъан
Тёрюне кечер.

Бир джашауун этер юч
Дунияда иги.
Чыдайд джелге бек кюрюч,
Джокъду чириги.

Джандет сакълайд игини,
Болуб да гюллю.
Сауму этед ёлгенни,
Ол болуб кюнлю.

Бард ашхылыкъ джандетде,
Анда ассы джокъ.
Толгъанчады ол эртде,
Кёбчад анда токъ.

Ёресине гюнахлы
Джаханим отлуд.
Джер башында аллахлы
Онглудан онглуд.

Сагъыш этген ахратха
Джандетни излейд.
Джетген кибик муратха
Джандетлиме дейд.

Ахрат бирди, бир бёлюм
Анда джаханим.
Бирде келед ёлюрюм
Терс эсе халим.

Тогъуз къатлы джаханим
Бек кёбню сакълайд.
Тюшеригин ары ким
Аллах ачыкълайд.

Зикир къыстайд шайтанны,
Иблисни – дуа.
Сакълагъанга нюр тангны
Ол келир ауа.

Адам инсан, хар кюнде
Сен абдезли бол.
Кир кёб эсе кёлюнде,
Букъу болур джол...

Темир чыкъды межгитден,
Бошалыб джума.
Джылы эди джай эртден,
Татлыча хурма.

Экеуленни эследи,
Узакъ бармай терк.
Къартларына ол келди,
Шуулдайд терек.

Болуб сейир – тамаша
Бети тюрленди.
Билгич бла даулаша
Беред апенди.

Мен аллахны кьулума
Деб кьолун силдейд.
Сыйым бла уллума,
Къуранлыма дейд.

Билгич аны эсине
Салад озгъанны.
Хазыр этмейд кесине
Мёлек базманны...

Ол билгичге апенди
Болмаз кьор кьорча...
Экисине кёк, энди
Этерчад орча.

Ачыу халда алагъа
Айтады Темир.
Экигизге сый, багъа
Бериучю берир.

Билгичме деб онгсузну
Бард тургъан алдаб.
Чий джарагъа ол тузну
Себелейди таб.

Сен а чагъыр ичеенг
Этгинчи намаз.
Онгсузлагъа бичеенг
Тюз муратны аз.

Тюйюшеенг хоншунг бла
Тауугу кирсе.
Къызы кыру кышун бла
Алынга келсе.

Хаджи болуб энди сен
Бересе ауаз.
Сылтаулу да бард сенден
Бети тартыб саз.

Даулашасыз неге сиз,
Бет бола аман.
Табарыкча экигиз
Ёлюмден дарман.

Къаршчычады Аллахха
Билгичме деген.
Башын салат палахха
Керексиз дюрген.

Бедиш – сөгюш санайсыз
Бир-биринге сиз.
Джууукъ ёлсе сарнайсыз,
Этгенча кемсиз.

Адам ёлюб кетеди
Джетгинчи айныу.
Айхай ардан джетеди
Бизге ойланыу.

Айын кёкге тирейди
Алтын минара.
Бузулмаса излейди
Бизледе ара.

Ол сёзле бла аладан
Айырылды Ленг.
Къарагъанчад къаладан
Анга Акъбилек...

Ленгни тюртед сыртындан
Ол сезмеген кюч.
Айырылмайд чырт андан
Къайгы – тюйреуюч.

Бирде къарай ызына,
Барад аллына.
Джаяу джолгъа базына,
Кюннге джалына.

Къыйын ауруу кючлесе
Эриб тебреб сан.
Уллу Аллах кёл берсе
Кюч алыр инсан.

Тамам сейирд адамны
Къысхад джашауу.
Сындырады кюч аны,
Болурча дауу.

Ушамайды боранга,
Эм кьумлу джелге.
Ол, кирмейди кюч санга,
Ушайды неге.

Анга джууаб кьайтармаз
Онглу аскерчи.
Ичги сёзюн айталмаз
Джол ала энчи.

Темир барад ашыгыш
Кьаласы таба.
Этдиреди бек сагыш
Аны нюр Кяба.

Учуб барад кёзюнде
Сыйлы Мухаммат.
Аты араб тюзюнде,
Кьагдады кьанат.

Барад джашил байракъны
Тюбюнде аскер.
Кёк тутады чыракъны
Джарыр ючюн джер.

Файхамбарны башында
Бард булутдан сарх.
Кябаны уа ташында
Къол салганд Аллах.

Джулдузланы барыча
Сыйлыд Кяба таш.
Эсде Темир алгынча
Анга урад баш.

Къаласына межгитден
Узакъ тюлдю джол.
Анга мёлек джандетден
Узатырмы къол?

Сыйыннганды бар джолу
Бир кысха джолга.
Болганлыкыга ай толу
Тюшмейди кьолга.

Кьаласыны эшиги
Кёрюнед мутхуз.
Сакьлайд дарий тёшеги,
Кёк тартханча буз.

Ташлай барад кьарыуну
Эриген джюрек.
Аурууна аурууну
Кьошханд Акьбилек.

Барды Ленгни аурууу
Барырча хорлаб.
Кете барад кьарыуу
Ургьан боркьулдаб...

Титиле да санлары
Титирейле бек.
Ташны келмейд сынары,
Сынса да терек.

Сакъалыны миз учун
Къум аяз сылай.
Чолпу этгенд ууучун,
Ленг кимни сыйлай?

Чыбчыкъ къонуб къатына
Болубду къымсыз.
Темир къарай атына
Ичеди къымыз.

Бёлюнеди солууу
Ичмесе аны.
Тохтамайды барыуу
Сансыз заманны.

Ленгге безгек тийдими,
Болдуму заран?
Анга налат бердими
Ол суйген Къуран.

Къатылыгъын алады
Хорлаб аурууу.
Кимге ол дау салады,
Бард кимге дау...

Барды суйген ёлюрге
Кюйгенча джулдуз.
Джылы кьолда эрирге
Ёч болады буз.

Тутмай сакъат аягы
Ленг бюкленди терк.
Кьалтырайды джаягы
Кьуу чапракча бек.

Буз санладан кебинча
Сууукъ тартад кьум.
Титирейди сан бирча,
Бир сейир тукьум.

Ленгни эслеб экеулен
Чабдыла анга.
Кёрюнмейди дуния кенг
Деу Темирланга.

Юсю бла уа атлайды
Кьумчарыкъ аяз.
Джилтин кюнден чартлайды
Бети тартыб саз.

Эмир джатхан тилсизди
Кюмюш орундукъ.
Юйдегиси кемсизди,
Эм да тенг, джуукъ.

Солуйдула чурукъла
Кёб джерни басхан.
Энди тюшсюз сен джукъла,
Дейд кесине хан.

Джан ауалда кёрюнед
Анга Азраил.
Ёллюкге уа дуня нед
Бир кюйген питил...

Юй башындан тартады
Джылы джел салах.
Кюн а мутхуз батады
Чакъырыб Аллах.

Бюгюн ким да ёреди
Джокъ башха мадар.
Кёкден ауаз береди
Темирге Къадар.

*Аллахны
ауазы*



Дунияны кѳурадым
Этмей артыкъ кем.
Кѳк тѳрюнде мен кѳалдым,
Бард мени хар нем.

Кюнню отун джукѳлатмам,
Джарыб туруп ай.
Джулдуз санны кѳурутмам,
Тизимин сакѳлай.

Ташны кѳаты этгенме
Алыргѳа оюм.
Муратыма джетгенме
Этмейин джоюм.

Гюлню ариу джаратдым,
Этдим джумушакѳ.
Джерни кѳкге кѳаратдым
Этерча ушакѳ.

Джаратханма адамны
Барындан кыйын.
Сынар ючюн мен аны
Көргеним сайын.

Сыйынмаса джорукъга
Сакълайды ахрат.
Тюберикди сорлукъга
Аты керахат.

Мөлек къарай аллынга
Къалырмы дөнгюб.
Ахратда бек кёб джанга
Тургъан бөлюнюб.

Барды кирген джалындан
Чыгъыб терк отха.
Тута кёкню джалындан,
Къарайма чотха...

Кёбню кёбден джуханды
Сарыаууз кьум.
Джаныуар болуб джыртханды
Къауумну къауум.

Кёзлериме урады
Инджи джыламукъ.
Эсим бирча турады,
Джер эсе мамукъ.

Джаханимни кёрлюкге
Джожьду сукъланныкъ.
Джерде шейит ёлюкге
Джожьду дау саллыкъ.

Джашау хауунд, эки тенг
Этген тюлд къыйын.
Дунияны этдим кенг
Тон тикдим – тыйын.

Мағанасыд джашауну
Адам бла джол.
Кьолун тутса сау сауну
Мёлек берир кьол.

Адамлагъа джетмезча
Бард кёкде сууукъ.
Джарыкъ джерден кетмезча
Ай болгъан джууукъ.

Бирде истем болмайды
Менде чомартлыкъ.
Ай бошуна толмайды,
Барды адамлыкъ.

Мынчакъ эсе ёмюрлюк,
Инджиле – джылла.
Болгъандыла меннге джюк
Осал адамла.

Гюнах гитче эсе да
Керелер ахрат...
Адам терсме десе да
Тюзетмейд халат.

Мен а кесим кесиме
Табмайма заман.
Къысха тюше эсиме
Иги, эм аман.

Гюнахлагъа тагъыла
Баргъанды гюнах.
Адам къоба, джагъыла
Сынайд кѣб палах.

Мен суймеген кѣбдю зат
Юсюнде Джерни.
Джоругъуму ким бузад,
Сезе да мени.

Хауун татыу этерге
Керек эд джашау.
Муратына джетерге
Адам болад шау.

Джерде хар бир адамгъа
Бард кыяма кюн...
Барды келлик аламгъа,
Ата да бёркюн.

Барды келлик бармагъы,
Чарыкъдан чыкъгъан...
Джарыкъ ётген хар чагъы,
Тауда чыныкъгъан.

Келир анга кёлтюрген
Аркъасында джюк.
Хомух, сатлыкь эм дюрген
Айтхан ётюрюк.

Кеси джуртун бек суйген,
Башханы сыйлай.
Келир суйген суйюлген,
Гюллени сылай.

Дини ючюн кьазауат
Этген да келир.
Джандет тёрде салауат
Тартыла берир...

Бар ёлгенни кьобарыр
Терк кьяяма кюн.
Джан а джанга кьууаныр,
Кёрюб кёрлюгюн.

Джокьду ол кюн аллыма
Мени келмезлик.
Тийсин мени джаныма
Джерде ёлмезлик.

Къыяма кюн белгилер
Болгъанны аман.
Бурулада беред джер,
• Барады заман.

Заман кеси кёб байны
Этгенди джарлы.
Джокъду этген ма аны
Алкъынчы джарлы.

Бет джарыкълы болуб да
Барды тюберик.
Менме соруу соруб да,
Ашхылыкъ берлик.

Адам кеси кесине
Бермейди соруу.
Нек къошулад эсине
Аны джылан уу.

Джарсытама адамны
Танырча кесин.
Ол эслерча аламны
Тюзетиб эсин.

Тутса адам джарыкъ джол
Этерме такьал.
Ойлашады тамам ол
Агьарса сакьал.

Кёбню кёрдюм мийикден
Энишге кьараб.
Джашау ауур тюлд тюкден
Джашагьанга таб.

Ол мен берген хыйсабны
Джюрюте билген.
Табар толу насыбны,
Болмаса дюрген.

Къарыу болса адамда,
Оноу сорад аз.
Джулдуз кёбден аламда,
Джер къалмаз мараз.

Айны бердим кечеге,
Чолпанны танга.
Мен унасам кечерге,
Бард кечим санга.

Сенде кимда сюерча
Бар эди чырай.
Кечеле бла кюерча
Танымагъан ай.

Бард халиси бетине
Келишмеген джан.
Кетдинг узакъ энди не?
Сенсизди табчан.

Не ышармай, не кюлмей
Ётдюрдюнг заман.
Чырта джукъгъа ёкюнмей
Къаты – акъылман.

Къоймай эди джарыргъа
Сенде къатылыкъ.
Чабмай эди алыргъа
Джанынгы аллыкъ.

Берген эдим сынамгъа
Къолунга сауут.
От тюшгенча саламгъа
Болду Алан джурт.

Кесинг къыргъан минглени
Эсте келтирсенг.
Кёз туурамда ма Мени
Бири эдинг сен...

Суу таркыя сир кыя
Тансыгын алды.
Мен кыурагъан дуня
Сенден да кыалды.

*Джер юлешу,
юреник*



Ауушханлы Ленг, барад
Кърал юлешиу.
Джер Аллахны кьолундад,
Джокьду келишиу.

Артыкъ суйген джан кесин
Аны суйгеннге.
Уллу бёлмейд ол эсин
Кетиб да кеннге.

Юлешиуге джетгенлей
Бёрюдю Шахрух.
Аджирине минггенлей
Алгъа айтад, чух!

Ие болгъанд Гератха
Болса да кичи.
Киргенд патчах сыфатха
Болуб биринчи.

Ленгден кьалгъан рысхыгъа
Чабмазлыкъ чабад.
Солуй узун, эм кьысха
Гырджынын кьабад.

Алты кесек этерге
Тюлдю кьрал харбыз.
Ёч а тюлбюз хатерге
Алайд халыбыз.

Бир таракъны бошагъан
Башханы алад.
Джутлукъ ишни башлагъан
Кьутсузлай кьалад.

Самаркандны иеси
Болгъанд Улугбек.
Барды кёкню чюйреси
Тинтилирча бек.

Адам инсан джутлана,
Табад джер юлюш.
Къабыры уа нюр джана,
Тёгерми кюмюш.

Ол кирликди джукъугъа
Уянмазча чырт.
Сагъыш этмез ол джукъугъа,
Эштилмез шыкырт.

Къаты джюрек болалмаз
Сын ташдан къаты.
Ким эсе да, бурулмаз
Андан ууахты.

Джерге ие болганга
Ие болад джер.
Ары къуру барганга
Ахрат не теджер?

Кёшенесин Темирни
Юлешмез туудукъ.
Къазгъанлыкъгъа ол джерни,
Андан табмаз джукъ.

Кешенеге кюн тие
Борчун толтурад.
Арлакъда уа бир тюе
Кюушене турад.

Къан китаб



Меннге хапар бергенле
Дуния тарихден.
Саула бла ёлгенле,
Бек разыма мен.

Назамеддин Шамиге,
Эм Йездиге.
Эсли гюрджю алимге,
Ртвеладзеге.

Тебердичи Сосланга,
Мизи улугъа.
Джуртун суйген инсанга,
Кетмей уллугъа.

Будай улуу Мухаммат,
Асыл тарихчид.
Излемейди ол маммат,
Джумушу энчид.

Хасан улу Назирге
Бердим бюсюреу.
Ёлмед, тюшмед джесирге
Алан джурту-деу.

Хату улу Рашидге
Мен разыма бек.
Чыгъа барса кьуш кёкге,
Кюн тилейд тилек.

Атама да атасы
Айтхан хапардан.
Джыйдым бир зат ахырсы
Дунияда бардан.

Соруб болмад къазауат,
Сормад Темирлан.
Мен джазгъанма керти зат,
Окьурча алан.

Табдырлыкьды кёбге эс
Ма бу къан китаб.
Айырылса тюз бла терс
Джашар эдик таб.

Кюн джылтыраб тийсе да
Ким турад махтаб?
Джара къаллай эсе да
Андан къалад таб.

Башлары



Ал айтыу	5
Аллах бла адам	11
Адам бла ахрат	17
Кёзлю кёшун	29
Асыл джурт Алан	37
Алан патчахны айтханы	43
Тыбыр таш	51
Базкъанат булут	61
Темирланны туугъаны	67
Къонгураулу кьуугъун	81
Чегемде кыйылыкъ чегиу	143
Джолдады джау	155
Къуш кёллю Къарча	159
Эркин эришиуледе	171
Ананы кызына айтханы	179

Алан бийче Акъбилек	191
Топракъ бла тюш	211
Гиреж сёзлю Хафиз	217
Керексиз келечиле	231
Акъыл манны айтханы	263
Кёзбаулу кюч	271
Темирланны тарыгыуу	277
Сарай Мулкга сагъышла	285
Рум къалада къазауат	291
Орус гиназны гурушхасы	301
Патчахны патауасы	311
Тау сёзлю Тауас,	341
Акъбилекни ауазы.....	363
Къалагъа къайтыу	373
Таянчакълы Таркиде	387
Аланны ауазы	395

Къушха туура къалабалыкъ	407
Сокъураныу сагъышла	421
Сырмалы Самаркандда	429
Къабыргъалы Къытай	447
Отрар шахар, ахыр джол	459
Аллахны ауазы	475
Джер юлешиу, юреник	489
Къан китаб	495

Батчаев Башир Османович

Тамерлан
(роман в стихах)

Редактор: Батчаева Лиана Башировна
Художник: Батчаев Б.О.
Набор: Батчаева Л.Б.

Подписано в печать 4.06.2010.
Тираж 500 экз. Усл. п.л. 29,3.

Издательство ИКО «Аланский Эрмитаж»
369000, КЧР, г. Черкесск, ул. Ленина, 411а

Отпечатано с готовых оригинал-макетов

**Китабыма болушханла мени,
Сиз табыгъыз бар насыбын джерни,
Уллу Аллах нѣгеригиз болсун,
Тоханагъыз кюн жарыкъдан толсун!
Джарыкъ джулдуз сизден оюм алсын,
Ай тола да биргегизге къалсын,
Ёмюрюгз болсун сизни узакъ,
Азаб, джарсыу чырт салмайын тузакъ!**